

**Morroal Bóktan Yesunkwata,
Metyu
Ne Bóktan Wialómórr
Ngaensingül Bóktan**

Metyu, oya darrü ngi Libae, wa [taks mani dakabain pam] yarilürr Rrom kingankü. Yesu Metyun nóma nyaunürr tóba solkwat akyanóm, da wa Yesun umulbain olomóm we bainürr. Wa ene mani dakabain zaget ugón elkomólórr.

Metyu ini peba tóba [Zu pamkolpamdó] wialómórr. Zu pamkolpama igó gyagüpitótók kwarilürr wagó, “God noan ingrinürr pamkolpam zid bainüm, ene oloma sab tame tóba pamkolpam balngomólóm Rrom pamkolpamab tangdógabi.” Ibrru bóktane, oya ngi módóga wagó, “Mesaya”. Grrik bóktane, oya ngi ma módóga wagó, “[Kerriso]”. Zu wirri ngi pam ta umul-kók kwarilürr igó, Yesu ia nubógabi tamórr, da blaman pamkolpama karibóka koke gübarirr aengóp Yesun bóktan tulmildügabi. Metyun ubi yarilürr Zu pamkolpam igó poko umul bainüm wagó, Yesu wa ta amkoman Kerriso-e, Zu pamkolpamab King. We zitülkUSDü, wa Yesun tótókankwata igósidi wialómórr igó, Yesu Kinga tamórr tóba pamkolpamdó. A Metyu bótang pamkolpamdó okaka azazinda igó, Kerriso tüpan wirri gazirr pamzan koke yarilürr; wa Godkagabi paud sidódürr.

Metyu ta akó ngibürr bóktan poko wibalómórr

Godón Wibalómórrón Bóktandógab, ngaerrón [prropeta] ne poko pupo syónónóp Kerrisonkwata, God ne Olom ingrinürr pamkolpam zid bainüm. Ini bóktan pokia amkoman küppükü bainürr, Yesu Kerriso nóma tamórr.

Metyun darrü wirri bóktan módóga: Zu pamkolpam akó Zu-koke nidipako, Yesun nidi amkoman angundako, blaman Godón olmalko. Blaman tóba Kingzan Balngomóldómako. Metyu Yesun abün alap-alap bóktan wibalómórr, bótang pamkolpamdó müsirrga byónüm, God errkya tóba pamkolpam iazan balngomólda.

Ini Peban Bóktan Zono Módóga:

- A. Yesu Kerrison abalbobatal 1:1-17
- B. Yesun amtómól 1:18-25
- C. Zon Baptaes Bain Pam 3:1-12
- D. Zon Yesun baptaes yónürr akó Yesun sata-nia kolae tonarr tónggapónóm alngomólóm kain yarilürr 3:13-4:11
- E. Yesun zaget panzedó Galili prrobinsdü 4:12-18:35
- F. Yesun zaget wa nóma agóltagól yarilürr Galili prrobinsdügabi ama Zerrusalem wirri basirrdü 19:1-20:34
- G. Dómdóm udaidü Zerrusalemóm akó minggüpanandó 21:1-25:46
- H. Yesun amigóp akó бүдүлүмүкү emkólóp 26:1-27:66
- I. God Yesun irsümülürr бүдүлдүgab akó Yesu tóba okaka tübyónürr pamkolpamdó 28:1-20

*Yesu Kerrison Abalbobatal
(Luk 3:23-38)*

¹ Yesu Kerriso [Deibidün] olom yarilürr, akó Deibid go Eibrra-amón* bobat yarilürr. Yesun abalbobatalab ngi aini balómórrónako.

² Eibrra-amkagabi kókó King Deibidün amrran, ibü ngi idi kwarilürr:

Eibrra-am Aesakón ab yarilürr,

Aesak Zeikobón ab yarilürr,

Zeikob, Zuda akó oya zoretal, wa ibü ab yarilürr.

³ Zuda, Perrez akó Zerra ibü ab yarilürr, Tamarr† aipdügab.

Perrez Ezrronón ab yarilürr,

Ezrron Rramón ab yarilürr,

⁴ Rram Aminadabón ab yarilürr,

Aminadab Nasonón ab yarilürr,

Nason Salmonón ab yarilürr,

⁵ Salmon Boazón ab yarilürr, Rreieb‡ aipdügab,

Boaz Obedón ab yarilürr, Rrut§ aipdügab,

Obed Zesin ab yarilürr,

⁶ akó Zesi Deibidün ab yarilürr, Isrrael pamkolpamab king.

Deibidkagabi kókó Isrrael pamkolpam Babilonia gazirr pama nóma barrmülürr ama tibiób bwóbdü ola ngyabenóm, Yesun abalbobatalab ngi idi kwarilürr:

---

* **1:1** Eibrra-am blaman Isrrael pamkolpamab wirri abbobat wató yarilürr. † **1:3** Tamarr Zudan darrü siman oloman kol kóble warilürr. Wa Zu kol kokeo. Wa mogob kol warilürr, Keinan kol. Aba tóba oloman kol kóble we upadórr, Tamarrón, da Tamarr ninis siman olom nulngumilürr, ngi Perrez akó Zerra (Bwób Zitül 38). ‡ **1:5** Rreieb Zu kol kokeo. Wa mogob kol warilürr. Wa ngaen-gógópan pam gómól kol warilürr (Zosyua 2; 6:17, 22-25). § **1:5** Rrut Zu kol kokeo. Wa mogob kol warilürr (Rrut 1:4).

Deibid Solomonón ab yarilürr, Urraean* kol
 kóbledógab esenórr,
 7 Solomon Rreoboamón† ab yarilürr,
 Rreoboam Abaezan ab yarilürr,
 Abaeza Asan ab yarilürr,
 8 Asa Zeosapatón ab yarilürr,
 Zeosapat Zeorramón ab yarilürr,
 Zeorram Uzian ab yarilürr,
 9 Uzia Zotamón ab yarilürr,
 Zotam Eazón ab yarilürr,
 Eaz Ezekaeen ab yarilürr,
 10 Ezekaea Manasen ab yarilürr,
 Manase Amonón ab yarilürr,
 Amon Zosaeen ab yarilürr,
 11 akó Zosaea, Zeoyakin‡ akó oya simanal zoretal,
 ibü ab yarilürr, Isrrael pamkolpam nóma
 barrmünürr Babilonia bwóbdü.
 12 Isrrael pamkolpama nóma ngyaben koralórr
 Babiloniam, kókó Yesu nóma tómtómólórr,
 Yesun abalbobatalab ngi idi kwarilürr:
 Zeoyakin Syealtielón ab yarilürr,
 Syealtiel Zerrubbabelón ab yarilürr,
 13 Zerrubbabel Abiudün ab yarilürr,
 Abiud Elyakimün ab yarilürr,

---

* **1:6** Deibid Urraean gazirr pokodü zirrapónórr oya arról alakónóm, zitülkus wa wirri ubi bainürr oya koldó, ngi Batseba. Urraean nóma emkólóp, Deibid oya kol kóble we upadórr. Ibü ngaen-gógópan siman oloma nurrótókórr. Nis ngim olom ma Solomon, Urraean kol kóbledógab. (2 Samuel 11; 12:24-25)
 † **1:7** Rreoboam kókó Zeoyakin amrran, i blaman king kwarilürr Zuda prrobinsdü (1 King 12 – 2 King 24). ‡ **1:11** Zeoyakin, oya darrü ngi Zekonya yarilürr. **1:11** 2 King 24:14-15; 2 Krronikol 36:10; Zerremaea 27:20

Elyakim Azorrón ab yarilürr,

¹⁴ Azorr Zadokón ab yarilürr,

Zadok Eikimün ab yarilürr,

Eikim Eliudün ab yarilürr,

¹⁵ Eliud Eleazarrón ab yarilürr,

Eleazarr Matanón ab yarilürr,

Matan Zeikobón ab yarilürr,

¹⁶ da Zeikob Zosepón ab yarilürr. Zosep Merrin zumiógürr, da Merri olom we esenórr, ngi Yesu, noan ngiliandako [Kerriso].

¹⁷ Blaman dayóndi, kókó 14 abalbobatal kwarilürr, Eibrra-amkagabi kókó Deibidün amrran. Akó 14 abalbobatal kwarilürr, Deibidkagabi kókó Isrrael pamkolpam Babilonia bwóbdü nóma barrmünürr. Akó 14 abalbobatal kwarilürr, we tonarrdógabi, Isrrael pamkolpam Babilonia bwóbdü nóma barrmünürr, kókó ene Kerriso nóma tómtómólórr.

Yesun Amtómól
(Luk 2:1-7)

¹⁸ Yesu Kerriso ia tómtómólórr. Oya aip Merri. Wa tüób arrearrón warilürr Zosepka. Merri Zosepón solodó ipadórr, a ngaen-gógópan i umul bainóp wa bikómpükümo Godón Samuan arüngdügab.

¹⁹ Zosep, oya müörüm solkwat bainürr, wa tüób dümdüm ngyaben pam yarilürr. Wa nóma umul bainürr wagó, Merri bikóm kuri esene, oya gyagüpitótók igó yarilürr wagó, wa darrü pamdógab ipadórr. A wa Merrin büód akyanóm koke yarilürr pamkolpamab obzek kwata, da tebe we gyagüpi wamórr, Merrin amióg bóktan piküpan singgapinüm.

²⁰ Wa ini poko nóma gyagüpitótók yarilürr, da módóga, [Lodón] darrü [anerrua] oyaka utüdi nus we okaka tübyónürr. Anerrua oyabóka wagó, “Zosep, Deibidün bobat, ma gumüm bain-gu Merrin apadóm, moba kolóm ainüm! Wa ne bikóm ódódo, Godón Samuan arüngdügabia.

²¹ Wa sab siman olom esene. Da ma sab oya Yesu§ ngi ngyesilo, zitülkus wa tóba pamkolpam tibiób kolae tonarrdógabi sab wató zid nirre.”

²² Blaman ini tórrmen tulmila igósidi tómbapónóp, Lodón bóktan küppükü ainüm, wa [prropetódó] ne poko bóktanórr pamkolpamdó adrratóm Merrinkwata wagó,

²³ “Tübarrkrü, pampükü koke ne kola umtulürr, sab bikóm ipüde, da wa sab siman olom esene. Oya sab Emanuelbóka* ngilianórre,” oya küp módóga: “God asine minkü.”

²⁴ Zosep utürrüna nóma türsümülürr, wa tónggapónórr oya anerrua enezan yalórr. Merrin tóba kolóm we wyónürr, ²⁵ a wa tóba kolpükü koke umtulürr, ngarkwat kókó Merri siman olom esenórr. Zosep olom ngi we ngyesilürr, Yesu.

2

[Wirri Gyagüpitótók] Pama Yesun [Ótókóm] Togobórr

¹ Yesu Betliem wirri basirrdü tómtómólórr, Zudia prrobins kugupidü, Errod king nóma

---

§ **1:21** Yesu ngian küp módóga: God pamkolpam zid baina.

1:21 Luk 1:31 * **1:23** Emanuel Ibrü bóktan ngia (Aesaya 7:14). **1:25** Luk 2:21

yarilürr. Da módóga, ngibürr tonarr kakóm, ngibürr wirri gyagüpitótók pama,* abüsa ne nólgbabi banikda, olgabi togobórr. Zerrusalem wirri basirrdü nóma tübabzilürr, ² da i kolpam we nümtinónóp wagó, “Ene olommokur ia nega, nótó kuri tómtómóle [Zu pamkolpamab] kingüm bainüm? Oya amtómól tonarr ne wimurra pupainda, ki ta ene wimurr eserre, abüsa nólgbabi banikda, da ki ene olom ótókóm togoba.”

³ King Errod ene bóktan nóma arrkrurr ini kúsil kingankwata, oya wirri müp gyagüpitótók ekyanórr. Blaman Zerrusalem kolpama ta müp ipüdóp.† ⁴ Errod blaman ini Zu pamkolpamab wirri ngi pam we ngibaunürr darrpan pokodó kwób bazenóm: [wirri prrist] akó Mosesón gida umulbain pam. Errod ibü we nümtinónóp wagó, “Ene [Kerriso] ia sab nubósüm tómtómóle?”

⁵ I oya we izazilóp wagó, “Ala Zudiam, Betliem wirri basirrdü. Darrü prropeta Godón bóktan ngaen inzan wialómórr tóba pebadó wagó,

⁶ “ ‘Mató, Betliem basirr, Zuda prrobinsdü,
ma go kari basirrla, a marü ngi wirria
ngibürr Zuda pamab bwób balngomól
basirrdügabi,

zitülkus marükagabi sab balngomól pama tame.
Wa sab [sip] ngabkan pamzan yarile, kürü
Isrrael pamkolpam balngomólóm.’ ”

---

* **2:1** wirri gyagüpitótók pam: I wirri umul pam kwarilürr wimurrabkwata. † **2:3** Errod pamkolpam akrran pam yarilürr. Pamkolpama aprrapórr gumüm bainóp, zitülkus Errod sab abün pamkolpam kena ekrralón tóba ngürsildügab. **2:6** Maeka 5:2

⁷ Ene kakóm, Errod ene wirri gyagüpitótók pam piküpan we ngibaunürr, bóktan amaniküm. Wa umul ibükagab bainürr, ene wimurra tai nadü ngarkwatódó okaka tübyónürr.‡ ⁸ Da módóga, Errod ibü Betliem we zirrnápónóp ini bóktanpükü wagó, “E ugó ogob, ene gab olom amkünüm. Kubó tai yamkülamke. E nóma esenane, da kürü umul-umulan ngigütinamke, igósüm ka ta sab wamo, oya ótókóm.”

⁹ I oya bóktan nóma barrkrrurr, da olgabi we bazebórr ama Betliem. Da módóga, kwatkwat, i ene dadan wimurr akó esenóp, i ne wimurr esenóp abüsa nólgabi banikda. Ene wimurra ibü singül kwata we wamlórr, kókókó, tai ene gab olom ne pokodó yarilürr, we zamngólórr. ¹⁰ I ene wimurr nóma esenóp, ibüka kari bagürwóm ta koke yarilürr! ¹¹ Da müótüdü we barrbünürr. I ene gab olom we esenóp, tóba Merri aippükü. Da wakósingül nümngünóp, singül tüp, oya ótókóm. I tibiób wirri darrem kla nomgolóp, da we ilinóp. Ene [gyaur kla]

---

‡ **2:7** Oya ubi umul bainüm yarilürr, ene olommokur nadü ngarkwat olom yarilürr. Ene wimurra okaka tübyónórr, ene olommokura nóma tómtómólórr akó ene kakóm, ene pama karianbóka agóltagól kwarilürr.

módógako: gold, § prrenkónsens,* akó mirr.†

¹² God ibü nusi ikik nókrrónóp, Errodka bakon-gum. Da módóga, i we bakonórr tibiób bwóbdü darrü kwata.

Yesun Aip Nisa Izipt Idódrri

¹³ Wirri gyagüpitótók susumüri pama Betliem basirr nóma amgütóp, da módóga, Lodón darrü anerrua nusi ugón okaka tübyónürr Zosepka. Anerrua we bóktanórr wagó, “Bupa! Olom a aip, ibü nüpa a ugó busuam Izipt tüpdü, zitülkus Errod sab ini gab olom amkün yarile oya amkalóm. E kya bupso ola nyabelamke, kókóta sab yabü kótó umul-umulan ngintinünümo bakonóm.”

¹⁴ Nus kakóm, Zosep dümdüman irrüb tóba kol akó gab olom nüpadórr, da we bupadórr Izipt tótókóm. ¹⁵ Wa ola nyaben yarilürr, kókókó Errod ne tonarr nurrótókórr. Ini pokoa igósidi tómbapónórr, Lodón bóktan küppükü ainüm, wa prropetódó ne pokó bóktanórr pamkol-pamdó adrratóm wagó, “Ka kólba Olom sab nyauno Izipt amgatóm.”

Errod Simanal Olmal Ekrralórr

§ **2:11** gold wirri darrem ongang bapónan ayana. Oya küp apprapórr módóga: Yesu Kinga. * **2:11** prrenkónsens, Mórrke-mórrke módóga: frankincense, nugupdügab móega. Ene móeg burum amzazildako. Ma kubó nóma seteno, morroal ilang simanike. Oya küp apprapórr módóga: Yesu wa Goda. † **2:11** mirr, Mórrke-mórrke módóga: myrrh, nugupdügab morroal ilang idia. Oya küp apprapórr módóga: Yesu wa pama; wa sab azid aenge akó nurrótóke. Ene tonarr, mirr, büb azid alakón kla yarilürr. Oya darrü zaget módóga: pama kubó nóma nurrótóke, oya gapókdó angrinüm we idi angangodako. **2:15** Oseyá 11:1

¹⁶ Errod nóma umul bainürr wagó, oya wirri gyagüpitótók susumüri pama ilkió ilinóp, wa kari ngürsil ta koke yarilürr. Da tóba gazirr pam we nilóp blaman kari simanal olmal, nis pail ngarkwat kókó ta tüp, ibü akrranóm, Betliem basirr kugupidü akó Betliem bwób minggüpanan ne basirr koralórr. Wa ene poko tónggapónóm gyagüpi wamórr, zitülkus wa wirri gyagüpitótók pamdógab wirri umul bainürr, ene wimurra tai nadü tonarr okaka tübyónürr.

¹⁷ Prropet Zerremaeazan bóktanórr Godón Wibalomórrón Bóktandó, da küppükü bainürr, wagó,

¹⁸ “Gyaurwóm a yón taegwarr arrkrrudako Rrama‡ wirri basirrdü.
Rreizel§ tóba olmalóm yóndo
akó wa zao-zao bain-gum bangóndo,
zitülkus oya olmal бүдүлako.”

Zosep akó Merri Iziptgab Alkomórri

¹⁹ Errod nóma nurrótókórr, da módóga, Lodón darrü anerrua nusi akó ugón okaka

---

‡ **2:18** Rrama basirrdü, Zudia prrobins kugupidü, Babilonia gazirr pama ngaen abün Zu pamkolpam bumigóp, ibü metatómpükü ama Babilonia amarrum (Zerremaea 40:1). Ugón kari yón gyaur koke yarilürr Rrama basirrdü. Errodón kolae tonarrdógab, Betliem ta inzan wirri yón gyaurdü yarilürr.

§ **2:18** Rreizel, Zosep akó Benzamin, ibü aip warilürr. Zosepón siman olom Eprra-im yarilürr. Babilonia gazirr pama ngaen Eprra-imün zitül kolpam Babilonia imarruóp Rramagabi. Rreizel Eprra-imün zitül wirri aip warilürr. Oya gapók Betliemóm yarilürr. Rreizel ngia blaman Zu kol ngablaoda Betliemóm, nidi yón kwarilürr tibiób olmalóm, Errod nibiób ekrralórr. **2:18** Zerremaea 31:15

tübyónürr Zosepka. Ini tonarra ugón tólbaelórr, Zosep Iziptüm nóma yarilürr. ²⁰ Anerrua oyaka we bóktanórr wagó, “Bupa! Olom tóba aippükü nüpa, da Isrrael Müótüdü ugó alkomólám. Oya nadü pama amkalóm kain kwarilürr, ene pam tib бүдүлako.” ²¹ Da Zosep bupadórr, tóba olom aippükü nüpadórr, da Isrrael we alkomólórr.

²² A Zosep nóma arrkrrurr wagó, Arrkileus tóba ab Errodón pabo kuri ipüde Zudia prrobins pamkolpam balngomólóm, wa gum yarilürr ola alkomólóm. God oya nusdü ikik akrranórr wagó, “Ma Zudia tótókgu! Ma Galili bwóbdü wamke!” Da wa we wamórr, ²³ wirri basirrdü Nazaret, ngyabenóm. Ini pokoa igósidi tómbapónórr, Godón Wialómórrón Bóktan küppükü ainüm, wa prropetódó ne pokó bóktanórr pamkolpamdó adrratóm Yesunkwata wagó, “Oya sab Nazaret olombóka ngilianórrre.”

3

*Zon [Baptaes Bain] Pama Kwat Alótórr
Yesunkü*

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Zon 1:19-28)

¹ Dokyanan paila nóma bobrranórr, ene kakóm,* Zon Baptaes Bain Pama we tamórr. Wa Zudia [ngüin-koke bwóbdü] Godón bóktan we amgol yarilürr pamkolpamdó, oya arrkrum nidi ogobórr. ² Zon we bóktanórr wagó, “Godka tübyalüngam yabiób kolae tonar-rdógabi, zitülkus Godón Kingzan Balngomóla

---

2:23 Mak 1:24; Luk 2:39; Zon 1:45 * **3:1** Zon nóma tamórr, Yesu ugón aprrapórr 30 pail ngarkwat olom kuri yarilürr.

minggüpanan kuri tübine!” ³ Zon Baptaes Bain Pam módóga, prropet Aesaya noanbóka apón yarilürr wagó,

“Darrü pama taegwarrdase ngüin-koke bwóbdü wagó,

‘Kwat ngagrótam Lodón tótókóm,
akó kwat morroal dümdüm alótam oy-
ankü!’ ”†

⁴ Zon wa [kamel] ngüin mórrkenyórr bamelórrón yarilürr, akó wa lar sopae belt baterrón yarilürr.‡ Oya alo kla we kla yarilürr, paza tónók akó molpokodó gus mor. ⁵ Abün pamkolpama we ogoblórr Zonón bóktan arrkrrum, Zerrusalem wirri basirrdügabi, akó blaman Zudia prrobins kugupidü ne basirrko, akó Zodan tobarr kabedó ne basirr koralórr. ⁶ I tibiób kolae tonarr nóma okaka uzazilürr, da Zon ibü baptaes nyónónóp Zodan tobarrdó.

⁷ Zon abün [Parrisi] akó [Sadusi pam] nóma nósenóp tóbaka tótókde baptaes bainüm, da wa ma ibüka igó bóktanórr wagó, “E blaman kolae balóng gwarab kupoakla! E igó gyagüpi tótókgu igó, e sab Godón wirri ngürsildügab kyab kórzinane, ne klama tótókóm kaina, wata ene zitülküsü, e sab baptaes bairrün nóma koralo. ⁸ Yabü ubi ne nóma yarile Godón wirri ngürsildügab kyab kórzyónüm, e ngaen-gógópan morroal kúp waon koralo

---

3:2 Metyu 4:17; Mak 1:15 † **3:3** Ini bóktan alap-alap angrirrüna; paman moboküpbóka apóna. **3:3** Aesaya 40:3 ‡ **3:4** Zon elklaza-koke pam yarilürr. Ilaeza ta inzan mórrkenyórr baterrón yarilürr (2 King 1:8). **3:7** Metyu 12:34; 23:33

yabiób ngyaben kugupidü!§ Yabü olgabi nómzyetórre wagó, e Godka kuri tübyalüngane yabiób kolae tonarrdógabi. ⁹ E igó gyagüpi tótókgu, God yabü koke kolae nirre, yabióbka inzan bóktande igó, 'Eibrra-am kibü abbobate.' Enana Eibrra-am yabü abbobat: wa yabü sab koke tangnamtirre Godón wirri ngürsildügab busom! Zitülkus módóga, ka yabü igó byaldóla, Godón gaadóma olmal tólbaelóm Eibrra-amónkü ini ingülküpdügab!* ¹⁰ Errkya God kari pokoa pamkolpam kolae bainüm. Salmita nugup simkün ngarkwatódó olama, nugup singgalgónóm. Morroal küp koke ne nugupa waonda, sab singgalgórre ama urdü amaike. ¹¹ Ka wa nae-e baptaes baindóla, Godka nidi byalüngdako tibiób kolae tonarrdógabi. A darrü pama kürü solkwat tótókda, wirri arüng nótóke kürükagab. Ka ta ngarkwatódó kokela oya wapórdó bamel kla amarrum.† Wa sab

---

§ **3:8** Ini bóktanan küp módóga: "E ngaen-gógópan dümdüm ngyaben pupo sinanel!" * **3:9** Pamkolpamab gyagüpitótók inzan yarilürr: Eibrra-am ibü ki tangnamtirre, zitülkus i [Eibrra-amón olmalbobatal] koralórr, akó God ibü tóba pamkolpamóm ninóp. Zon ibü nilóp kolae tonarrdógab byalüngüm ama Godka, igósüm i sab zid bairre. Akó wa ibüka bóktanórr wagó, Godón gaadóma oya [alkamül-koke bóktan] küppükü ainüm Eibrra-amón olmal aliönüm i ne babul nóma ki korale. **3:9** Zon 8:33 **3:10** Metyu 7:19 † **3:11** Ini bóktanan küp módóga: Yesu wa wirri yarilürr Zonkagab, da Zon tóba igó ngabkanórr wagó, "Ka ta ngarkwatódó kokela ene karian zaget tónggapónóm Yesuka."

yabü Godón Samu-i‡ akó uri§ baptaes bain yarile.
¹² Zono-zono paezan kla tangdóma [wit] küp aus
 bwóbdü wit küp aleanóm buldügab.* Wa sab
 wit küp kwób isue, ama gyagu müótüdü irrbüne,
 a bul ama bütamün-koke urdü yamsele.”†

Yesun Baptaes Ain

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Darrpan ngürr Yesu Galili prrobinsdügabi
 tübzilürr ama Zonka wamórr, Zodan tobarrdó,
 igósüm oya Zon ki baptaes ine. ¹⁴ Zon oya piküp
 yónürrma wagó, “Ma kürüka iade tama baptaes
 apadóm? A kürü wa baptaes mató ki kina!”

¹⁵ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Koke!
 Ini pokoa inzan ugó ki tómbapó. Mi blaman kla
 wata morroal akó dümdüm tómbapóni, Godón
 ubi ngarkwatódó.” Zon igósidi we ubi bainürr
 Yesun baptaes ainüm.

¹⁶ Yesun baptaes aina nóma blakónórr, wa
 naedógabi dümdüman we tubrranórr. Da
 módóga, pülpüla tapabakurr. Wa Godón
 Samu we esenórr, kwitüdügabi abindi akó
 oya kwitüdü amngyelde nurre póyae buli.

---

‡ **3:11** Godón Samu-i baptaes oya küp módóga: wa tóba Samu
 zirrsapóne yabü büb kugupidü ngyabenóm. § **3:11** uri baptaes
 oya küp aprrapórr nisamli: wa sab kolae tonarr pamkolpam
 [kolaean darrem] nülrre ó akó wa amkoman bangun pamkol-
 pam müpdü imarrue ibü [kolkalan] ngibtanóm urazan [gold]
 kolkal ainda. * **3:12** Ene küp alean zaget inzan yarilürr.
 Kubó wit aila nóma blakóne küp ausüm, pama ene wit kwitüdü
 aman kwarile zono-zono paezan klame. Wóra blaman bul akó
 biza kubó tibi-tibi amale kókó wit küpana bamine. † **3:12**
 Wit küpa Godón pamkolpamóm bórrangdako, a bula ibünkü
 bórrangdako, kolae tonarr kolpam nidipko.

¹⁷ Da módóga, kwitüdügabi bóktan kümüla we sidórükürr wagó, “Ini kürü kólbanan olome. Kürü [moboküpdü ubi] oyakama. Ka kari barnginwóm kokela oyaka.”

4

*Yesun [Satania] Kolae Tonarr Tónggapónóm
Alngomólóm Kain Yarilürr*

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Ene kakóm, Yesun Godón Samua we idódürr [ngüin-koke bwóbdü], [debóla] oya ki elngomóle kolae tonarr tónggapónóm. ² Yesu ene pokodó 40 ngürr akó 40 irrüb alo-koke amanórr.* Solkwat oya tai aloana we ipadórr. ³ Debóla we tamórr oya alngomólóm kolae tonarr tónggapónóm. Oyabóka wagó, “Zitülkus ma Godón Olomla, ma ini ingülküp ugó nilnünüm brredóm büzazinüm.”

⁴ A Yesu ma oyabóka wagó, “Koke! Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Pama brredane koke ngyabene, a blaman ne bóktana baudako Godón taedógab.’ ”

⁵ Da debóla Yesun Zerrusalem idódürr, Godón wirri gyabi basirrdü, da we emngyelórr [Godón Gyabi Müót] wirri kwitüm pokodó. ⁶ Oya we yalórr wagó, “Zitülkus ma Godón Olomla, algabi ugó aup. Zitülkus módóga, Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó,

---

3:17 Bwób Zitül 22:2; Wórr Peba 2:7; Aesaya 42:1; Metyu 12:18; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35   **4:1** Ibrü 2:18; 4:15   * **4:2** Yesu darrü alo poko koke elolórr, zitülkus wa tóba Abdó tóre yarilürr tóba tangantinüm, solkwat ne elklaza tómbapónórre.   **4:4** Duterronomi 8:3

“ ‘God kubó tóba anerru arüng bóktan nókyerre marü adlangóm.

I marü kubó tibiób tange kwit mirre,
igósüm ma moba wapór koke bómkolo
ingülküpdü.’ ”

⁷ Yesu oya bóktan we yalkomólórr wagó,
“Koke! Godón Wialómórrón Bóktana akó igó
bóktanda wagó, ‘Ma Lodón, moba God nótoke,
apókgu asenóm, wa ia amkoman Goda.’”

⁸ Debóla oya akó we idódürr wirri kwitüm
pododó, da oya we emtyanórr blaman ini tüpan
kingab balngomól bwób akó tüpan blaman
arrbirrün nadü elklazako. ⁹ Oya we yalórr
wagó, “Ma ne wakósingül nóma nülkamulo
kürü [ótókóm], ini blaman ne elklazako, ka sab
blaman igósidi marü mülino.”

¹⁰ Yesu oya we yalórr wagó, “Kokean!
Kürükagabi usi wam, satani! Ka marü koke ótok
namulo, zitülkus Godón Wialómórrón Bóktana
igó bóktanda wagó, ‘Ma wakósingül nülkamulo
Lodón obzek kwata, marü God nótoke, akó wata
oya ótok namulo.’ ”

¹¹ Olgabi debóla Yesun we amgatórr. Da
módóga, anerrua we togobórr Yesun tangamt-
inüm.

*Yesu Tóba Zaget Galili Prrobinsdü Ngarkwat
Bókyanórr*

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Yesu nóma arrkrrurr wagó, Zonón tümün
müótüdü kuri ingirre, wa Galili we alkomólórr.

13 Wa Nazarret wirri basirr kwatana we errgr-ratórr, ama Kaperrna-um wirri basirrdü wamórr nyabénóm, Galili Malu† kabedó, Zebulun akó Naptali‡ zitül pamkolpama ne nyaben kwar-ilürr. 14 Ini pokoa igósidi tómbapónórr, Lodón bóktan küppükü ainüm, wa prropet Aesayaka ne poko bóktanórr pamkolpamdó adrratóm wagó,

15 “Zebulun zitül akó Naptali zitül,
yabü bwób Galili Maludübónada, Zodan
tobarr dakla dorrodó.
Galili, mogob pamkolpamab nyaben bwób,
Zu-koke nidipako!

16 E tümündü ne pamkolpama nyabendakla,
e sab wirri zyón esenane,
akó e samuan ngarkwatódó бүдүл ne pamkolpa-
makla,
yabü sab zyóna warri napórr.”§

17 Ene tonarrdó, Yesu tóba bóktan amgol we ngarkwat bókyanórr wagó, “Godka tübyalüngam yabiób kolae tonarrdógabi, zitülkus Godón Kingzan Balngomóla minggüpanan kuri tübine!”

*Yesu Tokom Wapi Baib Pam Ngibaunürr Oyaka
Solkwat Atanóm
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

---

† **4:13** Galili Malu wa wirri mülkószana. Oya nae naeana, kapórr kokea. ‡ **4:13** Zebulun akó Naptali, [Zu pamkolpamab] zitül nis namülnürrí, Galilim nidi nyaben namülnürrí. § **4:16** Ini bóktanán küp módóga: Godónbóka umul-kók pamkolpamab zidbain ta sab asi yarile. **4:16** Aesaya 9:1-2 **4:17** Metyu 3:2

¹⁸ Yesu Galili Malu kabeana nóma wamlórr, wa nis narezoreti pam nis nósenórr, Saemon, oya darrü ngi Pita,* akó Endrru. I net yagóbnürri naedó, zitülkus i wapi baib pam nis namülnürri.

¹⁹ Yesu ibü nyalórr wagó, “Yao! Kankü turram! Ka yabü sab pamkolpam bumióg† umul nino.”

²⁰ Darrpan güblang i ne arrkrurri, tibiób net ola bingatrri, da Yesuka we akyarri.

²¹ Yesu akó enezan wamlórr, akó nis narezoreti pam nis nósenórr, Zebedin olom nis, Zeims a Zon. I tibiób abpükü namülnürri butüdü, dakla net barrgüp namülnürri. Yesu akó ibü ngin-aunürr oyaka solkwat akyanom. ²² Dümdüman i tibiób ab Zebedin ola amgatrri butpükü, da Yesuka we akyarri.

Yesu Pamkolpam Umulbain Yarilürr akó Dólóng Nyónónóp Tibiób Azidüdügab

(Luk 6:17-19)

²³ Yesu we wamlórr basirr-basirr Galili kugupidü, [Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü] umul bainkü akó Morroal Bóktan amgolkü Godón Kingzan Balngomólankwata. Wa pamkolpam dólóng nyónónóp tibiób blaman ia-ia azidüdügab.

²⁴ Yesunkwata bóktana bayolórr tai kókó Sirria bwóba blamana umul bainürr wagó, Yesu pamkolpam dólóng byónda, da i tibiób blaman azid pamkolpam igósidi we tübarrmülürr oyaka, abün-abün tonarr azid nidi balmil kwarilürr: kolae

* **4:18** Pita, Grik bóktane oya küp módóga: Wirri Ingülküp.

† **4:19** pamkolpam bumióg, oya küp módóga: pamkolpam amarru Godka. **4:23** Metyu 9:35; Mak 1:39

samupükü nidi kwarilürr, tórrngón azid akó bidal azid nidi kwarilürr. Wa blaman dólóng we nyónónóp ibü tibiób azidüdügab. ²⁵ Oyaka wirri pamkolpamab ngoroa zutalórr Galili prrobinsdügabi akó Dekapolisgabi,‡ Zerrusalem wirri basirrdügabi, Zudia prrobinsdügabi, akó Zodan tobarr dakla dorro ne basirr koralórr.

Metyu 5, 6, a 7:

Yesun Wirri Umulbain Bóktan Podo Kwitüdügabi

5

5:1–7:29

¹ Yesu ene pamkolpamab ngoro nóma nósenóp, pododó we kasilürr, da mórran-mórran bainürr. Oya umulbain olmal akó ngibürr pamkolpam, oya nidi mamooan kwarilürr, oyaka we togobórr.

*Bagürwóm Ia Nidipko
(Luk 6:20-23)*

² Da Yesu ibü blaman umul bain we ngarkwat bókyanórr. Wagó,

³ “Bagürwóm idipako, umul nidipako ibüka arüng babula tibiób zid bainüm,
zitülkus ibü God balngomólda Kingzan!

⁴ Bagürwóm idipako, nidi yón gyaurdako,
zitülkus God sab ibü zao-zao nirre!

⁵ Bagürwóm idipako, tibiób koke nidi ikub bagürdako,

---

‡ **4:25** Dekapolis, oya küp módóga Grik bóktane: 10 basirr, zitülkus ene bwóbdü 10 wirri basirr koralórr. **5:4** Aesaya 61:2

zitülkus God ibü ne blaman kla aliönüm
bóktanórr, i sab yazebrre!*

⁶ Bagürwóm idipako, nibiób wirri ubie dümdüm
ngyabenóm Godón ilküpdü,
zitülkus wa sab ibü ubi elakóne.

⁷ Bagürwóm idipako, pamkolpamdó gyaur nidi-
pako,
zitülkus God ta sab gyaur inzan yarile ibüka!

⁸ Bagürwóm idipako, [kolkal] moboküp
nibióbko,
zitülkus i sab Godón eserre!

⁹ Bagürwóm idipako, paud nidi ódóddako,
zitülkus God ibü sab tóba olmalbóka ngib-
line!

¹⁰ Bagürwóm idipako, wirri müp nibiób
alióndako, [dümdüm tonarranme],
zitülkus ibü God balngomólda Kingzan!

¹¹ “Bagürwóm yadipakla, pamkolpama yabü
sab kle-kle nóma nyalnórre, akó yabü wirri müp
nóma aliön korale, akó yabükwata obae bóktan
nóma büdrrat korale, zitülkus e kürü amkoman
angundakla! ¹² E bagürwóm akó barnginwóm
kwarilünke, zitülkus yabü wirri darrem kwitüm
asise. Ene ka igósidi byaldóla, zitülkus ngaen
yabü singül kwata, prropeta nidi ngyabenónóp,
ibü ta inzan wirri müp aliön kwarilürr.

*E ne Klamakla, Solt akó Zyón Klamzanakla
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)*

---

* **5:5** Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: Ini tüp sab idi
ipüdórre, God tüóbzan yarilürr. **5:5** Wórr Peba 37:11 **5:6**
Aesaya 55:1-2 **5:8** Wórr Peba 24:3-4 **5:10** 1 Pita 3:14 **5:11**
1 Pita 4:14 **5:12** 2 Krronikol 36:16; Apostolab Tórrmen 7:52

13 “E ne klamakla, soltzanakla ini tüpan pamkolpamabkü. A solt misa ne nóma bamrüke, da ma myamem koke soltzan ino. Wa wata kolaeana. Oya ipüdörre, amanikörre kalkuma. Oya pamkolpama wapóre ailkü ola arrgrrat-sórrgrrat yangónörre.†

14 “E ne klamakla, zyón klamzanakla ini tüpan pamkolpamabkü. Podo kwitüdü aelórrón ne wirri basirre, wa anikürrün ta kokea.
 15 Pamkolpama zyón kla nóma sentörre, i kubó alópe koke nganlorre. A i wata yazebrre, ama kumngyindü emelörre. Ene zyóna blaman müötüdü pamkolpam kubó olgabi zyón napörre.
 16 Ene dadan ngarkwatódó, yabükagab zyóna ugó ki tam pamkolpamab obzek kwata. Ene igósüm, i sab nósenörre e ne morroal tórrmen tulmil tómbapónane, akó igósüm i sab yabü kwitüm Ab yagürnörre.

Yesu Mosesón Gida Karrkukus Byónüm Tamórr

17 “E wa igó gyagüpi tótókgu wagó, ka Mosesón Gida Buk akó Prropetab Peba, ibü umulbain bóktan kolae byónüm tama. Ka ugósüm koke tama ene gida kakota amanóm. Ka wa Godón gida, ibü amkoman küp okaka azazinüm akó tómbapónóm tama. 18 Zitülkus módóga, ka yabü amkoman poko byaldóla: Godón Gida sab metat kwarile karrkukus

† **5:13** Solta alo kla misan ngitanda. Ini alap-alap bóktana. Oya küp módóga: Godón pamkolpama tibiób mis nóma imrükrre, ngibürr pamkolpama sab Godón dümdüm tonarr ia nómyetörre? **5:14** Zon 8:12; 9:5 **5:15** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16** 1 Pita 2:12

bórrangórrón, ngarkwat kókó tüp a pülpüla nóma bamrüki. Godón ne gida-e karian ngi opora sab kokean bamrüke, ngarkwat kókó blaman klama sab tómbapórre.

¹⁹ “Darrü pama darrpanan Godón karian gida bóktan poko sab ne nóma alkamüle akó ngibürr kolpam umul nirre dadan kolae tónggapónóm, wa solodó yarile Godón Kingzan Balngomóldó. Godón gida bóktan poko nótó azebda akó umul baina ngibürr kolpam dadan tonarr tómbapónóm, wa wirri yarile Godón Balngomóldó. ²⁰ Zitülkus módóga, ka yabü igó byaldóla, e wata barrbuno Godón Balngomóldó, e ne Godón ubi nóma tómbapónane. E ne gida umulbain pam akó Parrisizan nóma kwarilo, e igósidi God ne Bwób alngomólda Kingzan kokean barrbuno, zitülkus i Godón ubi amko-man kokean tómbapóndako.

Yesu Ngürsilbóka Umul Bailürr

²¹ “E barrkrrürrü Mosesón gida bóktan poko, ne kla nilóp mibü abalbobatal wagó, ‘Ma darrü olom бүдүлүмүкү amkalgu. Darrü olom бүдүлүмүкү нótó emkóle, wa sab kotódó zamngóle tóba bóktan apadóm.’ ²² Ka ma akó ngibürr bóktan amseldóla: ma ngürsil nóma namulo moba narezoretódó,‡ ma sab kotódó zamngolo. Akó ma nóma bóktano moba narezoretódó wagó, ‘Ma susumüri-koke olomla!’ ma sab zamngolo blaman Zu [balngomól byarmarr

5:18 Luk 16:17   **5:21** Bazeb Tonarr 20:13; Duterronomi 5:17

‡ **5:22** Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón Metyu peba kugupidü, ini bóktan opor solodó dayórrüna: küp-koke pokodó.

pamab] obzek kwata. Akó ma moba narezoret igó nóma ilo, 'Ma gonggola', da God marü sab [metat bólmyan urdü] mügasile. ²³ Da ma moba [gyaur kla] Godón akyanóm nóma kaindóla Godón [altadó], [Godón Gyabi Müót] kugupidü, akó marü wata ugósan nóma ngambangóle igó, marü narezoretan ngürsil asine marüka, ²⁴ ma moba gyaur kla altan obzek kwata we amgat, da oyaka wam saul bainüm. Ene kakóm, ma akó altadó we alkomolo moba gyaur kla Godón akyanóm.

²⁵ "Darrü oloma nóma bóktanda wagó, ma darrü kolae tónggapórró akó marü kotóm nóma ódódóm kaina, e kwat-kwat saul büsai baini. E ne saul koke nóma baini, wa marü sab zazdó kena müdó. Marü ma sab zaza pug umeab tangdó müngrine, marü tümün müótüdü angrinüm. ²⁶ Ka marü amkoman poko ayaldóla: ma sab kokean tubruno, kókóta ma sab moba dómdóm kari mani küp ungrino burruanóm, zazan bóktan ngarkwatódó.

Yesu Kol ó Pam Gómólankwata Umul Bain Yarilürr

²⁷ "E barrkrurrü Mosesón gida bóktan poko, enezan yarilürr wagó, 'Ma kol ó pam gómólgu.' ²⁸ Ka ma yabü igó byaldóla, darrü pama ne kol ilküpane nóma ngazokone akó oyaka ubi yarile, da wata wa ene kolae tonarr kuri tónggapóne tóba moboküpdü. ²⁹ Marü tutul ilküpa ne kolae tonarr tónggapónóm nóma müdüde, da ma irrua, a ugó amaik mobakagab. Ma ne

---

5:26 Luk 12:57-59   **5:27** Bazeb Tonarr 20:14; Duterronomi 5:18

moba darrü büb poko nóma imruko, ene ma tai kolae kokea. A marü dudu büb ne metat bólmyan urdü nóma amanikórre, amkoman kolae an yarile. ³⁰ Marü tutul tanga ne kolae tonarr tónggapónóm nóma müdüde, da itül a ugó amaik mobakagab. Ma ne moba darrü büb murr nóma imruko, ene ma tai kolae kokea. A marü dudu büb ne metat bólmyan urdü nóma amanikórre, amkoman kolae an yarile.

*Yesu Kol Amanikbóka Umul Bain Yarilürr
(Metyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)*

³¹ “Mosesón gida bóktan poko darrü igósa wagó, ‘Darrü pama ne tóba kol nóma zumanike, wa akó kol amaik peba mórrag§ okyene.’ ³² Ka ma yabü igó byaldóla, nadü pama tóba kol zumanike popa pokodó, a pam gómólankwata koke, da wa igósidi pam gómól kol kokeo. Inzande, müóra tóba kol zirrzotoke pam gómól kolóm bainüm. Wa ne darrü pampükü nóma umtule, wa pam gómól warile. Akó amanikürrün kol ne pama zumige, wa kol gómól yarile.

[Arüng Alkamül-koke Bóktan] Tónggapón Iada?

5:29 Metyu 18:9; Mak 9:47

5:30 Metyu 18:8; Mak 9:43

§ **5:31** kol amaik peba mórrag: Zu pamkolpamab darrü gida bóktan poko asi yarilürr, pama ne kolóm ubi koke nóma yarile, wa kol amaik peba mórrag wialóme, da kol okyene. Ene kolan igó peba, oya dümdüma darrü müór apadóm. **5:31** Duterronomi 24:1-4; Metyu 19:7; Mak 10:4 **5:32** Metyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18; 1 Korrint 7:10-11

33 “E ta barrkrrurrü Mosesón gida bóktan pokó, enezan yarilürr mibü abalbobataldó wagó, ‘Ma Lodón ngi nóma ngiliandóla moba arüng alkamül-koke bóktan tólaelóm, ma kubó moba bóktan myamem koke singgapino.’³⁴ Ka ma yabü igó byaldóla, e yabiób bóktan nóma tólbael kwarilo, e darrü kla ngilian-gu yabiób bóktan arüng akyanóm. Godón kwitüm ngyaben bwób ngilian-gu, zitülkus ene oya kingan mórran klamse.³⁵ Akó ini tüp ngilian-gu, zitülkus ini tüp Godón wapór nisab ngón ngagón klama. Akó Zerrusalem wirri basirr ngilian-gu, zitülkus kwitüm King nótóke, ene oya tóba wirri basirra.³⁶ E yabiób bóktan nóma tólbael kwarilo, yabiób singül ta ngiblian-gu, zitülkus e gaodó kokeakla darrpan órrngóen pul gabülpian ngitanóm akó pugan ngitanóm.³⁷ E wata igó bóktónane wagó, ‘Taia’ ó ‘Koke’, da e wata yabiób bóktan ngark-watódó tómbapónane. E ne ngibürr bóktan nóma amseldakla, ene wa kolaeen olomdógabi* tótókdako.

Darrem Kolae Tónggapón-gu
(Luk 6:29-30)

38 “E barrkrrurrü Mosesón gida bóktan pokó, enezan yarilürr wagó, ‘Darrüpa paman ilküp nóma irrune, oya ilküp akó darrem irrurre. Akó darrüpa paman zirrgüp nóma alkamüle, oya zirrgüp akó darrem alkamülórre.’³⁹ Ka ma

5:33 Lebitikus 19:12; Bótang Peba 30:2; Duterronomi 23:21

5:34 Zeims 5:12; Aesaya 66:1; Metyu 23:22 5:35 Aesaya 66:1;

Wórr Peba 48:2 * 5:37 kolaeen olom wa satanibóka apónda.

5:38 Bazeb Tonarr 21:24; Lebitikus 24:20; Duterronomi 19:21

yabü igó byaldóla, e darrem kolae tónggapón-gu! Darrü oloma ne marü tutul kwata ngorrkob nóma mómkóle tang o-e marü büódan ngitanóm, akó dakla ngorrkob emtya amkalóm. ⁴⁰ Darrü oloma ne marü kotóm nóma ódóddase moba sod mórrkenyórrüm, da marü tumum mórrkenyórr† ta ki ipa! ⁴¹ Marü gazirr pama ne arüng-arüng nóma mile tóba alóp ódódóm darrpan kan, ma ma barrkyanan kan ugó idó. ⁴² Marü ne darrü oloma darrü klamóm nóma mato-e, ma oya ekya. Akó darrü pama ne marükagab darrü kla bupso apadóm nóma kaina, ma angón-gu ene pam akyanóm.

*Yabü [Moboküpdü Ubi] Blaman Pamkolpamdó
Asi Yarile
(Luk 6:27-28, 32-36)*

⁴³ “E barrkrrurrü Mosesón gida bóktan poko, enezan nilóp wagó, ‘Marü moboküpdü ubi moba minggüpanandó ne olome‡ asi ki yarilün, a marü gódam-koke nótóke, ma oya alzizi amanik!’ ⁴⁴ Ka ma yabü igó byaldóla, yabü moboküpdü ubi ta ibüka asi ki koralón, yabü gómdamal-koke nidipko. Akó e tóre koralo ibünkü, yabü wirri müp nidi alióndako. ⁴⁵ Inzan poko tómbapónde, e sab igósidi oya olmalóm bainane, yabü kwitüm Ab nótókse. Abüs zyón wató zirrapónda kolae pamkolpamdó akó morroal pamkolpamdó darrpan tonarre. Akó

† **5:40** tumum mórrkenyórr: Pamkolpama ene tonarr tibiób kokrrap tumum mórrkenyórr basirrüm bamel koralórr utüm.

‡ **5:43** minggüpanandó ne olome wa blaman pamkolpambóka apónda, ma nibiób amrrandóla. **5:43** Lebitikus 19:18

ngup ta wató zirrapónnda, dümdüm ngyaben pam akó dümdüm-koke ngyaben pam, ibüka. ⁴⁶ Yabü ne moboküpdü ubi wata ibüka nóma korale, moboküpdü ubi nibióbe yabükamóm, yabüka ene laró darrema? Babula! Zitülkus módóga, blaman pamkolpama inzan kaindako! [Taks mani dakabain pam] ibü moboküpdü ubi ta ibükamako, moboküpdü ubi nibióbe ibükamóm! ⁴⁷ E ne wata yabióban zonaretal morroal ngürr nóma akyandakla, ene wa müp kla ta kokea! Godónbóka umul-kók nidipko, i ta inzan kaindako! ⁴⁸ Yabü moboküpdü ubi blaman pamkolpamdó asi ki koralón, da e wata igósidi [dudu kómal] koralo yabiób Abzan, kwitüm nótókse.

6

Elklaza-koke Pamkolpam Gail Iada?

¹ “E yabiób kwitüm Abankwata gyaur tórrmen tulmil* panzedó tómbapón-gu, pamkolpama asenóm. E ne ini tórrmen tulmil pamkolpamab obzek kwata nóma tómbapónórre, yabiób ngi kwit amelóm, yabü sab kwitüm Aba darrem koke nülirre.

² “Ene pokodó, ma elklaza-koke pam ngibürr kla nóma nulinünümo, ma wa wórr bóngyalpükü panzedó alión-gu pamkolpama asenóm, zitülkus taepurrane bóktan pama inzan kaindako yabü kwóbbazen müótüdü akó

5:48 Lebitikus 19:2; Duterronomi 18:13 * **6:1** Abankwata gyaur tórrmen tulmil módógako: elklaza-koke pamkolpam gail, tóre, akó alo bütók. **6:1** Metyu 23:5

wirri kwatódó wagó, kolpama ia nagürnórre. Ka yabü amkoman poko byaldóla: pamkolpama ibüzan agürdako, ibü darrem módóga. God ibü sab darrem kokean nülirre! ³ A ma elklaza-koke pam nóma tangamtindóla, ma igó tónggapóna, marü minggüpanan gódama ta kokean umul baine. ⁴ Ene wata marükama. A marü Aba asenda, ma ne kla tómbapóndóla piküpan. Sab marü darrem kla wató mókyene.

*Tóreankwata Umulbain Bóktan
(Luk 11:2-4)*

⁵ “E tóre nóma akodakla, e taepurrane bóktan pamzan bain-gu. Ibü igósa, kubó pamkolpamab obzek kwata bórrónge tórem, kwóbbazen müótüdü akó wirri kwatódó wagó, ‘Kibü kolpama ia tóserre!’ Ibü ene wirri ubi pokoa. Ka yabü amkoman poko byaldóla: pamkolpama ibü blaman darrem kla kuri nülínóp; darrü myamem babula! ⁶ A ma tóre akom nóma, moba müótüdü bangrina, mamtae murrausa, da tóre moba Abdó ugón ekoa, asen-koke nótóke. Marü Aba asenda, ma ne kla tómbapóndóla piküpan. Sab marü darrem kla wató mókyene.

⁷ “E nóma tóre bakonane, abün-abün küp-koke bóktan opor ngiblian-gu, Godónbóka umul-kók pamkolpamazan kaindako. Ibü gyagüpitótók igósa wa, ibü goda ta arrkrruda, zitülkus ibü tóre kokrapako. ⁸ E ibüzan bain-gu. Yabü babul ne klame, Aba ngaen-gógópan umul baina, e ne klamóm atom kaindakla. ⁹ Da e ta tóre inzan bakonane:
“Kibü Ab, kwitüm nótókla,

marü ngi gyabiana; pamkolpama marü ngi
ki [ótók] kwarilün.

¹⁰ Marü Kingzan Balngomóla ugó ki tam,
marü ubia ki tómbapó, ini tüpdü
kwitümzanşe.

¹¹ Kibü ini ngürran alo kla tilinünüm.

¹² Ma kibü kolae tonarr torrgonónóm,
ki ngibürr kolpamab kolae tonarrzan bar-
rgondakla.

¹³ Akó kibü balngomólgu kolae tonarr
tómbapónóm,
a ma kibü kolaean olomdógabi
tódlóngnóm.†

¹⁴ “E ne ibü kolae tonarr nóma norrgonane,
yabüka kolae tonarr nidi tómbapóndako, yabü
kwitüm Aba ta sab igósidi yabü kolae tonarr
norrgorre. ¹⁵ A e ne ibü kolae tonarr koke nóma
norrgonane, yabü kwitüm Aba ta sab igósidi
yabü kolae tonarr koke norrgorre.

Alo Bütókankwata Umulbain Bóktan

¹⁶ “Gyaur obzek bain-gu, e alo nóma bütókane,
taepurrane bóktan pamazan kaindako. I tibiób
obzeksyók gyaur obzek byóndako wagó, ‘Kubó
pamkolpama kibü ia tómpzeyórrre wa, “I alo
kuri bütókrre.” ’ Ka yabü amkoman poko
byaldóla: pamkolpama ibü blaman darrem kla
kuri nülinóp; darrü myamem babula! ¹⁷ A ma
alo nóma bütóko, moba singül oele búngango-o

† **6:13** “Da Kingzan Balngomól, arüng, akó [wirri kómal zyón]
marükamako, metat. [Amen].” Darrpan-darrpan Godón Bukdü,
ini bóktan opor asiko (King Zeims akó Kiwai Tarena Buka). Barre
Godón Bukdü ma babulako. **6:15** Mak 11:25-26

akó moba obzek bagulo, ma bobarrzan kaindóla.
¹⁸ Marü kubó koke ia mómzyetórre wa, ma alo kuri bütóka - wata marü asen-koke Ab nótóke, wató umul baine. Marü Aba asenda, ma ne kla tónggapóndóla piküpan. Sab marü darrem wató mókyene.

Ini Tüpan akó Kwitan Mórrelwóm
(Luk 12:33-34)

¹⁹ “E tüpan mórrelwóm yabióbkü ini tüpdü kari arrólóm kwób asugu. Pu akó saka sab aini kolae nirre akó gómól pama müót amkerre gómól-gómól azebóm. ²⁰ A e wa yabióbkü mórrel kwitüm ugó kwób isuam. Pu akó saka ola kokean kolae nirre akó gómól pama müót kokean amkerre gómól-gómól azebóm. ²¹ Zitülkus módóga, marü mórrel nólamase, marü moboküp wa ta ola yarile.

Ilküp Büban Zyón Klama
(Luk 11:34-36)

²² “Ilküp büban zyón klama. Marü ilküp nis ne ziz nóma namüli, marü dudu büb ugón wirri zyóndüma. † ²³ A marü ilküp nis ne kolae nóma namüli, marü büb ugón tümündüma. Marü bübdü zyón kla ne tümündü nómade, ugón marü dudu büb kari tümündü ta kokea!

God a Marü Elklaza
(Luk 16:13; 12:22-31)

6:19 Zeims 5:2-3 † **6:22** Aprrapórr Yesu alap-alap moboküpbóka apónda. Pama ne kwitüm mórrelwóm amkün nóma yarile, wa gail pam yarile. Wa igósidi zyóndü ngayaben yarile. Oya ilküküp inzanamli, wamaka ziza.

24 “Darrü olom gaodó kokea nis wirri pam nisabkü zagetóm. Wa kubó darrü alzizi amaike, ó oya [moboküpdü ubi] darrüdü yarile. Wa kubó darrüpdü minggüpanan yarile, ó darrü ma klekle ngakan yarile. E gaodó kokeakla dakla Godón akó mani ótókóm darrpan tonarrdó.

25 “Ini zitülküsdü, ka yabü igó byaldóla, e yabiób arrólankwata yakolaegu igó, ‘Ia ka laró elo-o ó enono?’ Akó e yabiób bübankwata yakolaegu igó, ‘Ia ka laró mórrkenyórr bateno?’ Da ia alo wirriana arróldógabi? Koke! Ó mórrkenyórr ia wirriana bübdügabi? Koke! 26 Póyae ngabkónam kwitüdü armuldi. I küp koke aritódako, ó alo kokean abüldako kwób asum gyagu müótüdü. A ibü ma yabü kwitüm Aba ngabyóna. Póyae ia amkoman wirriana yabükagab? Koke! Yabü ta kwitüm Aba ngabyóna. 27 Darrü yabükagab yakolae nómada elklazam, ia wa gaodóma tóba ngyaben arratóm darrpan abüs küpüm? Koke!

28 “Akó e mórrkenyórrankwata iade gyakolaedakla? E gyagüpi amónam, molpokodó kubóla ia dódórr baidako. I kokean zagetódako, akó tibiób mórrkenyórr ta koke bargüpdako. 29 A ka yabü igó byaldóla, king Solomon abün arrbirrün elklaza pam enan yarilürr, a oya ma morroal mórrkenyórr ta babul kwarilürr ene pulzan. 30 God ene nurr twal inzan nóma püti baidá, errkya ne klamko, sab ama urdü amarrón kwarile, da ia wa ma yabü koke püti nirre? Ó! Wa ta sab yabü

morroal püti nirre! E kari-karibóka amkoman bangun pamkolpamakla!

³¹ “Da e igósidi gyakolaegu igó, ‘Mi kubó laró elorre? Mi kubó laró enórre? Mi ia laró mórrkenyórr bamerre?’ ³² Zitülkus módóga, ene Godónbóka umul-kók nidipko ene inzan gyakolaedako ini elklaza azebóm. Yabü kwitüm Ab ama umula, e blaman ne klamómakla. ³³ A yabü gyagüpitótók ngaen-gógópan wata Godón Kingzan Balngomóldó kwarile, akó wa yabükagabi ene [dümdüm tonarróma]. Da wa sab blaman ini ne elklazako enta igósidi yabü nülirre. ³⁴ Da e igósidi gyakolaegu sab ngürrüm. Ene ngürran go tóba müpko. Darrü morroal babula, kolae akó agasilüm, darrpan-darrpan ngürra ne müp amarruda.

7

Kolpam Zaz Bain-gu (Luk 6:37-38, 41-42)

¹ “Ngibürr kolpam zaz bain-gu, igósüm yabü ta God sab koke zaz nirre. ² Zitülkus módóga, God ta sab yabü dadanzan zaz nirre, e ngibürr pamkolpamzan zaz bairdakla. Ma ne atanin klame atanindóla, ene klame marü sab ngibürra mütanirre. ³ Ia ma moba zonaretan ilküpdü püip iade ngakandóla? A marü moba ilküpdü ne nugup poko-e, ma wa koke iade asendóla? ⁴ Ia ma kubó moba zonaretódó igó iade bóktono wagó, ‘Ka kya marü ilküpdü we püip urruanón,’ marü ilküpdü ne nugup poko nómade? ⁵ Ma

taepurrane bóktan pamla! Ma ngaen-gógópan moba ilküpdü ne nugup poko ugo irrua, da ma sab igósidi tai eseno püip arruanóm moba zonaretan ilküpdügab.

⁶ “Godón gyabi elklaza e nurr ume koke nülinane. I yabü sab syórr angónóm kena tübyalüngnüm. E yabiób wirri mani kla ta kyamülab obzek kwata koke amónane. I sab tibiób wapóre ola kena nyólnüm.*

*Yesu Godka Tóreankwata Umul Nyónónóp
(Luk 11:9-13)*

⁷ “Yatolam Godón, da yabü sab nókyerre. Yamkülám, da e sab esenane. Mamtae alkólam, da God sab yabünkü tapakue. ⁸ Zitülkus módóga, nótó nóma yatole, sab ipüde. Nótó nóma yamküle, sab esene. Mamtae nótó nóma alkóle, God sab tapakue oyankü. ⁹ Ia yabü aodó igó pam asine, tóba oloma ne alom nóma bato-e, ia kubó ingülkü ekyene? ¹⁰ Ó wa ne wapim nóma bato-e, ia wa kubó бүдүлгэл ekyene? Koke! ¹¹ Enana e kolae tonarr pamakla, e ma umulakla yabiób olmal morroal elklaza gail. Da amkoman, yabü kwitüm Aba sab igósidi ibü abün morroal elklaza gail yarile, oya nidi atodako.

¹² “E iazan ubi baidakla, pamkolpama yabü ne tonarr ngarkwatódó bangón kwarile, e ta ibü ene tonarr ngarkwatódó bangón kwarilo.

---

* **7:6** Yesu alap-alap igó poko bóktanórr wagó, “E Godón Morroal Bóktan ibüka koke amgolane, ene bóktan arrkrum akó tórrmendó angrinüm ubi-koke nidipako.”

Mosesón Gida Buk akó Prropetab Peba, ibü darrpan küp wata módóga.

Yesu Nis Kwatbóka Umul Bain Yarilürr
(Luk 13:24)

¹³ “E suran mamtaeana barrbü, [ngarkwat-koke arróldó] tótókóm, zitülkus [metat bólmyan urdü] tótókóm, mamtae wirri taptapase. Kwat ta popadanase ola tótókóm. Abün pamkolpama barrbündasko ene mamtaedóma. ¹⁴ Ngarkwat-koke arróldó tótókóm, mamtae suranato, akó ne kwata tótókdase ola, kari müp kokease. Wata aüdana kuri eserre.

Obae Prropet
(Luk 6:43-44)

¹⁵ “E umul-umul kwarilün obae prropetódógab. Yabüka nóma togobe, tumum ngakande, wamaka amkoman [sipako]: ibü bóktan tulmil wata morroalako. A ibü auma büb kugupidü büdül tarüka, wamaka amkoman nurr umea,† ibü ilklió bülión kari kokea. ¹⁶ E sab ibü tibiób tórrmen tulmildügabi nómyetane, e nugup tibiób ngórrdügabizan bómzyatódakla. Tórez-tórez syepor zidüdügabi, pama [grreip] ngórr koke alküle. Tangel opopordógabi pamkolpama [pig] ngórr koke alküle. ¹⁷ Da módóga: morroal nugupa wata morroal küp bapóna. Kolae nugupa wata kolae küp bapóna. ¹⁸ Morroal nugup gaodó kokea kolae küp bapónóm. Kolae nugup ta gaodó kokea morroal küp bapónóm. ¹⁹ Morroal küp koke ne

---

7:12 Luk 6:31 † **7:15** nurr ume, Mórrke-mórrke módóga: wolves. Wolf wa wirri nurr umea.

nugupa bapóndako, ibü singgalgórre da urdü yamserre. ²⁰ Da ene inzana, e sab ene pam tibiób tórrmen tumildügabi nómyetane.

Ka Marübóka Umul-kókla
(Luk 13:25-27)

²¹ “Ngibürra kürü nidi karrasirrdako wagó, ‘[Lod], Lod!’ sab Godón Kingzan Balngomóldó koke barrbüne. Wata sab idi barrbüne, kürü kwitüm Aban ubi nidi tómbapóndako.

²² Ene Godón Kot Ngürr sab nóma semrróne, abün pamkolpama sab ugón kürüka bóktanórre wagó, ‘Lod! Lod! Gyaurka, ki ta marü ngidü Godón bóktan büdrrat kwarilnürü, akó ki ta kolae samu pamkolpamdógab aman kwarilnürü, akó ki ta aüd [arüng tonarr] koke tómbapónónóp!’ ²³ Da ka sab ibü igó nilnünümo igó, ‘Ka yabübóka umul-kókanla! Kürükagabi ugó ogob, e güblang-koke kolae an tonarr tómbapón pamkolpamakla!’

Müót Balmel Pam Nisab Alap-alap Bóktan
(Luk 6:47-49)

²⁴ “Kürü ini bóktan ne pama arrkrruda akó tórrmendó angrinda, wa [wirri gyagüpitótók] pamzana, tóba müót ingülküpdü nótó elórr.

²⁵ Ngupa timilülürr, tobarr naea blaman byamróklórr, akó wóra wirribóka sibsólürr. Müot enan selkalnóp, da kokean tupürr, zitülkus wa ingülküpdü alangórrón yarilürr.

²⁶ “Kürü ini bóktan ne pama arrkrruda, da ama tórrmendó koke angrinda, wa gonggo pamzana, tóba müót popa nóresdó nótó

elórr. ²⁷ Ngupa timilülürr, tobarr naea blaman byamróklórr, akó wóra wirribóka sibsolürr. Ene müót selkálnóp, da we tupürr. Da amkoman kolae aup tupürr!”

²⁸ Yesun blaman ene bóktana nóma blakónórr, pamkolpamab ngoroa gübarirr aengóp, wa ne ngarkwatódó umul nyónónóp, ²⁹ zitülkus wa ne balngomól arüngi umul bain yarilürr, wa Mosesón gida umulbain pam nórrgrrotóp.

8

Yesu Soso Azid Pam Dólóng Yónürr (*Mak 1:40-45; Luk 5:12-16*)

¹ Yesu pododógabi nóma tübinürr, wirri pamkolpamab ngoroa oyaka zutalórr. ² Da módóga, Yesuka darrü soso azid pama we tamórr. Ene azid pama wakósingül we nülkamülürr Yesun obzek kwata, da wa we bóktanórr wagó, “Lod, ka umulóla, marü ubi ne nóma yarile, ma gaodó namulo kürü [tóman] arrgonóm Godón ilküpdü.”*

³ Yesu tóba tang orrakórr, da ene pam we yamurrürr. Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Kürü ubia! Tómana kí barrgo!” Dümdüman ene pama we dólóng bainürr ene soso azidüdügab. ⁴ Da Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Tai turrkrru! Ma darrü olom azazilgu! A ma wam [prristdü], moba bómtyanke, da wa marü büb sopae tai

---

7:29 Mak 1:22; Luk 4:32   * **8:2** tóman arrgonóm Godón ilküpdü: Soso azid kolpam tómanpükü kwarilürr Godón ilküpdü. We ngarkwatódó, i gaodó koke kwarilürr darrü basirr ó [Godón Gyabi Müót] kal akólórrón pul basirrdü barrbünüm.

ki ngamka. Yabü ne ngaen Moses ne gida bóktan poko nókyenóp, da ene [gyaur kla] kubó [Godón Gyabi Müötüdü] idódke prrista ola urdü agasilüm marü tóman barrgonóm Godón ilküpdü. Ene igósüm, pamkolpam amtyanóm igó, marü soso azida kuri blakóne, da marü tómana kuri barrgone Godón ilküpdü.”

*Yesu Gazirr Pamab Kopo Ngakan Wirri Paman
[Leba Zaget Olom] Dólóng Yónürr
(Luk 7:1-10)*

⁵ Yesu Kaperrna-um wirri basirrdü nóma ban-grinürr, Rrom gazirr pamab kopo ngakan wirri pama† Yesuka we tamórr, da oya we yatorr tangbamtinüm. ⁶ Wagó, “Lod, kürü leba zaget olom müötüdü utase. Oya bübdü bidal azidase akó tüób karibóka-koke azid aengdase.”

⁷ Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Ka kubó wamo oya dólóng ainüm.”

⁸ Ene gazirr pamab kopo ngakan wirri pama oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Lod, ma amkoman wirrila kürükagab; ka ngark-watódó kokela marüka, ma kürü müötüdü koke tübangrino. Ma wata tae opore bóкта, da kürü leba zaget oloma kubó dólóng baine. ⁹ Ka umulóla marü gaodóma ini poko tónggapónóm, zitülkus ka küób igó olomla, ka ngibürr pamab tüpana zagetdóla. Akó ngibürr gazirr pam asiko, kürü tüpana nidi zagetódako. Ka kubó darrü igó nóma ilo igó, ‘Wam!’ wa kubó wame. Akó

8:4 Lebitikus 14:1-32   † **8:5** Rrom gazirr pamab kopo ngakan wirri pama 80 o 100 gazirr pam ngabkan yarilürr. Mórrke-mórrke módóga: centurion.

darrü igó nóma ilo igó, ‘Tam!’ wa kubó tame. Ka kólba leba zaget olom igó nóma ilo igó, ‘Ene kla tólael!’ wa kubó tólaele. Enta inzana, azida marü bóktan kuri arrkrrue!”

¹⁰ Yesu ini bóktan nóma arrkrrurr; wa we gübarirr aengórr. Wa we bóktanórr ibüka, oya nidi mamóanónóp, wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: ka darrü inzan pam koke kuri seserró, kürü amkoman wirri arüngi nótó angunda, Isrraelóm ta kokean!‡ ¹¹ Ka yabü igó poko byaldóla, abün Zu pamkolpam-koke nidipako, sab blaman bwóbdügab sórrngamóle ini tüpdü: abüsa nólgabi banikda akó abüsa nóla bótaodase. I sab nólgópe banomólórre tibiób mórran pokodó ene garrirrwóm ne yarile Godón Kingzan Balngomól Bwóbdü, mibü wirri abalbobatalpükü Eibrra-am, Aesak, akó Zeikob. ¹² Zu pamkolpam, Godón Balngomóldó nidi ki kwarile, ibü sab tümün kwatódó amóne. I sab ola yón akó zirrgüp bótak korale.” ¹³ Yesu ene gazirr pamab kopo ngakan wirri pamdó we bóktanórr wagó, “Ügó wam müótüdü. Marü leba zaget olom ka kuri dólóng ina, mazan amkoman kanguna!”

Ene tonarr, ene azid oloma dólóng we bainürr.

*Yesu Abün Pamkolpam Dólóng Nyónónóp
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

---

‡ **8:10** Isrrael pamkolpama tibiób Godón pamkolpambóka ngiblian kwarilürr; a ibü amkoman bangun kari yarilürr ene gazirr pamab wirri pamdógab. **8:11** Luk 13:29 **8:12** Metyu 22:13; 25:30; Luk 13:28

14 Yesu Pitan müötüdü nóma bangrinürr, da Pitan mónang we osenórr. Wa güb azid war-ilürr, nyórrdü utürrün. 15 Yesu oya tang we wamurrürr, oya ene azida wata we zumgatórr. Wa we bupadórr, da oya alo kla we ngóyónürr.

16 Ene simaman, pamkolpama kolae samupükü kolpam Yesuka we tübarrmülürr. Yesu kolae samu bóktanane we amalórr. Wa ta azid kolpam blaman we dólóng nyónónóp. 17 Yesu ene tonarr igósidi tólbael yarilürr Lodón bóktan küppükü ainüm, wa prropet Aesayaka ne poko bóktanórr pamkolpamdó adrratóm wagó,

“Mibü blaman azid wa tüób bamselórr akó wa azid aengórr mibü pabodó.”

*Ma Ngibürr Kla Eloko Yesun Mamoanóm
(Luk 9:57-62)*

18 Yesun pamkolpamab ngoroa kal-kal yangónóp, da ibü nóma nósenóp, wa tóba umulbain olmal we nilóp usakü Galili Malu dakla dorrodó baurrüm. 19 Darrü Mosesón gida umulbain pama Yesuka ugón tamórr, da oyaka we bóktanórr wagó, “Umulbain Pam, ka sab marüka akyalo, enana ma nega wamlo.”

20 Yesu ma oyaka bóktanórr wagó, “PoksabŞ tibiób ngyaben kugupi asiko akó kwitüm póyaeab müótako. A kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, darrü ut bwób babula, ka kólba singül ne ingrino ngón ngagónóm.”

8:17 Aesaya 53:4   **Ş 8:20** poks nurr umezan klama. Mórrke-mórrke módóga: fox.

²¹ Darrü Yesun umulbain oloma Yesuka we bóktanórr wagó, “Lod, ma kürü ngaen-gógópan ok kyó basirrdü alkomólóm kólba ab gapókdó angrinüm. Ene kakóm, ka marüka ugón tókyeno.”

²² Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Tókyä kürüka. Búdül nidipako tibiób búdül ki balüngnüm.”*

Yesu Wirri Wór Piküp Yónürr
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Yesu tóba umulbain olmalpükü butüdü we kasilürr, da i we ogoblórr. ²⁴ Kúp amkón babul, wirri arüng wóra we tubsorr Galili Maludü. Goblola but karipoko isurrunópma. Yesu wa ugón ut yarilürr. ²⁵ Oya umulbain olmala we ogobórr Yesuka, irsümülóp, da we bóktónóp wagó, “Lod, mibü zid tinünüm! Mi brariakla!”

²⁶ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “E gum iadeakla? Yabü amkoman bangun wata karia kürüka!” Yesu bupadórr, da wór akó goblol we nagóp wagó, “Piküp bainam!” Da malua we amkónórr.

²⁷ Ene butüdü pama gübarirr aengóp. Da i we bóktónóp wagó, “Ini wa ia oloma? Wór akó malua ta oya bóktan arrkrudamli!”

Yesu Kolae Samupükü Pam Nis Dólóng Nyónürr
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

---

* **8:22** Ini bóktanán kúp módóga: Samuan ngarkwatódó búdül nidipako ki balüngam büban ngarkwatódó nidi nurrbarinóp.

28 Yesu tóba umulbain olmalpükü Gadarra wirri basirr pamkolpamab bwóbdü† abzilürr, malu dakla dorro. Nis pam nisa Yesun we semrrarri. Ibü büb kugupidü kolae samu koralórr. Ene pam nisa gapók balüng bwóbdügabi turrürr. I kari gum angón pam nis ta koke namülnürri akó pamkolpama ta ene kwatana koke igósidi agóltagól kwarilürr. 29 Da módóga, ene pam nisa we taegwarr apórri Yesuka wagó, “Marü ubi ia larógóma kibüka, Godón Olom? Ia ma kibü wirri azid akyanóm tama? Kibü ngürr go küsila!”

30 Ibükagab barrkyanan kan yarilürr, wirri tang kyamül yabüla we ololórr. 31 Ene kolae samua Yesun we yatop wagó, “Ma ne kibü nóma semono ini pam nisdügab, da kibü kubó ene kyamül yabülab büb kugupidü zirrtapónónómke.”

32 Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “Ugó ogob!” Da ene kolae samua ene pam nis we nümgütóp, ama kyamülab bübdü we barrbünürr. Da módóga, ene kyamül yabüla buso-buso we tübabinürr buruburuana, mengrempükü ama Galili Maludü we bagóbórr, ó ola nae baitóp бүдүлүмүкү.

33 Ene kyamül ngabkan pama we busuóp ama Gadarra wirri basirrdü. I pamkolpam umulumulan ngintinóp blaman ne tonarra tólbaelórr kyamüldü akó kolae samupükü pam nis nidi namülnürri. 34 Da módóga, blaman ene wirri basirran pamkolpama Yesun asenóm togobórr.

---

† 8:28 Gadarra bwób Zu pamkolpamab түп koke yarilürr.

I oya nóma esenóp, da i oya arüangi we yatop tibiób bwób amgatóm.

9

Yesu Büb Bidal Pam Dólóng Yónürr (*Mak 2:1-12; Luk 5:17-26*)

¹ Yesu butüdü kasilürr, ama malu dakla dorrodó we banikürr tóbanan wirri basirrdü.*

² Da módóga, Yesuka darrü büb bidal pam we sidüdóp, nyórrdü utürrün. Yesu ibü amkoman bangun nóma esenórr, wa ene büb bidal pamdó bóktanórr wagó, “Kürü olom, ma arüng ipa! Ka marü kolae tonarr kuri norrgonónóma!”

³ Ngibürr Mosesón gida umulbain pama tibióbbóka wagó, “Ini pama Godón pabo apadóm kainda!”

⁴ Yesu ibü gyagüpitótók yazebórr, da wa ibüka we bóktanórr wagó, “E wa inzan kolaean poko iade gyagüpi tótókdakla yabiób moboküpdü?”

⁵ Ini nis bóktan nisdügab, ia kürüka ulan nadü bóktana bóktanóm? Ia, ‘Marü kolae tonarr barrgorrónako,’ ta ia, ‘Bupa, da ma agólóm bai?’ ⁶ Da kürü ubi igósüma, e kubó ini kla umul bainane wagó, Pamkolpamab Oloman balngomól arüng asine ini tüpdü kolae tonarr barrgonóm.” Da wa ene büb bidal pamdó

---

* **9:1** tóbanan wirri basirr Kaperrna-um yarilürr.

bóktanórr wagó, “Ugó bupa, moba nyórr ipa, da ugó wam moba müót basirrdü.”†

⁷ Ene pama bupadórr, da tóba müót basirrdü we wamórr. ⁸ Pamkolpamab ngoroa nóma esenóp, ibü guma sazebórr, da Godón we yagürnóp, zitülkus wa ne balngomól arüng sekyanórr pamakan.

Yesu Metyun Ngyaunürr Oyaka Solkwat Akyanóm

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Yesu ene poko we amgatórr. Wazan wamlórr, wa [taks mani dakabain pam] we esenórr, ngi Metyu, tóba kari zaget müötüdü mórrande. Yesu oyabóka wagó, “Yao, ma kürüka tókya!”

Metyu we bupadórr, oyaka we akyanórr.‡

¹⁰ Ene kakóm, Yesu tóba umulbain olmalpükü Metyun müötüdü nóma alo yarilürr, abün taks mani dakabain pam akó kolae tonarr kolpama we togobórr, inkü alom ene tógaldó. ¹¹ Ngibürr Parrisia ene poko nóma esenóp, da i Yesun umulbain olmal nümtinóp wagó, “Yabü umulbain pama iade aloda taks mani dakabain pam akó kolae tonarr kolpampükü?”

¹² Yesu ibü nurrkruóp, da bóktanórr ibüka wagó, “Azid-koke kolpam nidipako, i dokta koke

---

† **9:6** Godka popadana kolae tonarr barrgon akó paman бүб дóлóнг ain. Nizan мүп darrpan ngarkwatódómamli Godka. A pamkolpamab gyagüpitótókdó, paman бүб дóлóнг ain мүпан klama kolae tonarr barrgondógabi. Yesu igósidi ene pam дóлóнг ainda pamkolpamab obzek kwata, ibüka igó okaka azazinüm wagó, oya ta arüng asine kolae tonarr barrgonóm. ‡ **9:9** Metyu ini peba wialómórr. **9:11** Luk 15:1-2

amkundako, wata azid nidipko. ¹³ Da ugó ogob amkünüm ini Godón bóktanán küp ia laróga: ‘Kürü ubi inzanóma, e wata [urdü amsel lar] koke simarruane, a e ta gyaur kwarilo pamkolpamdó.’ Ka ini pokodó dümdüm nyaben pamkolpam ngibaunüm koke tamórró, a ka kolae tonarr pamkolpam ngibaunüm tamórró Godka byalüngüm kolae tonarrdógab.”

Küsil Gida Bóktan Poko Ngaep Gidapükü Dabyón-gu

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Darrü tonarr, Zon [Baptaes Bain] Paman umulbain olmala Yesun amtinüm togobórr wagó, “Parrisía akó kidi, alo bobarr iade bütókdakla, a marü umulbain olmala ma alo koke bütókdako?”

¹⁵ Yesu tóbakwata alap-alap bóktanórr ibüka wagó, “Yabü gyagüpitótók iada, pamkolpama kol amióg tóredó ia kubó gyaur-gyaur bobrrale, kol amióg pam§ ibüka nómade? Koke! A ene ngürr sab semrróne, kol amióg pam ibükagabi nóma sipüdrre. Da i sab alo ugón bütókrre.

¹⁶ “Darrü oloma küsil mórrkenyórr pokó koke arrgüpe ngaep mórrkenyórrdü tae murrausüm, zitülkus ene küsil mórrkenyórr pokoa nóma korrom baine, ene ngaep mórrkenyórr sab amurrute da batürre, ama tai wirri tae ine.

¹⁷ Küsil waen koke errngómórrre ngaep lar sopae beledó, zitülkus ene sopae belea kubó bamkene.

9:13 Metyu 12:7; Oseya 6:6   **§ 9:15** kol amióg pam wa alap-alap Yesunbóka apóna. Yesun sab sipüdrre tóba umulbain olmaldógab, da i sab oya gyaurdügab alo ugón bütókrre.

Waena kubó bókóne akó ene lar sopae belea kolae baine. Igósidi, kúsil waen wata kúsil lar sopae beledó errngómórre.* Nizan igósidi morroal pokodó namüli.”†

*Yesu Ngul Olom akó Kol Dólóng Nyónürr
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

18 Yesu ibüka nóma bóktan yarilürr, da módóga, darrü [Zu pamkolpamab kwóbbazen müót] ngakan pama ugón түbzilürr Yesuka. Wa tóba wakósingül we nülkamülürr oya obzek kwata. Yesunbóka wagó, “Kürü ngul oloma wata errkyadan kuri nurrótóke. Gyaurka, kya tam moba tang oyaka amngyelóm. Igósidi wa kubó arróldó tolkomóle.” 19 Da Yesu bupadórr, ene paman solkwat we akyanórr. Oyaka umulbain olmala ta zutalórr.

20-21 I nóma ogoblórr kwat-kwat, da módóga, darrü kola Yesun kakota we katókórr, da oya tumum mórrkenyórr zarr we yamurrürr. Ene kola óe bókan azid balmil warilürr 12 pailüm. Wa tóba gyagüpdü bóktan warilürr wagó, “Ka ne kubó wata oya tumum mórrkenyórr nóma yamurro, ka kubó dólóng baino.”

22 Yesu tóba kakota byalüngürr, da ene kol we osenórr. Oyabóka wagó, “Ma arüng ipa, kürü olom! Marü moba amkoman banguna dólóng

---

* **9:17** Kúsil waena por bapóna. Kúsil lar sopae bele anggratóda, ma kúsil waen nóma errngomo, da ngaep sopae bele myamem gaodó kokea anggratóm. † **9:17** Ini alap-alap bóktana. Kúsil elklaza Yesun umulbain bóktanóm bórrangdako akó ngaep elklaza Zu pamkolpamab gidam bórrangdako.

kuri mine.” Wata ugósan ene kola we dólóng bainürr.

²³ Yesu ene Zu pamkolpamab kwóbbazen müót ngakan paman müötüdü nóma bangrinürr, wa tatarror bapul pam nósenóp, akó ene pamkolpamab ngoro, yón gyaure popa nidi bódean kwarilürr. ²⁴ Yesu ene pamkolpambóka wagó, “E blamana algabi ugó baus, zitülkus ini kari ngul olom go бүдүл kokeo, a wa go uto.” Ene pamkolpama ma Yesun ngüóng angyalnóp, zitülkus í umul kwarilürr wagó, wa go amkoman бүдүлano. ²⁵ Yesu ene pamkolpamab ngoro nóma zirnapónóp pulkaka, wa we bangrinürr ngul olom ne pokodó warilürr. Wa oya tangdó omoanórr, da we bupadórr. ²⁶ Ne pokoa tómbapónórr, pamkolpama ene bóktan we ayonóp blaman ene bwób órdó ne basirr koralórr.

Yesu Ilküp Murrbausürrün Pam Nis Dólóng Nyónürr

²⁷ Yesu ene poko we amgatórr. Wa enezan wamlórr, kwat-kwat, nis ilküp murrbausürrün pam nisa oya solkwat we akyan namülnürri, da í oyaka we górrgarri wagó, “[Deibidün Olom], kibü gyaur tóse!”

²⁸ Yesu müötüdü nóma bangrinürr, ene pam nisa ta bangrirri, da oyaka we turrürri. Yesu ibübóka wagó, “E ia kürü amkoman angundamli igó, kürü ene arüng asine yabü dólóng ainüm?”

I bóktan yalkomórrri wagó, “Ó, Lod! Ki marü amkoman angundamli.”

29 Yesu ibü ilküp nyamurrürr da ibübóka wagó, “E kürüzan amkoman angundamli, ini tonarra wata amkoman ki tómbapó yabüka!”

30 Ibü nizanab ilküpa we tomgolóp. Yesu ibü wirri arüng bóktan we nókyanórr wagó, “E kubó darrü pam azazilgu!”

31 A i ene poko nóma amgatrrri, i Yesunkwata ene bóktan we büdrratkü aurrnürri blaman basirr-basirrdüma ene bwób órdó.

Yesu Bóktan-Koke Pam Dólóng Yónürr

32 Ene pam nisazan amgatnórri, da módóga, ngibürr kolpama Yesuka pam ugón sidüdóp. Wa koke bóktan yarilürr, zitülkus oya büb kugupidü kolae samu asi yarilürr. 33 Yesu kolae samu nóma amanikürr, ene pama bóktan we ngark-wat bókyanórr. Pamkolpamab ngoroa gübarirr aengóp. I tibióbka bóktanónóp wagó, “Mi ngaen ta inzan kla kokean esenóp ae Isrraelóm!”

34 A Parrisia ma tibióbka igó bóktanónóp wagó, “Satani, kolae samuab singüldü pam nótóke, oya ene arüng wató akyanda kolae samu amanóm.”

Yesu Pamkolpamab Gyaur Yarilürr

35 Yesu blaman ene bwóbdüma wamlórr, wirri akó kari basirrdüma, Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü umul bainkü akó Mor-roal Bóktan amgolkü Godón Kingzan Bal-ngomólankwata. Wa pamkolpam dólóng nyónónóp tibiób blaman ia-ia azidüdügab.

36 Wa pamkolpamab ngoro nóma nósenóp,

ibüka kari gyaur koke yarilürr, zitülkus i kari müpdü ta koke koralórr, akó darrü tangbamtin koke esenóp. I [sipzan] koralórr, sip ngabkan pam babul nibiób koralórr. ³⁷ Yesu tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “Abül ta kari kokea, a zaget pam ma abün kokeako ene alo kla abülüm.‡ ³⁸ We ngarkwatódó, e Lodka tóre kwarilün, abül zitülkus olom nótóke, akó oya imtinamke zaget kolpam zirrbapónóm alo kla abülüm.”

10

Yesun Tóba 12 [Apostol] Irrbünürr (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Yesu tóba 12 umulbain olmal tóbaka ngibaunürr. Wa ibü balngomól arüng nókyenóp kolae samu amanóm ó pamkolpam dólóng byónüm blaman tibiób wirri a kari azidüdügab. ² Ene 12 apostolab ngi módógako: ngaengógópan Saemon (akó ngiliarrón Pita), solkwat oya narezoret Endrru, Zeims akó oya zoret Zon, Zebedin olom nis nidi namülnürri, ³ Pilip, Barrtolomyu, Tomas, Metyu, taks mani dakabain pam nótó yarilürr, akó darrü Zeims, Alpeiusün olom nótó yarilürr, Tadeius, ⁴ akó darrü Saemon,

---

9:36 Bótang Peba 27:17; 1 King 22:17; 2 Krronikol 18:16; Izikiel 34:5; Mak 6:34   ‡ **9:37** Ini alap-alap bóktanán küp módóga: Abün tómbapórrónako kürü amkoman angunüm, a abün zaget kolpam kokeako ibü Godka amarrum.   **9:38** Luk 10:2

ngaen Zilot* pam nóto yarilürr, dómdóm ma Zudas Iskarriot, Yesun sab nóto ingrine wirri ngi pamab tangdó.

*Yesun Tóba 12 Umulbain Olmal Zirrnápónóp
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)*

⁵ Yesu tóba ini 12 umulbain olmal solkwat zirrnápónóp zagetóm. Ngaen-gógópan wa ikik bókran yarilürr tibiób zagetankwata wagó, “Zu-koke nidipako, e ibü bwób órdóbóna tótókgu. Akó [Samarria] pamkolpamab wirri basirrdü ta inzan. ⁶ A e wata sab Israel Müótüdü pamkolpamdó ogobke, zitülkus i Godón bamrükürrün [sipako]. ⁷ E sab ola nóma ogobo, da ini bóktan amgolamke magó, ‘Godón Balngomóla minggüpanandó kuri tame!’ ⁸ Azid pamkolpam dólóng nyólamke, ursilünke бүдүл pamkolpam, kolae sopae azid nidi balmildako dólóng nyólamke, akó kolae samu zomalónke. E ini arüng popa yazebane, darrem babul; e ta popa inzan gail kwarilo. ⁹ E [gold], [silba], akó kopa mani amarrugu yabiób pam alópdó. ¹⁰ Akó ngibürr kla amarrugu yabiób agóltagólde: angasangap angón alóp, ngibürr mórrkenyórr, ngibürr wapórdó bamel

---

* **10:4** Zilot ngian küp aprrapórr nisamli. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pam igó bóktandako wagó, wa ngaen gazirr pam yarilürr. Ene tonarrdó, Zilot pama Rrom pamkolpam, ene bwób nidi ngakan kwarilürr, amkoman alzizi boman kwarilürr. Ngibürra ibükagab gazirr tómbapónónóp Rrom pamkolpampükü. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pama ma igó bóktandako wagó, ene Zilot ngi, oya küp módóga: wa gum-koke, tae bamgün pam yarilürr. Darrü ngi ma Patrriot.

10:7 Luk 10:4-12

kla, akó tupuru. Zitülkus módóga, zaget paman dümdüm asine tóba alo kla azebóm ibükagab, nibiób tangbamtinda.

¹¹ “E wirri basirrdü ó kari basirrdü nóma barrbuno, basirr kolpam nümtinamke morroal tonarr olom nótóke. E wata oyaka bamilke, kókó e ene basirr sab amgütane. ¹² E müótüdü nóma barrbuno, da bóktónamke magó, ‘Paud asi ki yarilün ini müótüdü!’ ¹³ Ene müót kolpama yabü ne morroal nóma nóserre, ene paud wata ibüka ki yarilün. A i yabü ne morroal koke nóma nóserre, ene pauda yabüka ki tolkomól. ¹⁴ Müótüdü pamkolpam ó basirr pamkolpama yabü ne morroal tonarre koke nóma yazebrre akó yabü bóktan koke nóma arrkrur kwarile, ene basirr amgütamke, wapórdó buru we bainamke. ¹⁵ Ka yabü amkoman poko byaldóla: Godón Kot Ngürrdü, wa sab Sodom akó Gomorra† wirri basirr pamkolpam [kolaean darrem] nókyerre. A wa ma ini basirr pamkolpam tai wirrian kolaean darrem nókyerre.

Godón Pamkolpam Sab Akrranóm Nangónorre

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ “E tübarrkrur! Ka yabü zirrbapóndóla arüng-koke sipzan wirri nurr ume‡ ngorodó. E

10:10 1 Korrint 9:14; 1 Timoti 5:18   **10:14** Apostolab Tórrmen 13:51   † **10:15** Sodom akó Gomorra pamkolpam kari kolae pamkolpam koke kwarilürr. God ibü nis basirr nis uri kolae nyónürr (Bwób Zitül 19:24-25). A i Zidbain Pam Yesunbóka akó Godón Kingzan Balngomólankwata koke barrkrurr   **10:15** Metyu 11:24   ‡ **10:16** wirri nurr ume, Mórrke-mórrke módóga: wolves.

umul-umul ngyaben kwarilo gwarzan. § Akó e ta nurre póyaezan kwarilo: wa kolae tonarr koke tómbapónnda. ¹⁷ E umul-umul kwarilünke pamab gum. I yabü sab wirri pamab tangdó urrbule kotóm. I yabü sab karrkukus sye-i ola nyólnórre tibiób kwóbbazen müótüdü. ¹⁸ Kürübókamde i sab yabü imarrunórre gabena akó king, ibü obzek kwata, kürükwata Morroal Bóktan amgolóm ibüka akó Zu-koke nidipako. ¹⁹ I sab yabü wirri pamab tangdó nóma urrbule kotóm, e gyakolaegu e sab iazan bóktónane akó e sab ia poko bóktónane. Zitülkus módóga, ene tonarrdó Godón Samua yabü bóktan wató nülirre bóktanóm. ²⁰ Zitülkus módóga, yabü kubó ne bóktan yarile, yabü yabióbankagab koke yarile. Ene bóktana sab yabü Aban Samudügab tame, yabü ulitüdügabi ne bóktan yarile.

²¹ “Pamkolpama sab tibiób zonaretal wirri pamab tangdó urrbule бүдүлдү arrbünüm, akó abala ta sab dadanzan kairre tibiób olmaldó. Olmala sab tibiób aipalabaldó bóka bamgün kwarile akó ibü ta sab inzan wirri pamab tangdó urrbule бүдүлдү arrbünüm. ²² Blaman pamkolpama yabü sab alzizi zomale, zitülkus e kürü mamóandakla. A kürü amkoman angunüm karrkukus nótó zamngólnda kókó blakón tonarrdó,

---

§ **10:16** gwarzan: Zu pamkolpama gwar igó ngakan kwarilürr, wa [wirri gyagüpitótók] akó umul-umul ngyaben klama. Sorazan güblang orrngoroda, wa inzan ngyabenda. **10:16** Luk 10:3

10:17 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:21** Mak 13:12; Luk 21:16

God sab oya zid ine. ²³ Yabü wirri müp nóma alión korale ene basirrdü, olgabi busuamke ama darrü basirrdü. Zitülkus módóga, ka yabü amkoman poko byaldóla: e sab koke elakónane Godón Morroal Bóktan büdrrat Isrraelóm blaman ne wirri basirrdü kókóta ka, Pamkolpamab Olom nótokla, sab akó tüpdü nóma tolkomolo.

²⁴ “Umulbain olom wirri kokea tóba umulbain pamdógabi, akó [leba zaget olom] wirri kokea tóba wirri pamdógabi.* ²⁵ Umulbain oloman gaodóma tóba umulbain pamzan bainüm, oya ubi koke ki yarile tóba umulbain pam arrgrratóm. Leba zaget paman gaodóma tóba wirri pamzan bainüm, oya ubi koke ki yarile tóba wirri pam arrgrratóm. Da ene ta inzana: müót olom Be-elzebulbóka† ngilian kwarilürr, da tóba müótan kolpam sab ma amkoman kolaean ngi basil kwarile!

*Mi Wata Godón Gum Kwarilo, Pamab Koke
(Luk 12:2-7)*

²⁶ “We zitülkUSDü, e inzan pamkolpamab gum koke koralo. Blaman ngablaorrón ne elklazako errkya, sab ma ngabratórrón kwarile, ó blaman barrón ne elklazako, sab amarrón kwarile panzedó. ²⁷ Ka yabüka ne poko bóktandóla tümündü, ene dadan poko sab akó ngürr zyóndü

10:22 Metyu 24:9, 13; Mak 13:13; Luk 21:17   * **10:24** Yesu alap-alap tóbakwata akó tóba umulbain olmalabkwata bóktanórr. **10:24** Luk 6:40; Zon 13:16; 15:20   † **10:25** Be-elzebul satanian darrü ngia. Yesu akó alap-alap tóbakwata akó tóba umulbain olmalabkwata bóktanórr: Yesu wa müót oloma; müótan kolpam umulbain olmalako. **10:25** Metyu 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 21:17   **10:26** Mak 4:22; Luk 8:17

amgolamke. Ka yabü güblang küpande ne bóktan nókyenónóma, e sab mórrkakakdógabi amgolamke.‡ 28 Da e ibü gum bangón-gu, büb nidi amkaldako. I ma gaodó kokeako samu amkalóm. A e Godón gum koralo, zitülkus oya arüng asine büb a samu [metat bólmyan urdü] agasilüm. 29 Ia pamkolpama kubó nis kari póyae§ nis darrpan kari mani küpi koke nümigórre? A yabü Ab wa umula, darrüpa tüpdü nóma tupe! 30 Yabü órrngóen ta blaman bótangórrónako. God blaman kla umula yabükwata. 31 Da e wa igósidi gumgu, zitülkus e Godón ilküpdü wirrianakla abün kari póyaepókaldógab!

Yesun Alpin-gu Pamab Obzek Kwata
(Luk 12:8, 9)

32 “Tóba pamab obzek kwata nótó nóma pupo baile igó, ‘Ka Yesunla,’ ka ta sab oya dadanzan pupaino kólba kwitüm Aban obzek kwata igó, ‘Wa kürüne.’ 33 A kürü nótó nóma kalpine pamkolpamab obzek kwata, ka ta sab oya yalpino kólba kwitüm Aban obzek kwata.

Yesu Paud Ódódóm Koke Tamórr, Wa Gazirr Turrik Sidódürr
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 “E igó gyagüpitótókgu igó, ka wata tamórró paud ódódóm ini tüpan pamkolpamdó! Koke,

‡ **10:27** mórrkakakdógabi amgol: Yesun ngyaben tonardó, Isrrael kantrridü, müótab taptap mórrkakak kwarilürr. Umul-umulan ngibtan bóktan müót mórrkakakdógabi amgolnóp, elklaza bumióg bwób kabedó. § **10:29** kari póyae, Mórrke-mórrke módóga: sparrow. **10:33** 2 Timoti 2:12

ka wa paud koke sidódürrü, ka wa gazirr turrik sidódürrü!*

³⁵ Ka ugósüm tamórró, sab ini klama tómbapónórre: siman oloma sab tóba ab bóka bamgün yarile. Óp oloma sab tóba aipdü bóka bamgün warile. Kolalkota ta tóba kolalkotódó bóka bamgün warile.

³⁶ Kürübókamde, paman tóbanan müótan kolpam, sab tai oyaka bóka bamgün idi korale.

³⁷ “Nadü oloman [moboküpdü ubi] wirria tóba ab akó aipdü, a inzan wirri moboküpdü ubi babula kürüka, wa ngarkwatódó kokea kürü mamóanom. Nadü paman moboküpdü ubi wirria tóba siman olom akó ngul olomdó, a inzan wirri moboküpdü ubi babula kürüka, wa ngarkwatódó kokea kürü mamóanom.

³⁸ Ubi-koke nótóke tóba krros bügasilüm akó kürü solkwat akyanóm,† wa ngarkwatódó kokea kürü wapór omkor mamóanom.

³⁹ Nadü olom ubi yarile tóba tüpan arról zürük amiógüm, wa sab tóba [ngarkwat-koke arról] imrüke. A nadü oloma sab tóba tüpan arról imrüke kürübókamde, wa sab tóba ngarkwat-koke arról esene.

Godón Pamkolpamab Darrem Asine

(Mak 9:41)

⁴⁰ “Yabü morroal tonarre nótó nóma azebda, enta igósa, wa kürü morroal tonarre apadóda.

---

* **10:34** Ini bóktanan küp módóga: Kürübókamde pamkolpama sab gazirr korale. **10:36** Maeka 7:6 † **10:38** krros bügasil wa igóbóka apónda igó, ma koke bangono azid aengóm akó nurrótókóm Yesun mamóandógabi. **10:38** Metyu 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23 **10:39** Metyu 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; 17:33; Zon 12:25

Ó kürü morroal tonarre nóto nóma apadóda, enta igósa, wa Godón morroal tonarre apadóda, kürü nóto zirrkapónórr. ⁴¹ Prropet morroal tonarre nóto nóma apadóda, zitülkus ene wa prropeta, wa sab prropetan darrem ipüde. Akó dümdüm ngyaben pam morroal tonarre nóto nóma apadóda, zitülkus ene wa dümdüm ngyaben pama, wa sab ta dümdüm ngyaben paman darrem ipüde. ⁴² Ka yabü amkoman poko byaldóla: popa kolpam wata enan gübarr nae nóto nóma nókyerre anónóm, zitülkus i kürü mamooan olmalako, ene oloma sab tóba darrem kla kokean arene.”

11

Zon [Baptaes Bain] Pama Yesunkwata Bamtin Yarilürr
(Luk 7:18-35)

¹ Yesun tóba 12 umulbain olmaldó tibiób za-getankwata ikik bókrana nóma blakónórr, wa ibü we zirrnápónóp. Tüób we wamlórr pamkolpam umul bainkü akó Morroal Bóktan amgolkü ngibürr minggüpanandó ne wirri basirr koralórr Galili prrobins kugupidü.

² Zon Baptaes Bain Pam ugón tümün müótüdü yarilürr. Wa nóma arrkrrurr Kerriso ne kla tómbapólórr, da wa tóba umulbain pam we zirrnápónórr oya amtinüm ³ wagó, “Kibü kóbó tüzazilnüm, ia ma módóglá nóto ki tame, prropeta noabóka apón kwarilürr, ta ia ki darrü pam akyan kwarilo?”

4 Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “Ugó alkomólam, da Zonón izazilamke, e ne poko arrkrrudakla akó ne kla basendakla: ⁵ ilüküp murrbausürrün nidi kwarilürr, errkya basendako, akó wapór bidal nidi kwarilürr, er- rkya agóldako. Soso azid nidi balmilnóp, errkya dólóng airrúnako. Güblang murrbausürrün nidi kwarilürr, errkya arrkrrudako. Búdül nidi kwarilürr, akó arrólako. Akó elklaza-koke pamkolpama Godón Morroal Bóktan arrkrru- dako. ⁶ Bagürwóm watóke, ninis gyagüpitótók babul noakame kürükwata!”

⁷ Zonón umulbain pama nóma bakonórr, Yesu ugón pamkolpamab ngorodó bóktan we bókyanórr Zonónkwata wagó, “E wa [ngüin- koke bwóbdü] laró asenóm ogobnórró? Ia e twal asenóm ogobnórró, wóra ne kla angapda? Koke!* ⁸ Da e wa tai laró asenóm ogobnórró? Ia morroal mórrkenyórr bamelórrón pam? Koke! Morroal mórrkenyórr nidi bameldako, kingab wirrian müótüdü nyabendako, a ngüin-koke bwóbdü koke. ⁹ Da e wa tai laró asenóm ogobnórró ngüin-koke bwóbdü? Ia prropet? Ó, ene amkoman. Ka yabü igó byaldóla, e wa amkoman wirrian pam esenarre ngibürr prropetódógab. ¹⁰ Zon we pama, Godón Wialómórrón Bóktana noanbóka apónda, God [Kerrisodó] ne poko bóktanórr wagó, “Turrkrru! Ká sab kólba bóktan ódód pam zirrpono marü singül kwata.

11:5 Aesaya 35:5-6; 61:1 * **11:7** Ini bóktanán küp módóga: Zon twalzan bóngap pam koke yarilürr; wa zürük gyagüpitótók akó tae hamgün pam yarilürr.

Wa sab marünkü kwat wató ngagróte.’†

11 Ka yabü amkoman poko byaldóla: darrü pama koke kuri tómtómólórr wirrian nótóke Zon Baptaes Bain Pamdógab. A kari ngi olom nótóke Godón Kingzan Balngomóldó, wa wirriana Zonkagab.‡ 12 Zon Baptaes Bain Pam wa tóba bóktan ne tonarr amgol yarilürr kókó erkyá, pamkolpama Godón Kingzan Balngomóldó zirrapón-apón bóka bamgündako akó zóngang pamkolpama arrbainüm kaindako arüngpükü.

13 Blaman prropet akó Mosesón Gida umulbain pama Godón Balngomólankwata bóktan kwarilürr, kókó ta Zon tübzilürr. 14 Da e ubi ne nóma bainane kürü bóktan amkoman angunüm: prropeta nóma wialómórr igó: God sab Ilaezan zirrsapóne, wa amkoman Zonónkwata bóktanórr. 15 Güblang noane arrkrrum, wa ki turkrru!

16 “Ia ka ini lüólan pamkolpam larópükü nütaninümo? I kari olmalpókalzanako, pul basirrdü nidi mórrandako akó tibiób gómdamaldó górrgandako wagó,

---

† **11:10** Ini Godón bóktan oporako Yesuka Zonónkwata. **11:10** Malakae 3:1 ‡ **11:11** Zon Yesun bóktan ódód pam yarilürr. Yesu tüób nóma tamórr, wa tóba Aban ngyaben gida küsil yónürr, da oya Balngomól sídódürr. Zon tüób Godón Kingzan Balngomól singül kwata ngyaben yarilürr. Oya kakóm, Yesu nibiób balngomólda, Godón Kingzan Balngomóldómako. Ibü ngyaben kari morroal airrün ta kokeako ngaerrón pamkolpamdógab, nidi ngyabenónóp Yesun tótók küsil nóma yarilürr. Ene igósidí, Yesu igó bóktanórr wagó, Godón Kingzan Balngomóldó ne pamkolpam wirriako Zonkagab. **11:13** Luk 16:16 **11:14** Malakae 4:5; Metyu 17:10-13; Mak 9:11-13

17 “ ‘Ki yabüncü marret tatarror apul
kwarilnürü,
a e zil koke kwarilnürü;
ki büdü yónamto wórr bato kwarilnürü, a e
yón gyaur koke kwarilnürü.’ §

18 Ka ini poko igósidi byaldóla, zitülkus Zon Bap-
taes Bain Pama nóma tamórr, wa alo bütóklürr,
akó waen koke enólórr. We zitülkusdü, i igó
bóktandako wagó, ‘Oya bübdü kolae samua
ngyabenda!’ 19 A ka, Pamkolpamab Olom
nótókla, nóma tamórró, ka alo akó anón
namülnürü. Akó we zitülkusdü, i kürübóka
igó apóndako wagó, ‘Ngakónam, wa barngin-
koke alo akó gorgorr bain pama! Wa [taks mani
dakabain pam] akó kolae tonarr pamkolpamab
gódame!’* A kürü amkoman bangun pamkol-
pama ne dümdüm elklaza tómbapóndako,
igó poko okaka amzazildako, Godón [wirri
gyagüpitótók] amkomana.”

Amkoman Bangun-koke Wirri Basirr
(Luk 10:13-15)

---

§ **11:17** Yesun alap-alap bóktanán küp inzana: kari olmalpókal
ene tonarr pamkolpambóka apónda, tibiób gómdamal Zon akó
Yesu ibübóka apónda. Pamkolpama Zonón akó Yesun alzizi
nümaniknóp, zitülkus i ibü gida koke mamóan namülnürri.

* **11:19** Yesu pamkolpam we olmalpókalpükü bütaninda,
zitülkus wa ne poko tómbapónda, kekam kokea pamkolpam-
abkü. Ene tonarr, wirri pama küp byamkün kwarilürr Zonón
akó Yesun amkoman angun-gum, zitülkus i tibiób pamab bókam
bagósórrón gida koke mamóan kwarilürr. Zon alo bütók yarilürr
akó waen koke enólórr, da i oya alzizi amanikóp. Yesu alo akó
anón yarilürr, da i ta oya alzizi amanikóp.

20 Ene kakóm, Yesu barre [arüng tonarr] ne ngibürr basirrdü tómbapón yarilürr, wa ngarkwat we bókyanórr ene basirr pamkolpam wirribóka batüngüm, zitülkus i Godka kokean byalüngnónóp tibiób kolae tonarrdógabi. 21 Wagó, “Sab Godón ngürsila tame marüka, Korrazin wirri basirr! Akó sab Godón ngürsila tame marüka, Betsaeda wirri basirr! Ka Taerr akó Saedon wirri basirr nisdü† ene arüng tonarr ne nóma ki tómbapóla, ka yabüka ne arüng tonarr tómbapólórró, ene basirr pamkolpama gyaur mórrkenyórr ngaen ki bamelórre, akó urtók buru ki olokól tibiób singüldü, Godka okaka azazinüm wa, i tibiób kolae tonarrdógabi kuri tübyalüngórre. 22 Da ka yabü igó byaldóla, Godón Kot Ngürrdü wa Taerr akó Saedon pamkolpam [kolaean darrem] nókyerre. A wa ma sab yabü, Korrazin akó Betsaeda, tai wirrian kolaean darrem tókyerre. 23 Akó mató, Kaperrna-um wirri basirr, ma ia igó gyagüpitótókdóla, God sab marü kwitüdü mómngyele? Kokean! Ma sab bangrino tüpdü, бүдүлэб бwóbdü!‡ Ka Sodomóm ne dadan arüng tonarr nóma ki tómbapóna, marükazan tómbapólórró, wa errkya asi ki yaril. 24 Da ka marü igó ayaldóla, Godón Kot Ngürrdü wa sab Sodom pamkolpam kolaean darrem nókyerre, a wa ma mató, Kaperrna-um, marü sab tai wirrian

---

† **11:21** Taerr akó Saedon pamkolpam kolae tonarr akó Godónbóka umul-kók pamkolpam kwarilürr. **11:21** Aesaya 23:1-18; Izikiel 26:1; 28:26; Zo-el 3:4-8; Eimos 1:9-10; Zekarreae 9:2-4 ‡ **11:23** бүдүлэб бwóbdü, Grik bóktane módóga: Hades.

11:23 Bwób Zitül 19:24-28; Aesaya 14:13-15

kolaean darrem mókyene.”

Yesu Tóba Ab Yagürürr
(Luk 10:21-22)

²⁵ Ene tonarrdó Yesu Godka bóktanórr wagó, “Ka marü agürdóla, kürü Ab, tüp a pülpülan Lod, zitülkus ma ini elklazab§ amkoman küp iniknürü wirri gyagüpitótók akó wirri susumüri pamdógabi, da errkya ma popa kolpamdó kuri okaka sizazina, marü kari olmalzan nidi amkoman angundako. ²⁶ Amkoman, kürü Ab, ma tónggapórró ini kwata, zitülkus marü wirri ubi inzanóm yarilürr.

Kürüka Togob Ngón Bagónóm

²⁷ “Blaman kla kürü Aba kuri küliónürr. Darrü olom umul-kóka Godón Olombóka, wata Ab umul tebea. Akó darrü olom umul-kóka Abbóka, wata oya Olom umul tebea, akó wa nibiób aleanda tóba Ab okaka amzazilüm.

²⁸ “Yao, e blamana kürüka togob, yabü müp amarrudi genggorrama nóma yazebe. Yabü ngón bagón kótó nülinünümo. ²⁹ E kürü balngomól* sipüdam akó kürü tonarr umul bainam, zitülkus ka mómók tonarrla akó ka kólba ngi kwit koke baidóla. E sab igósidi yabiób samuan ngón bagón esenane. ³⁰ Ka yabü ne ngarkwatódó

11:24 Bwób Zitül 19:24-25; Metyu 10:15; Luk 10:12 § **11:25** ini elklaza we poko apónnda, Yesu ne poko apón yaril singül kwata. **11:27** Zon 1:18; 3:35; 10:15 * **11:29** balngomól, Mórrke-mórrke igó angrirrüna: yoke. Yoke müp amarru klama, nugup poko-e tónggapórrón. Ene tonarr, pama yoke kubó zaget paman tupodó nugup-nugup ingrine müp morroal dümdüm arrgrratóm. **11:29** Zerremaea 6:16

balngomóldóla, wa morroala, akó ka yabü ne müp alióndóla, wa ula.”

12

Yesu |Sabadan| Loda
(*Mak 2:23-28; Luk 6:1-5*)

¹ Wirri ngarkwat babul, Yesu tóba umulbain olmalpükü Sabad ngürrdü [wit] apapana tótók yarilürr. Oya umulbain olmal aloa nóma yazebórr, da wit küp we zulkulóp, da alokü ogoblórr.* ² Parrisia nóma esenóp, i Yesuka we bóktónóp wagó, “Ngaka! Marü umulbain olmala darrü zaget tónggapóndako, gyabi ne klame Sabad ngürrandó!”

³ Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “E ia koke kuri etóngarre Godón Wibalómórrón Bóktandó, Deibid ne kla tónggapónórr, we tonarr, wa tóba pam kopopükü alom nóma yarilürr? ⁴ Wa Godón [Palae Müótüdü] bangrinürr, da prrista ne gyabi brred urrbulürr Godón obzek kwata, tóba pampükü we elorr! Wa ne gyabi yarilürr alom, Mosesón gida ngarkwatódó, i we kla elop.† Mosesón gida ngarkwatódó, wata dümdüm ibü yarilürr ene brred alom, prrist nidi kwarilürr. ⁵ Akó e ia koke etóngarre Mosesón gida wagó,

---

* **12:1** Ene tonarr, Zu pamkolpamab gida asi yarilürr, pama alo бүдүл nóma ki yarile kwatana agólde, oya dümdüm asi yarile ngibürr wit küp alom darrü apapdógab. **12:1** Duterronomi 23:25 **12:3** 1 Samuel 21:1-6 † **12:4** Prristab blaman udaizan zaget yarilürr, brred arrbünüm Godón Palae Müótüdü. Darrü [singüldü prrista] ene brred Deibidün iliónürr. Oya ngi Abyatarr yarilürr (Mak 2:26). **12:4** Lebitikus 24:9

blaman Sabad, prrista zagetódako, da i ta Sabad gida alkamüldako? Da ene ma ugón iada? Godón ilküpdü, i ugón darrü kolae koke tónggapóndako. ⁶ Ka yabü igó byaldóla, ini pokodó pam asine wirrian nótoka [Godón Gyabi Müótüdügabi]!‡ ⁷ Godón Buka igó bóktanda wa, ‘Kürü ubi inzanóma, e wata [urdü amsel lar] koke simarruane, a e ta gyaaur kwarilo pamkolpamdó.’ E ne tai ini bóktanán küp umul nóma ki kwarila, e ibükwata, kolae babul nibióbko, koke ki bóktónane igó, i kolae tonarr kuri tómbapórre. ⁸ Zitülkus módóga, ka Pamkolpamab Olomzanla, ka Sabadan Lodla.”§

Tang Bidal Pam

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Yesu ene wit apap amgatórr, ama darrü [Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü] ban-grinürr. ¹⁰ Da módóga, ola darrü pam yarilürr, tutul tang bidal akó sarrpi airrün. Ngibürr Parrisiab ubi yarilürr Yesun kotóm ain bóktan amanóm tóba bóktan tulumildügabi. Da i we imtinóp wagó, “Mibü gidadógab ia taia Sabad ngürrdü pam dólóng ainüm?”

¹¹ Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Yabü darrüpan ne [sip] nóma yarile, da kukurru kugupidü nóma aupe Sabad ngürrdü, ia ma ene kugupidügab koke irruno, ama kwitüdü sigasilo? Amkoman, ma ma kubó büsai-büsai

12:5 Bótang Peba 28:9-10 ‡ **12:6** Yesu tóbabóka apón yarilürr.

12:7 Metyu 9:13; Oseya 6:6 § **12:8** Sabadan Lod, oya küp módóga: Sabadan Wirri Pam. Oyakama tónggapónóm ubi baina Sabad ngürrdü.

arruanóm wamo. ¹² Da pam wa kari kla kokea sipdügabi. Módóga, mibü gidadógab wa taia morroal tónggapónóm Sabad ngürrdü.” ¹³ Da wa ene pam we yalórr wagó, “Moba tang ugó adrrat.”

Wa adrratórr, da oya tanga tóba gaodó alkomólórr, tai we bainürr darrü tangzan. ¹⁴ Parrisia kwóbbazen müót amgütóp, Yesun amkal bóktan we ingrinóp.

Yesu, Godón Zaget Pam

¹⁵ Yesu umul yarilürr wagó, Parrisia oya amkal bóktan tónggapón kwarilürr, da ene poko we amgatórr. Abün pamkolpama oyaka we zutalórr. Wa blaman azid is we dólóng nyónónóp, ¹⁶ da ibü arüng bóktan we nókyenóp wagó, “Ngibürr büzazilgu ka nótókla.” ¹⁷ Yesu blaman ini poko igósidi tómbapónórr, Lodón bóktan küppükü ainüm, wa prropet Aesayaka ne poko bóktanórr pamkolpamdó adrratóm wagó,

¹⁸ “Ngakónam, ini kürü zaget pame, ka noan ipadórró,

ka noaka ubila akó ka noan bagürdóla.

Ka sab oyaka kólba Samu ingrino,

akó wa sab kürü dümdüm ngyabenankwata bóktan wató ayole ibüka, Zu-koke nidipko.

¹⁹ Wa sab koke ongyal akó taegwarr yarile.

Pamkolpama oya sab wirri arüangi bóktande koke arrkrru kwarile kwatódó.

²⁰ Wa sab koke alkamüle arrngür-arrngür surpid,

akó ne zyón klaman zyóna kari baina, wa sab koke itamüne,* kókó wa sab kolae errgróte tóba dümdüm balngomóle.

²¹ Zu-koke nidipko, i sab oya amkoman yangurre tibiób zid bainüm.”

Yesu akó Be-elzebul
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Da ngibürr kolpama Yesuka pam ugón sidüdóp. Wa ilküküp murrbausürrün akó koke bóktan yarilürr, zitülkus oya бүb kugupidü kolae samu asi yarilürr. Yesu ene pam we dólóng yónürr, wa igósidi bóktanóm bainürr akó ilküp nisa we bamgorri. ²³ Ene dudu pamkolpamab ngoroa gübarirr aengóp. I tibiób we bamtinónóp wagó, “Ia ini aprrapórr [Deibidün Olome]?”

²⁴ Parrisia nóma barrkrrurr inikwata, tibióbka we bóktanónóp wagó, “Wata kolae samuab singüldü pam Be-elzebul† nótóke, ini pam ene arüng wató akyanda kolae samu amanóm.”

²⁵ Yesu ibü gyagüpitótók umul bainürr, da wa ibüka we bóktanórr wagó, “Darrü kingan balngomól bwób pamkolpama tibiób nóma bürrgrrütörre, tibióbka bóka bamgünüm, ibü bwóba sab kolae baine. Ne wirri basirr ó müót pamkolpama tibiób nóma bürrgrrütörre, i sab myamem dabyórrün koke kwarile. ²⁶ Da ene ta inzana, satania ne darrü tóba kolae

* **12:20** Ini bóktanán küp módóga: Wa sab gyaurr yarile taiwan arüng-koke kolpamdó, akó sab zao-zao yarile dam kolpamdó.

12:21 Aesaya 42:1-4 † **12:24** Be-elzebul satanian darrü ngia.

12:24 Metyu 9:34; 10:25

samu nóma amanike pamdógab, i ene tibiób kuri búrrgrrüti. Da satanian balngomóla sab myamem koke zamngóle, da oya arünga ta sab igósidi we blakóne. ²⁷ A ka kolae samu ne Be-elzebulün arüngi nóma amandóla, da yabüka nidi atandako, i ma kolae samu noan arüngi amandako? Ini zitülkUSDü i sab yabü igó zaz nirre wagó, e obaedakla e nóma bóktandakla wagó, ka kolae samu Be-elzebulün arüngi amandóla. ²⁸ A ka kolae samu amandóla Godón Samuan arüngdügabi. Akó ini klama igó poko okaka amzazilda wagó, Godón Kingzan Balngomóla yabüka kuri tame.

²⁹ “Ka akó igó bóktano: darrü pam gaodó kokea arüng paman‡ müötüdü popa bangrinüm, oya elklaza azebóm. Ngaen-gógópan wa ene arüng pam sye-i amróke, da ene kakóm oya müöt igósidi amkene, oya elklaza azebóm.

³⁰ “Kankü koke nótoke, wa kürüka bóka bangünda. Akó kankü pamkolpam koke nóto dakasuda, wa arngenda. § ³¹ Da we zitülkUSDü, ka yabü igó byaldóla, God sab kolpamab blaman kolae tonarr norrgorre akó ne kolae poko bóktandako Godónkwata. A kolae poko nóto bóktanda Godón Samuankwata, God sab oya ene kolae tonarr kokean arrgone. ³² Nadü oloma ne kolae bóktan akyanda kürü, Pamkolpamab Olom nóto kla, God sab arrgone. A nadü oloma

---

‡ **12:29** Ini alap-alap bóktana. Ene darrü pam Yesu-e. Ene arüng pam satania. Yesu ini kla tónggapóne, wa pamkolpam nóma zid nirre satanian tangdógabi. § **12:30** Yesu pamkolpam Godka amarrubóka ikikda. **12:30** Mak 9:40

ne kolae bóktan akyanda Godón Samu, sab koke arrgone, errkya ini tüpdü akó elnga tüpdü.

Nugup akó Tóba Küp
(Luk 6:43-45)

³³ “Morroal küp azebóm, marü morroal nugup warile. Marü ne kolae nugup nóma warile, marü sab alo-koke küp müline. Ma kubó nugup tóba küpdügabi omzyeto, wa ne tonarr küp waondo.*

³⁴ E blaman kolae balóng gwarab kupoakla! E morroal poko ia bóktónane, zitülkus e kolaeakla! Darrü oloman taea we poko bóktanda, oya moboküpdü ne klame. ³⁵ Morroal oloma tóba morroal gyagu müótüdügabi wa morroal elklaza amarruda. Kolae oloma tóba kolae gyagu müótüdügabi wa kolae elklaza amarruda.†

³⁶ “Ka yabü igó byaldóla, Godón Kot Ngürrdü, blaman pamkolpama sab tibiób küp-koke bóktan poko pupo wyóle Godka. ³⁷ Moba bóktandógabi God marü sab [dümdüm tonarr] olomóm mine, ó moba bóktandógabi God marü sab [kolaean darrem] mókyene.”

Yesu Aebóka Bangónórr [Wirri Tulmil] Okaka Amzazilüm

(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Da ngibürr Mosesón gida umulbain pam akó Parrisía Yesuka we bóktónóp wagó, “Umulbain Pam, ma kibünkü darrü wirri tulmil kóbó

12:32 Luk 12:10 * **12:33** Morroal pam, wa morroal nugupzana, akó morroal küp, oya morroal tórrmen tulmilako.

12:33 Metyu 7:20 **12:34** Metyu 3:7; 15:18; 23:33; Luk 3:7; 6:45

† **12:35** Ini alap-alap angrirrüna; gyagu müót paman moboküpa akó gyagüpitótóka, elklaza paman tórrmenako.

tónggapó, da ki kubó eserre, marü arüng ia amkoman Godkagabia.”

³⁹ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Ini lüólan pamkolpam kolaeanako akó i Godón amkoman koke angundako, zitülkus i wirri tulmilüm atodako. A ibünkü darrü wirri tulmil tónggapórrón koke yarile, wata prropet Zonakazan ne wirri tulmila tómbapónórr. ⁴⁰ Zona aüd ngürr akó aüd irrüb wirri wapian dupidüzan ngyabenórr, da ka, Pamkolpamab Olom nótókla, ta sab aüd ngürr akó aüd irrüb inzan amono auma tüp kugupidü. ⁴¹ Ngaen, Zonan nóma arrkruóp Godón bóktan amgolde, Ninebe wirri basirr pamkolpama Godka tübyalüngóp tibiób kolae tonarrdógabi. Da Godón Kot Ngürrdü, i sab igósidi Godón obzek kwata bórrónge ini lüólan pamkolpampükü, da sab ibü kolae tonarr idi pupo nirre. Tübarrkrru, Zonakagabi darrü wirri ngi pam aini asine! E Godka byalüngüm koke iadeakla Ninebe basirr pamkolpamzan? ⁴² Ngaen, Syiba kwina‡ aibwóbdügabi katókórr king Solomonón [wirri gyagüpitótók] bóktan arrkrrum. Da Godón Kot Ngürrdü, ene kola sab igósidi Godón obzek kwata zamngóle ini lüólan pamkolpampükü, da sab ibü kolae tonarr wató pupainirre. Tübarrkrru, Solomonkagabi darrü wirri ngi pam aini asine! E ia kürü wirri gyagüpitótók

---

12:38 Metyu 16:1; Mak 8:11; Luk 11:16   **12:39** Metyu 16:4; Mak 8:12   **12:40** Zona 1:17   **12:41** Zona 3:5   ‡ **12:42** Syiba kwina wa Syiba kantrri ngakan warilürr, errkya Arrabia nege. Wa Zu kol koke warilürr.   **12:42** 1 King 10:1-10; 2 Krronikol 9:1-12

bóktan amkoman koke iade angundakla, Syiba kwinzan Solomonón wirri gyagüpítótók bóktan amkoman yangunürr?

Kolae Samua Nóma Alkomólda
(Luk 11:24-26)

⁴³ “Kolae samua nóma burruanda pamdógab, wa agóltagóldase nae-koke bwóbdüma, ngón ngagón bwób byamkünkü. Wa darrü koke nóma asenda, ⁴⁴ wa tóbaka bóktanda wagó, ‘Ka ma alkomóldóla ka ne müót amgatórró.’ § Wa nóma abzilda ene müótüdü, wa popa yuógan, morroal pabzaurrún akó ngarkwatódó asenda. ⁴⁵ Wa tótókda, da ngibürr 7 amkoman kolaean samu we amarruda. I blamana ene müótüdü we barrbündako ola ngyabenóm. Da ene tonarrdó ene pam ugón ma tai kolaean pokodóma ngaens-ingülan pokodógabi. Da ene sab inzan pokoa tómbapónórre ini kolae lüólan pamkolpamdó.”

Yesun Aip akó Zoretal
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Yesuzan bóktan yarilürr pamkolpamab ngorodó, da módóga oya aip akó zoretalá ugón togobórr. I pulkakak bórranglórr. Ibü ubi oyaka bóktanóm yarilürr. ⁴⁷ Darrü oloma oya we izazilürr wagó, “Yazil, marü aip akó zoretal bórrangde módógako kalkuma. Ibü ubi marüka bóktanóma.”

⁴⁸ Yesu ene pamdó bóktan we yalkomólórr wagó, “Kürü aip ia tai nótóko? Akó kürü zoretal ia tai nidipako?” ⁴⁹ Da tang we

---

§ 12:44 müót wa alap-alap paman bübbóka apónda.

idódürr tóba umulbain olmaldó, da bóktanórr wagó, “Ngakónam, ini kürü aip akó zoretalako!
⁵⁰ Zitülkus módóga, kürü kwitüm Aban ubi ne nótó tómbapónnda, wa kürü zorete, ó wa kürü bólbóto, akó wa kürü aipo.”

13

Küp Barit Paman Alap-alap Bóktan (Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Ene dadan ngürr Yesu müót amgatórr, da wa we wamórr Galili Malu kabledó. Wa we mórran-mórran bainürr. ² Wa olazan yarilürr, wirri pamkolpamab ngoroa oya amarüksimarük yangónónóp. Kan babul nóma yarilürr, da wa butüdü igósidi we kasilürr, we mórran-mórran bainürr, dudu ngorozan bórranglórr malu kabledó. ³ Olgabi wa ibüka abün elklaz-abkwata bóktan yarilürr alap-alap. Wagó,

“Darrü küp barit pama we wamórr [wit] küp tüpdü aman-aman aritüm* apapdó. ⁴ Wazan ene küp amalórr, ngibürra kwat kabledó balóklórr. Póyaea togobórr, we ololórr. ⁵ Ngibürra wirri ingülküppükü tüpdü balóklórr. Ene pokodó kari tüp yarilürr. Ene wit guba büsai-büsai igósidi tübausürr, zitülkus ene ingülküp kwitüm tüp tumuman yarilürr. ⁶ Abüsa nóma tübanikürr, oya urura ene küsil zid igósidi toklomóp, da odalan ngintinóp, zitülkus ibü simkün babul kwarilürr. ⁷ Akó ngibürr küpa tórezpükü sólmól pokodó balóklórr. Ene sólmóla nóma

---

13:2 Luk 5:1-3 * **13:3** aman-aman arit: Zu pamkolpama ngibürr alo kla aman-aman arit kwarilürr.

dódórr bain yarı́lúrr, da ene wit zid ola sarrpi ninóp. ⁸ A ngibúrr küpa ma morroal tüpdü balóklórr. Ene zida küp we bapónóp, ngibúrra 100, ngibúrra 60, akó ngibúrra 30, darrpan küpdügab. ⁹ Güblang noane, wa ki turrkrru!”

*Alap-alap Bóktanán Zitülkus
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Yesun umulbain olmala togobórr oyaka, da imtinóp wagó, “Ma ia pamkolpamdó alap-alap iade bóktandóla?”

¹¹ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Godón Kingzan Balngomólankwata arrón elklazabóka umul yabü aliórrünako, a ibü koke. ¹² Zitülkus módóga, noanko, sab akó oya ene tumum ngibúrr iline.† Oya sab igósidi ngaru bapónkoke kwarile. A babul noanko, oya sab irrkine, oya kari-kari ne klame. ¹³ Ka alap-alap bóktandóla ibüka, zitülkus enana i azildako, i tai kokean asendako. Akó enana i arrkrrudako, i tai kokean arrkrrudako, akó bóktanán küp ta tai koke apadódako. ¹⁴ Da prropet Aesaya Godón igó ne bóktan wialómórr, ibüka errkya küppükü baina, wagó,

“ ‘E wa sab metat arrkrru wa arrkrru kwarilo, da e ma Godón bóktanán küp tai kokean apad kwarilo.

E wa sab metat azil wa azil kwarilo, da e ma tai kokean asen kwarilo.

---

† **13:12** Ini bóktanán küp módóga: Godón Kingzan Balngomólankwata umul nótóke, God oya sab akó ngibúrr umul poko iline. **13:12** Metyu 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26

15 Zitülkus módóga, ini pamkolpamab moboküp
 karrkukus bairrünako;
 ibü güblang nabeako arrkrrum,
 akó tibiób ilküp kuri murrnausóp.
 Koke ne nóma, i ki eserre tibiób ilküpi,
 akó i ki barrkrrue tibiób güblange,
 akó i [küp ki ipüdórre] tibiób moboküpi,
 akó i ki tübyalüngórre kürüka, da ka ibü igósidi
 ki dólóng ninünüma!

16 “A yabü ilküpa sab bagürwóm esele,
 zitülkus i asendako, akó yabü güblanga sab
 bagürwóm arrkrrule, zitülkus i arrkrrudako!

17 Zitülkus módóga, ka yabü amkoman poko
 byaldóla: abün prropet akó dümdüm ngyaben
 pamkolpam, ngaen nidi ngyaben kwarilürr, ibü
 wirri ubi ta asenóm yarilürr, e errkya ne kla
 basendakla kürü tómbapónde, da i kokean es-
 enóp. Akó ibü wirri ubi ta arrkrrum yarilürr,
 e errkya ne poko arrkrrudakla, da i kokean
 barrkrrurr.”

*Yesu Küp Barit Paman Alap-alap Bóktan
 Müsirrga Yónürr*

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 “Da e tübarrkrru, küp barit paman alap-
 alap bóktanán küp ia laróga. 19 Ene bóktan nótó
 arrkrruda Godón Kingzan Balngomólankwata,
 da bóktanán küp koke apadóda, wa igó küpa,
 kwat kabedó ne küpa balókórr. Kolaeán
 oloma tótókda, ama oyakagab ene bóktan
 arrkyónnda, oya moboküpdü artümürrün ne
 klame. 20 Ne küpa balókórr wirri ingülküppükü

tüpdü, oyankü zamngólda, Godón bóktan dümdüman bagürwómpükü nótó apadóda. ²¹ A ene bóktana oya bübdü tai koke mórran-mórran baina, zitülkus oya simkün babulako, da ene bóktana wirrianbóka aebókamde koke ngyabenda. Ngibürr müp tonarra nóma tótókdako oyaka ó ngibürr pamkolpama oya wirri müp alióndako, zitülkus wa Godón Bóktan amkoman angunda, wa büsai-büsai bóleanda amkoman bangun-gum. ²² Akó tórezpükü sólmól pokodó ne küpa balókórr, oyankü zamngólda, Godón bóktan nótó arrkrruda. A tüpan gyakolae akó mórrelwómóm ubia Godón bóktan sarrpi aindamli. Da ene oloma küp koke igósidi bapónda. ²³ A morroal tüpdü ne küpa balókórr, oyankü zamngólda, nótó arrkrruda akó küp apadóda, da wa küppükü igósidia, darrüpa 100, darrüpa 60, akó darrüpa 30 darrpan küpdügab.”

Trrabuban Alap-alap Bóktan

²⁴ Yesu pamkolpamdó akó darrü alap-alap bóktan adrratórr. Wagó, “Godón Kingzan Balngomól inzana. Darrü pama morroal wit küp tóba apapdó iritürr. ²⁵ Darrü irrüb, blaman pamkolpam ut nóma kwarilürr, darrü kolae pama tamórr, oya gódam-koke nótó yarilürr. Wa trrabub küp we iritürr wit apapdó, da wa we amgatórr. ²⁶ Ene wit akó trrabuba darrpan pokodó we dódórr bainóp. Küpa nóma tómónóp, da we nómzyetóp. ²⁷ Apap aban zaget pama oyaka togobórr da we bóktónóp wagó, ‘Ngi pam, ia ma morroal wit küp iritürrü

moba apapdó, a ene trrabuba wa nubógabi togobe?’²⁸ Wa ibüka bóktanórr wagó, ‘Darrü kolae pama tónggapónórr ini kla, kürü gódamkoke nótóke.’ I oya we imtinóp wagó, ‘Marü ia ubia, ki ia ene trrabub aprranóm ogobo?’²⁹ Wa bóktan yalkomólórr wagó, ‘Ki yarilün! Zitülkus e ne trrabub nóma eprónane, e kubó ngibürr wit zidpükü kena eprónam.’³⁰ Kya elókam, ene wit a trrabub nizana darrpan pokodó ki dódórr bainünüm kókó abül tonarr nóma semrróne. Ene ngürr ka sab abül pamkolpam nilnünümo wagó, “E trrabub ngaen-gógópan dakainamke, da kur bamelamke, sab urdü amselóm. Ene kakóm, e wit dakainamke darrpan pokodó, ama kürü gyagu müótüdü irrbünamke.” ’ ’ ”

*Karian Küpan akó Istan Alap-alap Bóktan
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-21)*

³¹ Yesu ibüka akó darrü alap-alap bóktan adrratórr wagó, “Godón Kingzan Balngomól inzana, wamaka ne karian‡ küpa, darrü pama tóba apapdó ne kla idódürr akó tüpdü irtümülürr.

³² Ene karian küpa blaman küpdügab, a wa ma nóma dódórr baina, wa wirrian zida blaman didiburr zidüdügab. Wa nugupüm baina, da igósidi kwitüm póyaea tótókdako tibiób müót balmelóm oya tizdü.”

³³ Yesu ibüka akó darrü alap-alap bóktan adrratórr wagó, “Godón Kingzan Balngomól inzana,

---

‡ **13:31** karian, Mórrke-mórrke módóga: mustard, alo misan ngitan klama.

wamaka istako,§ kola ne kla yazebe, da abün* plaoapükü we alkomene. Ene ista kubó plaoa kugupidü ola zaget yarile, tai kókó blaman plaoa por baine.”†

*Yesu Alap-alap Bóktan Iade Búdrratlórr
(Mak 4:33-34)*

³⁴ Yesu wata blaman ini elklaza alap-alap búdrrat yarilürr pamkolpamab ngorodó. Wa ibüka wata alap-alap bóktane bóktalórr.

³⁵ Blaman ini tórrmen tulmila igósidi tómbapónónóp Godón Wialómórrón Bóktan küppükü ainüm, wa prropetódó ne poko bóktanórr pamkolpamdó adrratóm wagó,

“Ka sab ibüka alap-alap bóktane elklaza müsirrga ninünümo.

Ka sab amgolo, zitüldügab anikürrün ne klamko, tüp a pülpül nóma tómtómórrri.”

*Yesu Ene Trrabuban Alap-alap Bóktan
Müsirrga Yónürr*

³⁶ Yesu pamkolpamab ngoro nóma bimgatórr, wa we alkomólórr tóba müótüdü. Oya umulbain olmala togobórr, da oya we imtinóp wagó, “Ma kibü tüzazilnüm, trrabubpükü apapan alap-alap bóktanán küp ia laróga?”

³⁷ Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Ne pama morroal küp iritürr, wa kótókla, Pamkolpamab

---

§ **13:33** ist plaoa por bapón klama. Mórrke-mórrke módóga: yeast. * **13:33** abün: Plaoa ngarkwat apprapórr nis baek namülnürrri. † **13:33** Ini alap-alap bóktanán küp módóga:

Godón Kingzan Balngomól ngaen-gógópan kari yarilürr, solkwat ma amkoman wirri bainürr. Wa blaman bwób gwarróne, ista plaoazan wirri ainda. **13:35** Wórr Peba 78:2

Olom. ³⁸ Apap ne klame, wa ini tüpa. Morroal küp, ene pamkolpamako, God nibiób balngomólda Kingzan, akó trrabub ne klame, i kolaean oloman pamkolpamko. ³⁹ Trrabub ne kolae pama iritürr, wa [debóla]. Abül ngürr, wa tüpan blakón tonarra akó abül zaget pam, i wa anerruako. ⁴⁰ Trrabubzan dakaindako akó darrpan pokodó urdü amseldako, tüpan blakón tonarrdó enta sab inzan pokoa tómbapóne. ⁴¹ Ka, Pamkolpamab Olom nótokla, sab kólba anerru zirrtapónónómo, kólba Balngomól Bwóbdügab ibü dakabainüm, pamkolpam kolae tonarr tómbapónóm nidi zirrbótakdako akó blaman, kolae elklaza nidi tómbapóndako. ⁴² Ibü sab [metat bólmyan urdü] amórre. I sab yón akó tibiób zirrgüp ola bótak kwarile. ⁴³ A dümdüm ngyaben pamkolpama sab abüsazan zyón bapón kwarile tibiób Aban Balngomóldó. Güblang noane, wa ki turrkrü!”

Anikürrün Mani Alóp

⁴⁴ “Godón Kingzan Balngomól wirri mani alópzana, tüp pokodó anikürrün. Darrü pama nóma esene, wa akó kubó ngalo-e. Bagürwómpükü we alkomóle, tóba blaman kla we sel nirre, da ene mani alóppükü tüp poko we amige.‡

Kómal Pelan Alap-alap Bóktan

---

‡ **13:44** Ini alap-alap bóktan küp módóga: Godón Kingzan Balngomóldó bangrin wirri morroala blaman tüpan klamdógabi. Wa mani alópzana; pama tóba blaman tüpan elklaza selbainda ene kla bumiógüm.

⁴⁵ “Godón Kingzan Balngomól akó inzana. Darrü elklaza bumióg pama kubó wame kómal pel§ amkünüm. ⁴⁶ Da kubó kómalan kla nóma esene, wa kubó alkomóle, tóba blaman kla we sel nirre, da ene pel we amige.*

Netan Alap-alap Bóktan

⁴⁷ “Godón Kingzan Balngomól akó netzana. Pama kubó ene net maludü nóma adrrüttrre, abün-abün obzek wapi bumige; ngibürr alóng wapi, ngibürr alóng-koke. ⁴⁸ Ene neta tai nóma byamróke, da kubó nóresdó ugón amrruttrre. Pama kubó bobrrone ene wapi aleanóm. Morroal kla kubó alópdó irrbünórre, akó kolae kla kubó zomale. ⁴⁹ Tüpan blakón tonarrdó sab inzan yarile. Anerrua sab ogobe kolae kolpam aleanóm dümdüm nygaben kolpamdógab. ⁵⁰ Kolae kolpam sab we amórre metat bólmyan urdü, i sab nóla yón akó zirrgüp bótak kwarile.”

Godón Küsil akó Ngaep Bóktan Umulbain Morroala

⁵¹ Yesu tóba umulbain olmal we nümtinóp wagó, “E ia blamana ini alap-alap bóktanab küp kuri ipüdane?”

I bóktan we yalkomólóp wagó, “Ó, ki kuri umul bairre!”

---

§ **13:45** pel, Mórrke-mórrke módóga: pearl. Oya kak mirria. Ene pela mirrian kak kugupidü dódórr baina, küp nólama.

* **13:46** Ini alap-alap bóktanab küp módóga: Godón Kingzan Balngomóldó bangrin wirri morroala blaman tüpan klamdógabi. Wa pelzana; pama tóba blaman tüpan elklaza selbaina ene pel bumiógüm.

⁵² Yesu akó bóktan we yalkomólórr wagó, “Ini igó pokoa: darrü gida umulbain pam, Godón Kingzan Balngomólankwata ne nótó kuri umul baine akó ipüde, wa müót abzana, küsil akó ngaep elklaza nótó ausda tóba gyagu müótüdügabi.”†

Nazarret Wirri Basirr Pamkolpama Yesun Alzizi Amanikóp

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Yesun ene alap-alap bóktan büdrata nóma blakónórr, wa ene poko we amgatórr. ⁵⁴ Da wa we wamórr tóbanan wirri basirrdü Nazarret. Wa pamkolpam ibü kwóbbazen müótüdü we umul bain yarilürr, da i gübarirr aengóp. I tibiób bóka бүтүнóp wagó, “Ini wa ene [wirri gyagüpitótók] nubó yazebe? Wa akó ene wirri arüng elklaza tómbapón nubó umul baine? ⁵⁵ A wa go ene müót balmel paman olome, Zosepón. Akó oya aip go Merrio. Akó Zeims a Zosep a Saemon akó Zudas enta oya zoretalko. ⁵⁶ Akó oya bólbótala ta ae ngyabendako. A wa wa ini arüng nubógabi ipüde?” ⁵⁷ Da i oya we alzizi amanikóp.

Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Prropet wirri ngi atendako ngibürr bwóbdü, a tóbanan basirrdü ó müót pama ama inzan koke.” ⁵⁸ I oyazan amkoman koke yangunónóp, wa ola abün [arüng tonarr] koke igósidi tómbapónórr.

---

† **13:52** Ini alap-alap bóktanán küp módóga: Yesun amkoman bangun pamkolpam errkya inzanako: i Godón ngaen-gógópan bóktan umulako oya gidankwata, akó i ta Yesun küsil bóktan umulako oya Balngomólankwata. **13:57** Zon 4:44

14

*Zon [Baptaes Bain] Pam, Oya Būdül
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

¹ Ene tonarr, Errod Galili prrobins alngomól wirri pam nóma yarilürr, wa Yesunkwata bóktan arrkrurr. ² Tóba zaget pambóka wagó, “Ene wa amkoman Zon Baptaes Bain Pama, oya būdüldügab kuri irsümürre! Da ene arünga oyaka ene zitülkUSDü zagetóda wirri [arüng tonarr] tólbaelóm.”

³ Zon būdül kÜsil nóma yarilürr, Errod tóba gazirr pam zirnnapónóp Zonón amiógüm, sye-i amelóm, tümün müötüdü zirrapónóm. Wa ini poko tóba kol Errodiasónbókamde tónggapónórr. Errodias ngaen-gógópan oya naret Pilipün kol warilürr. Errod oya wató urrkyónürr, da kolóm we wyónürr. ⁴ Errod Zonón tümün müötüdü zirrapónórr, zitülkus Zon oya bobarr igó ayal yarilürr wagó, “Ini gyabia, Errodiasón amiógüm moba kolóm!”

⁵ We zitülkUSDü, Errodón ubi oya ugón amkalóm yarilürr būdülümpükü. Da wa Zu pamkolpamab gum yarilürr, zitülkus pamkolpamab [wirri gyagüpitótók] wata igó yarilürr, “Zon wa prropeta.”

⁶ Errodón amtomól ngürran tóre nóma yarilürr, Errodiasón ngul oloma zil emkalólórr wirri ngi kolpamab obzek kwata, ola nidi kwarilürr. Wa Errodón morroal barnginwóman ngitanórr, ⁷ da Errod oya [arüng alkamülkoke bóktan] we wyalórr wagó, “Ma kÜRÜka

ne klamóm tóbato-o, ka wata marü kubó mókyeno!”

⁸ Tóba aipan bóktandógabi, ngul oloma Errodón we yatorr wagó, “Ma kürü kókya aini alongalo klamdó, Zon Baptaes Bain Pam, oya singül!”

⁹ King Errod kari gyaur koke yarilürr, wa ene bóktan nóma arrkrrurr. Da módóga, wa tóba darrü gazirr pam we arüng bóktan ekyanórr Errodiasón ubi tónggapónóm, zitülkus wa oya arüng alkamül-koke bóktan uliónürr wirri ngi kolpamab obzek kwata, tóre bwóbdü nidi kwarilürr. ¹⁰ Da ene gazirr pama Zonón singül we itülürr tümün müótüdü.* ¹¹ Ene singül alongalo klamdó we sidódürr, da ene ngul olom okyanórr, ama akó nótó idódürr tóba aipdü. ¹² Zonón umulbain olmala togobórr, oya búb we idüdóp gapók alüngüm. Ene kakóm, Yesun azazilüm we ogobórr.

Yesu 5,000 Pam Ngabyónürr

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Zon 6:1-14)

¹³ Yesu Zonón бүдүлбөкә нөмә арккррurr, da butüdü kasilürr, da ene poko we amgatórr kolpam-koke bwóbdü tótókóm tebe-tebe. Pamkolpam ngoroa nóma barrkrrurr, i tibiób wirri basirr we zumgatlórr, da dorro kwata, wapórane, oyaka we zutalórr. ¹⁴ Yesu butüdügabi dorro nóma kasilürr, wa wirri pamkolpamab ngoro nósenóp, da wa kari gyaur

---

* **14:10** Zonón tümün müótüdü angrin poko Metyu 4:12dó wialómórróna.

koke yarilürr ibüka. Da azid nidi kwarilürr, wa ibü dólóng nyónónóp.

¹⁵ Abüs simaman nóma yarilürr, umulbain olmala oyaka togobórr, da i oyaka bóktónóp wagó, “Abüsa mórrandase. Ini kolpam-koke bwóba. Da ma ini pamkolpamab ngoro ugó zirnapónónóm minggüpanan basirrdü, tibióbkü alo kla bumiógüm.”

¹⁶ A Yesu ibü nilóp wagó, “I koke ogobe! E yaib ibü ngibürr alo kla nülinam!”

¹⁷ I bóktan we yalkomólóp wagó, “Kibüka aini wata 5 brredako akó nis wapiamli.”

¹⁸ Da Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “Da ala simarruam kürüka!” ¹⁹ Wa pamkolpam opopordó mórranóm nilóp. Da ene brred yazebórr akó wapi nis, kwit yazilürr, da Godón eso ekyanórr. Wa ene brred syórr nangónóp, tóba umulbain olmal nülinóp, akó umulbain olmala pamkolpam nülinóp. ²⁰ I blamana nóma elop, ibü bikóma nólóngóp. Umulbain olmala bamirrün alo poko dakainóp akó 12 alóp murrausóp. ²¹ Ne pama elop, ibü ngarkwat kókó 5,000 yarilürr, kol a karipókal, ibü koke etóngóp pamdógabi.

*Yesu Nae Kwitana Tótók Yarilürr
(Mak 6:45-52; Zon 6:15-21)*

²² Dümdüman ene kakóm, Yesu tóba umulbain olmal we nilóp butüdü bamselóm ó singül kwata baurrüm malu dakla dorrodó. I nóma ogoblórr, wa ene pamkolpam we zirnapónóp. ²³ Ene kakóm, wa tebe podo kwitüdü we angürürr, tóre akom. Abüsazan mórralórr, Yesu ola ugón wata

tebe püóran yarilürr. ²⁴ Ugón but ta alam kan koke yarilürr maludü. Goblola but wirribóka angap kwarilürr, zitülkus wóra singül kwatagabi tubsolürr.

²⁵ Sis minggüpanan nóma yarilürr, Yesu tóba umulbain olmaldó we wamórr, nae kwitana tótókde. ²⁶ I oya nae kwitana tótókde nóma esenóp, kari gum ta koke kwarilürr. Wagó, “Ini wa mórrkea!” Da gum taegwarr we apónóp.

²⁷ Dümdüman Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Moboküp karrkukus ninam! Ini kótókla. E gumgu!”

²⁸ Pita oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Lode, mató ne nómadóla, da kürü kóbó kyal mobaka tótókóm nae kwitana!”

²⁹ Yesu oyaka bóktanórr wagó, “Da yao!” Pita we banikürr butüdügabi, da wa nae kwitana Yesuka we wamlórr. ³⁰ Pita wirri wór nóma esenórr, wa gumüm we bainürr. Naedó we mórrranórrma, da wirribóka taegwarr apónórr wagó, “Lod, ma kürü ugó zid kyó!”

³¹ Dümdüman Yesu tang adrratórr, Pitan we emoanórr. Oyabóka wagó, “Marü amkoman bangun wata karia! Ma gyagüp-gyagüp iadela?”

³² I nizana butüdü we kasilürr. Wórapükü ta we batülürr. ³³ Butüdü ne umulbain olmal koralórr, Yesun we yagürnóp. I we bóktónóp wagó, “Ma amkoman Godón Olomla!”

Yesu Azid Kolpam Dólóng Ninóp Genesarretóm

(Mak 6:53-56)

³⁴ I malu dakla kabedó nóma baurrürr, i we babzilürr Genesarret bwóbdü. ³⁵ Pamkolpama

Yesun nóma emzyetóp, da i bóktan we zir-
rnapónóp ibüka minggüpanan ne wirri basirr
koralórr; azid kolpam Yesuka amarrum. Da i we
barrmülürr. ³⁶ Da i oya we yatop, azid kolpama
wata oya mórrkenyórr zarran amurru. Nidi
yamurrnóp, i blamana dólóng we bainónóp.

15

Godón Gida Abalbobatalab Gida Errgrróte (Mak 7:1-13)

¹ Da ngibürr Parrisi akó Mosesón gida umul-
bain pama Zerrusalem wirri basirrdügabi to-
gobórr Yesuka. Oya imtinóp ² wagó, “Marü
umulbain olmala ia mibü abalbobatalab gida
iade amgündako? I alom nóma kaindako, i
tibiób tang inzan koke baguldako mibü gidazan
bóktanda!”

³ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “E
wa Godón gida bóktan poko iade amgündakla,
ama yabiób abalbobatalab gida mamandakla?”

⁴ God igó yarilürr wagó, ‘Ma moba aipab nis
morroal angón namülün.’ Akó, ‘Nadü oloma
tóba aipab nis nótó nómorre, бүдүлдү ki in-
grinam.’ ⁵ A e ma kolpam igó umul baindakla
wagó, paman ne darrü kla asi nóma yarile
tóba ab a aip nis tangamtinüm, a ma kubó
igó bóktóne wagó, ‘Ini Godón akyarrón klame,
oya ngi klame,’ ⁶ da ene oloma tóba aipab nis
koke tangnamtine ene klame.* Inzan morroal
kokea; yabiób gida inzan karrkukus amoande, e

15:4 Bazez Tonarr 20:12; 21:17; Duterronomi 5:16; Lebitikus
20:9 * **15:6** Ene oloma Godón timam kuri emngyele ene
klamdo.

Godón gida bóktan poko kuri alkamülane. ⁷ E taepurrane bóktan pamakla! Prropet Aesaya wata amkoman yarilürr, yabükwata igó ne poko bóktanórr Godón ngidü wagó,

⁸ “ ‘God igó bóktanda wagó, “Ini pamkolpama kürü taeane [ótókdako], a ibü moboküp ma alam kokeasko kürükagabi.

⁹ I kürü enan küp-koke ótókdako, zitülkus i pamab bókam bagósórrón gida umul baindako, wamaka kürü gidako!” ’ ’ ”

Kolae Tonarra Paman Moboküpdügabi Tótókda
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Yesu pamkolpamab ngoro ngibaunürr tóbaka tótókóm. Wagó, “Tübarrkrru akó bóktanán [küp ipüdam]! ¹¹ Paman taedó ne klama tótókda, oya we klama koke [tómanán] ngitanda Godón ilküpdü.† A taedógabi ne klama burruanda, wató tómanán ngitanda.”

¹² Umulbain olmala oyaka togobórr, we bóktónóp wagó, “Ma ia umulóla, Parrisia ngürsilüm kuri bairre, i ene bóktan nóma barrkrrue?”

¹³ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Blaman zid, kürü kwitüm Aba koke ne kla iritürr, wa sab blaman azibe. ¹⁴ Da e ibü elókam! I ilküküp murrbausürrün pamako, ilküküp murrbausürrün pam nidi balngomóldako. Darrü

15:9 Aesaya 29:13 † **15:11** Ini bóktanán küp módóga: oya we klama koke alngomólda kolae tonarr tónggapónóm.

ilküküp murrbausürrün pama kamad nóma elngomóle, nizana sab aupi kugupidü.”‡

¹⁵ Pita oyaka we bóktanórr wagó, “Ma kibüka ngaen-gógópan ene alap-alap bóktanán küp kóbó okaka simzazil!”

¹⁶ Yesu ibübóka wagó, “E ia wata umul-kókanakla ini ngibürr popa pamkolpamzan?

¹⁷ E ia kokean apadóda? Pama ne kla aloda, bikómdü tótókda. Olgabi ama akó pulkakak we alkomólda, lae müótüdü. ¹⁸ A paman taedógabi ne klama burruanda, moboküpdügabi tótókda. Ini nadü elklazako, pam we klama tómanpükü ainda Godón ilküpdü. ¹⁹ Oya moboküpdügabi ini kolaean elklaza bausdako: kolae gyagüpitótók, pam amkal, kol a pam gómól, kolae sarrgiwóm tonarr, gómól, obae tiz, akó obae bóktan alión ngibürrabkwata panzedó. ²⁰ Da ene elklaza módógako, pam idi tómanan ngitandako Godón ilküpdü. Pama go popa tómanpükü tange ta nóma elo-e, oya we klama koke tómanpükü ine Godón ilküpdü.”§

Zu-koke Kola Yesun Amkoman Yangunürr
(Mak 7:24-30)

²¹ Yesu olgabi we bupadórr,* ama Taerr akó Saedon, wirri basirr nis minggüpanan, we mogob pamkolpamab bwób órdóbóna wamlórr. ²² Da módóga, darrpan Keinün kol,

‡ **15:14** Yesu Parrisiabkwata bóktanórr. **15:14** Luk 6:39

15:18 Metyu 12:34 § **15:20** Inzan bóktande, Yesu Parrisian amtin bóktan poko yalkomólórr tang bagulankwata (15:2).

* **15:21** Yesu Genesarret bwóbdü yarilürr (14:34).

ola nótó ngyaben warilürr, Yesuka we katókórr. Wa inzan taegwarrkü katóklórr wagó, “Lod! [Deibidün] Olom, gyaurka, ma kürü gyaur kóse! Kürü óp oloman bübdü kolae samu yarilürr, da wa amkoman kolaean pokodómato!”

²³ Da Yesu darrü poko oyaka koke bóktanórr. Umulbain olmala oyaka we togobórr, da oya arüngi ilóp wagó, “Ini kol ugó zirrzwapó! Wa mibü solodó metat taegwarrkü akyando!”

²⁴ Yesu koldó bóktanórr wagó, “Kürü God wató zirrkapónórr Isrrael bamrükürrün ne [sipko], ibüka, a ka mogob pamkolpamabkü koke tamórró.”

²⁵ Yesu wa go ene poko enan bóktanórr, da ene kola ma Yesuka natókórr, oya minggüpanan wakósingül we nülkamülürr oya atom tóba tangamtinüm. Oyabóka wagó, “Lod, ma kürü tangkamti!”

²⁶ Yesu oya bóktan we yalkomólórr alap-alap wagó, “Dümdüm kokea, olmalab alo azeb, ama akó umedó aman.”[†]

²⁷ Ene kola wagó, “Ene amkoman pooka, Wirri Pam. A umea ta tibiób abalab tógal lorodó alodako, tógal kwitüdügab ne burrula balókdako.”[‡]

²⁸ Da Yesu oya bóktan we yalkomólórr wagó, “Kol, marü amkoman bangun kari ta kokea! Marü ubi ne klamóma, kubó tómbapóne!” Da dümdüman oya ngul oloma we dólóng bainürr.

[†] **15:26** Yesu alap-alap Zu pamkolpambóka apón yarilürr, Godón olmal. Umea wa mogob pamkolpambóka apónda, Zu pamkolpam-koke nidipako. [‡] **15:27** Ene kola tóbabóka apón warilürr. Oya ubi, Yesu oya ta inzan karianbóka ki tangzwamtine, umea olmalab kari alo burrulzan alodako.

Yesu Abün Azid Pamkolpam Dólóng Nyónónóp

²⁹ Yesu ene bwób amgatórr, da Galili Malu kabe we mamoolórr. Da podo kasilürr, ola mórran-mórran bainürr. ³⁰ Wirri kolpam ngoroa ugón togobórr oyaka. I abün azid kolpam tübarrmünürr oyaka: wapór bidal kolpam, ilküküp murrbausürrün kolpam, kolae wapór kolpam, bóktan-koke kolpam, akó ngibürr azidpükü nidi kwarilürr. Barrmülürr, kókó Yesun wapór minggüpanan we sirrbünóp. Ibü blaman we dólóng ninóp. ³¹ Pamkolpama gübarirr aengóp ibü nóma nósenóp: bóktan-koke kolpam bóktande, kolae wapór kolpam dólóng baindi, wapór bidal kolpam agólde, akó ilküküp murrbausürrün kolpam morroal basende. Da i Isrrael pamkolpamab God we yagürrnóp.

*Yesu 4,000 Pam Ngabyónürr
(Mak 8:1-10)*

³² Yesu tóba umulbain olmal tóbaka ngibaunürr. Ibübóka wagó, “Ka kari gyaur kokela ini pamkolpamdó, zitülkus i kankü aüd ngürr kuri amórre, da ibü darrü alo kla myamem babula. Kürü ubi babula ibü alo ngabyón-koke zirrbapónóm tibiób basirrdü. Kwat-kwat tótókde, ibü iltümüna kena tübyóng.”

³³ Da umulbain olmala oya we imtinóp wagó, “Ki kubó abün alo ne nóserre ini kolpam-koke bwóbdü, inzan pamkolpamab ngoro ngabyónüm?”

³⁴ Yesu ibü nümtinóp wagó, “Yabü ia nigó brredako?”

I bóktan yalkomólóp wagó, “7 Brredako akó aüdan kari wapi.”

³⁵ Da Yesu pamkolpam tüpdü mórranóm we nilóp. ³⁶ Da ene 7 brred akó aüd wapi yazebórr, Godón eso ekyanórr, syórr nangónóp, da tóba umulbain olmal nülinóp. Umulbain olmala ama akó pamkolpam we nülinóp. ³⁷ I nóma elop, ibü blaman bikóma nólóngóp. Da umulbain olmala 7 alóp murrnausóp, ne alo pokoa baminürr. ³⁸ Ne kolpama elop, pam blaman kóta 4,000 kwarilürr, kol a karipókal koke etóngóp.

³⁹ Yesu pamkolpamab ngoro tibiób basirrdü we zirrnápónóp, solkwat tüób butüdü we kasilürr, ama Magadan bwób órdóbóna we wamórr.

16

Yesun [Wirri Tulmilüm] Yatop (Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Ngibürr Parrisi akó [Sadusi pama] Yesuka togobórr oya apókóm, da i oya we yatop darrü kwitümgab wirri tulmil tónggapónóm, ibü igó poko amtyanóm wagó, oya arüng amkoman Godkagabia. ² Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Abüsa nóma botoe, e igó bóktónane wa, ‘Sab morroal ngürrase, zitülkus pülpül óe-óea.’ ³ Akó irrbianande e igó bóktónane wagó, ‘Errkya ngup ngürra, zitülkus pülpül óe-óea akó tümün-tümüna.’ E

umulakla bwób tonarr apónóm, a e ma gaodó koke iadeakla Godón tulmil bómzyatóm, er-
rkyá ne tonarra tómbapóndako?*" 4 Ini lüólan
pamkolpam kolaeanako akó i Godón amkoman
koke angundako, zitülkus i kürü wirri tulmilüm
atodako. A ibünkü darrü wirri tulmil koke
tónggapórrón yarile, wata prropet Zonakazan
ne wirri tulmila tómbapónórr."†

Yesu ibü we nümgütóp, da we wamórr.

*Parrisi a Sadusi Pam, Ibü Kolae Umulbain
Bóktan
(Mak 8:14-21)*

5 Da umulbain olmala ta malu dakla dorro
we baurrür, Yesu ne yarilür. Ibü bamrükür
brred amarrum inkü. 6 Yesu ibüka we bóktanórr
wagó, "E ta mamka! E umul-umul kwarilün
Parrisi akó Sadusi pam, ibü istabkwata."‡

7 I tibiób we ikik koralórr wagó, "Wa igósidi
bóktanda, zitülkus mi brred koke tübarrmüna."

8 Yesu umul bainür i ne poko bóktan kwar-
ilür, da ibü nümtinóp wagó, "E iade ikikdakla
yabióbka wa, 'Mibü brred myamem babula.'?"

9 E ia [küp apad] küsilanakla? Yabü ia koke
ngambangólda, ka ne 5 brred syórr nangónarre

---

* **16:3** Ngibür Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó,
atang opor 2 akó 3 babulako. † **16:4** Zona ngaen aüd ngür
wapián dupidüzan amanórr, Yesu sab ta aüd ngür gapókdó
yarile. **16:4** Metyu 12:39 ‡ **16:6** istabkwata wa igó
poko bóktanda wagó, ibü kolae tonarrabkwata. Ist plaoa por
bapón klama. Mórrke-mórrke módóga: yeast. Kari ist burua
plaoa wirri ainda. Ini alap-alap bóktan inzana: ista plaoazan
wirri ainda, Parrisi akó Sadusi pam, ibü kolae bóktan tulmila
pamkolpamab gyagüpitótók kolaedó amarru kain kwarilür.

16:6 Luk 12:1

5,000 pam ngabyónüm? E ene bamirrün alo pokodógab ia nigó alóp murrnausnarre? ¹⁰ Akó ene 7 brrede, ka akó 4,000 pam ngabyórró. Yabü ia koke ngambangólda, e akó olgabi nigó alóp murrnausnarre, ne pokoa baminürr? ¹¹ E wa küp tai koke iade apadódakla, ka yabüka brredankwata koke bóktan namüla? Yabiób tai ngabkónamke Parrisi akó Sadusi pam, ibü istdügab!”

¹² Da ene pokodó umulbain olmala küp we esenóp, wa ibüka igó poko koke bóktan yarilürr tibiób morroal ngabkanóm brredan istdügab, a wa Parrisi akó Sadusi pam, ibü kle-kle umulbainankwata bóktan yarilürr.

Pita Yesun Müsirrga Yónürr
(*Mak 8:27-30; Luk 9:18-21*)

¹³ Yesu wamórr we bwóbdü, Sesarria PilipiŞ wirri basirr nege. Wa tóba umulbain olmal nümtinóp wagó, “Pamkolpama ia bóktandako, ka nótokla, Pamkolpamab Olom?”

¹⁴ I oyabóka wagó, “Ngibürr pamkolpama igó bóktandako wagó, ma Zonla, [Baptaes Bain] Pam. Ngibürra ma igó bóktandako wagó, ma prropet Ilaezala, ngibürra wagó, ma prropet Zerremaeala, akó ngibürra go wagó, ma darrü prropetla, ngaen nóto tamórr.”

¹⁵ Wa ibü nümtinóp wagó, “A yadi, e wa ia gyagüpi tótókdakla kürükwata, ka nótokla?”

Ş **16:13** Sesarria Pilipi: Pilip king Errodón siman olom yarilürr. Wa ene basirr elórr, da tóba ngi ekyanórr. Igósidi, Sesarria Pilipi, oya küp módóga: Pilipün Sesarria.

¹⁶ Saemon Pita bóktan yalkomólórr wagó, “Ma ene [Kerrisola], arról Godón olom.”

¹⁷ Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Marüka barnginwóm ki yarilün, Saemon Pita, Zonón olom! Ini amkoman bóktana popa pamdógab koke tame. A marüka ini bóktan kürü Aba okaka simzazile, kwitüm nótókase!

¹⁸ “Akó ka marü igó ayaldóla, ma Pitala.* Ini wirri ingülküp kwitüm, ka sab kólba sos we elo. Büdülan arünga sab kürü sos kokean [ut-ut ine]. ¹⁹ Ka sab marü balngomól arüng mókyeno pamkolpam ok bainüm ia Godón Kingzan Balngomóldó barrbünüm, ta ia koke.† Ma ini tüpdü pamkolpam ne kla tómbapón-gum nólenónómo, ka ta kwitüm kuri nólenónóma, akó ma tüpdü pamkolpam ne kla ok ninünümo, ka ta kwitüm ok kuri ninünüma.”

²⁰ Yesu tóba umulbain olmal arüng bóktan we nókyenóp wagó, “Darrü pam azazilgu igó, ka ene Kerriso módóglá.”

Yesu Tóba Azid Aeng akó Búdülankwata Bóktanórr

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Ene ngürrdügabi, Yesu tóba umulbain olmaldó tóba panzedó we pupo bainürr wagó, “Ka sab Zerrusalem wirri basirrdü wamo abün-abün azid aengóm [balngomól byarmarr pamdógabi], wirri prristdügabi, akó Mosesón gida umulbain pamdógabi. Sab kürü

* **16:18** Pita, Grik bóktane oya küp módóga: wirri ingülküp.

† **16:19** Grik bóktane ma inzan angrirrüna: Ka sab marü key mókyeno Godón Balngomól Bwób mamtae tapakum. **16:19** Metyu 18:18; Zon 20:23

büdülümpükü kómkólórre a aüd ngim ngürrdü, God kürü sab kürsümüle arróldó.”

²² Pita oya tebe-tebe pokodó idódürr, da wa oya agórr wagó, “God gyaur ki yarilün marüka! Inzan klama sab kokean ki tómbapó marüka!”

²³ Yesu tübyalüngürr, da Pitaka bóktanórr wagó, “Yaya kürükagab, satani, ma kakota alkomól! Ma kürü kwat murrausüm kaindóla. Zitülkus módóga, ma Godón elklaza koke gyagüpi amandóla, a marü gyagüpitótók tüpan elklazadóma.”

²⁴ Yesu tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “Nadü oloman ubi yarile kürüka solkwat akyanóm, wa tóbabóka imrüke. Wa tóba krros bügasile azid aengóm kazan, ó kürüka solkwat tókyale. ²⁵ Zitülkus módóga, nadü olom ubi yarile tóba tüpan arról zid ainüm, wa sab tóba [ngarkwat-koke arról] imrüke. A nadü oloma sab tóba tüpan arról imrüke kürübókamde, wa sab tóba ngarkwat-koke arról esene. ²⁶ Ia laró morroala, darrü pama ini tüpan elklaza blaman azebóm, a tóbanan ngarkwat-koke arról ma ki imrüke? Ia darrü kla asine, wa tóba ngarkwat-koke arról sab ia salkomóle? Babula!

²⁷ “Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, tótók kari pokola kólba Aban [wirri kómal zyónpükü] akó kólba anerrupükü. Ka sab darrem nüliónünümo darrpan-darrpan pam tibiób tórrmen ngarkwatódó. ²⁸ Ka yabü amkoman poko byaldóla: e ngibürr aini nidipakla bórrangórrón, sab koke nurrbarino kókó ka, Pamkolpamab Olom

nótókla, nóma tamo, kólba king ngi baterrón, pamkolpam balngomólóm.”

17

Yesun Büba Darrü Tonarr Bainürr (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ 6 Ngürr kakóm, Yesu ibü yazebórr, Pita, Zeims, akó Zon, Zeimsün zoret. Wa ibü tibióban imarrurr wirri pododó. ² Ibü obzek kwata oya büba darrü tonarr bainürr. Oya obzeka abüszan zyón bapón yarilürr, akó oya mórrkenyórrrapükü ta gabülplie ongang bapón kwarilürr. ³ Da módóga, Moses akó Ilaeza* ibüka okaka tübyórri, Yesukü ikikdi. ⁴ Pita Yesuka bóktanórr wagó, “Lod, mi morroal ainizanakla! Marü ubi ne nóma yarile, ka kubó aüd twal müót balmelo, darrü marünkü, darrü Mosesónkü, darrü Ilaezankü.”

⁵ Pita enezan bóktan yarilürr, da módóga, zyónan pülpül pokoa we tamórr ibü sisingül. Akó bóktan bómgóla we sidórukürr pülpül pokodógab wagó, “Ini kürü kólbanan Olome. Kürü [moboküpdü ubi] oyakama. Ka kari bagürwóm kokela oyaka. Oya bóktan amkoman ipadólamke!”

⁶ Ene aüd umulbain olmala ene bóktan nóma barrkrrurr, i kari gum ta koke koralórr. I balókórr, obzek tüpdü. ⁷ Yesu ibüka we tamórr da ibü namurróp. Ibübóka wagó, “Ugó baze! Gumgu!” ⁸ I ngabkanóm ilküp nóma kwit

---

17:1 2 Pita 1:17-18 * **17:3** Moses akó Ilaeza ngaerrón prropet nis namülnürr. **17:5** Aesaya 42:1; Metyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22

bainóp, i ngibürr pam koke nósenóp, wata Yesun tóbanan esenóp.

⁹ I pododógabizan tübabilürr, Yesu ibü arüng bóktan nókyenóp wagó, “Darrü olom azazilgu, e ne kla esenane, ngarkwat kókó God kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, sab бүдүлдүgab nóma күрсүмүле.”

¹⁰ Da umulbain olmala oya we imtinóp wagó, “Mosesón gida umulbain pama iade bóktandako wagó, Ilaeza sab ngaen-gógópan wató tame akó [Kerriso] ama solodó tame?”

¹¹ Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “Ilaeza† wa tótókda, ugósüm blaman elklaza tibiób gaodó akonóm. ¹² A ka yabü igó byaldóla, Ilaeza wa kuri tamórr, da pamkolpama oya koke emzyetóp akó i tibiób ubidүgab kolae tómbapónónóp oyaka. Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, ta sab dadan ngarkwatódó azid aengo ibü tulumildүgab.”

¹³ Ene pokodó, Yesun umulbain olmala күp we esenóp wagó, Yesu ibüka Zon [Baptaes Bain] Pam, oyakwata bóktanda.

Yesu Kolae Samupүkü Olommokur Dólóng Yónürr

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43)

¹⁴ Yesu tóba aüd umulbain olmalpүkü nóma alkomólórr pamkolpamab ngorodó, darrü pama Yesuka tamórr, wakósingül nülkamülürr oya obzek kwata. ¹⁵ Oyabóka wagó, “Wirri Pam,

---

17:10 Malakae 4:5 † **17:11** Ilaeza: Yesu igó umul yarilürr wagó, ini alap-alap bóktan yarilürr. Ini Ilaeza, Zon [Baptaes Bain] Pam yarilürr. **17:12** Metyu 11:14

gyaurka, ma kürü olom gyaur ese! Wa kari azid kokea. Ene azida oya nóma amiógda, oya tüpdü singalkalda akó ola pepes apón yarile. Abün münüm wa urdü ó naedó aupda. ¹⁶ Ka go marü umulbain olmaldó idüda, a ibü gaodó koke yaril oya dólóng ainüm.”

¹⁷ Yesu blamandó bóktan yalkomólórr wagó, “E amkoman bangun-koke akó kolae tonarr lüól pamkolpamakla! Ka ia yenkü nadüzan ngarkwat ngyabelo? Kürüka kari müp kokea metat yenkü ngyabenóm yabü amkoman bangun kokede. Ala sidüdam ene olommokur kürüka!” ¹⁸ Yesu ene kolae samu agórr ene olommokur amgatóm, da wa ene olommokurdügabi tubrranórr. Wata ugósan ene olommokura dólóng bainürr.

¹⁹ Da umulbain olmala Yesuka we togobórr tebe-tebe pokodó, oya amtinüm. Wagó, “Ia ki gaodó koke iade korala kolae samu amaiküm?”

²⁰ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Zitülkus módóga, yabü ne amkoman bangune gaodó kokea! Zitülkus módóga, ka yabü amkoman poko byaldóla: yabü amkoman bangun ne inzan kari nóma warile, wamaka karian küpa, da e ini podo kuri ilane wagó, ‘Algabi ugó bupa, ama aum wam!’ Da igósidi kuri wame! Blaman Godón ubi ngarkwatódó elklaza sab igósidi yabüka popadan kwarile tómbapónóm!”[‡]

[‡] **17:20** Ngibürr Grik bóktane tange wibalómórrón pebadó, atang opor 21 asine. Igó bóktanda wagó, “Wata tórea amaik yarile inzan kla. Darrü kla myamem babula.” (Mak 9:29) **17:20** Metyu 21:21; Mak 11:23; 1 Korrint 13:2

*Yesu Akó Nis Ngim Tóba Búdülankwata
Bóktanórr
(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)*

²² Umulbain olmala darrpan pokodó nóma kwób bazenórr Galilim, Yesu ibübóka wagó, “Darrüpa sab kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, pamkolpamab tangdó küngrine. ²³ I sab kürü búdülümpükü kómkórre, da aüd ngim ngürrdü, God sab kürü ugón kürsümüle arróldó.” Ini bóktan arrkrrudi, oya umulbain olmal kari gyaur ta koke kwarilürr.

[Godón Gyabi Müótan] Taks Mani

²⁴ Yesu tóba umulbain olmalpükü Kaperrna-um wirri basirrdü nóma tamórr, Godón Gyabi Müótan taks mani dakabain pama Pitaka togobórr. Oya imtinóp wagó, “Yabü umulbain pama Godón Gyabi Müótan taks mani§ ia arrbünda?”

²⁵ Pita ibübóka wagó, “Ó, wa ta arrbünda!”

Pita Yesun müótüdü nóma bangrinürr, ngaengógópan Yesu wató bóktanórr wagó, “Saemon,* marü gyagüpitótók iada? Ini tüpan kinga taks mani ia nibióbkgagab azebdako? Ia tibiób bwób pamkolpamdógab, ta ia mogob pamkolpamdógab?”

---

§ **17:24** Israael pamkolpama Godón Gyabi Müótan taks arrbün kwarilürr. Blaman pam, 20 pail nóma bainónóp, blaman pailzan ene taks mani irrbünónóp. I ene mani küp yazebnóp Godón Gyabi Müótüdü elklaza tómbapónóm. * **17:25** Saemon Pitan darrü ngi yarilürr.

²⁶ Pita bóktan oyaka we yalkomólórr wagó, “Taks mani mogob pamkolpamdógabi azebdako.”†

Yesu bóktan inzan yalkomólórr wagó, “Da taia, oya küp igósa, bwób pama tib koke urrbule.‡ ²⁷ A mi ini pamkolpam ngürsilan koke ngintirre. Ma maludü ugó wam, arreag amaik. Da ma ngaen-gógópan ne wapi amurruto, oya taedó ma kubó mani küp eseno. Ipadke da taks mani dakabain pamdó idódke. Kubó gaodó yarile mibü nizanabkü Godón Gyabi Müót taks mani akyanóm.”

18

Wirri Ia Nótóke Godón Kingzan Balngomóldó?

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Ene dadan tonarr ngarkwat, Yesun umulbain olmala oyaka togobórr, da oya imtinóp wagó, “Godón Kingzan Balngomóldó amkoman wirrian ia nótóke?”

² Yesu kari olom tóbaka nyaunürr, oya zamngól-zamngólan we yónürr tibiób aodó. ³ Wa bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko

---

† **17:26** Ugón Rrom wirri pama taks mani tibiób pamkolpamdógab koke azeb kwarilürr; i wata mogob pamkolpamdógab wazeblórr, i nibiób kantrri gazirri tibióbkü yazebnóp balngomólóm. ‡ **17:26** Yesun bóktanán küp módóga: Yesu tóba umulbain olmalpükü Godón Gyabi Müótan taks mani koke ki urrbule, zitülkus i Godka mogob pam kokeako; Yesu wa Godón Olome akó umulbain olmal Godón pamkolpamako. Yesun amkoman angun-koke Zu pamkolpam ma mogob pamkolpamako. I wata taks mani ki urrbule. **18:1** Luk 22:24

byaldóla: e Godón Kingzan Balngomóldó koke barrbuno, ngarkwat kókó e yabiób kolae tonarrdógabi tübyalüngane akó kari olmalpókalzan bainane. ⁴ Da ene inzanase, nadü oloma tóba ngi tüp alkomólda, ini kari olomzan, wa wirrian pama Godón Kingzan Balngomóldó. ⁵ Inzan kari olom morroal tonarre nótó nóma apadóda kürü ngidü, enta igósa, wa kürü morroal tonarre apadóda.

Kolae Tonarr Elókam!
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Inzan wa kolae yarile darrü pamankü igó, pamkolpama wirri kugupi bapórrón ingülküp* ki amrókrre oya gepkodó, ama ki amanikórre kukurru maludü. A oyaka sab ne klama tómbapóne, wa popa olom,† kürü amkoman nótó angunda, kolae tonarr tónggapónóm nóma elngomóle, ene wa kari kolae ta koke yarile. ⁷ Godón ngürsila sab tame ini tüpan pamkolpamdó, kolae tonarr tómbapónóm nidi balngomóldako. Blaman tonarr inzan tulmila tómbapóndako, a Godón ngürsila sab tame ene olomdó, ini kolaea noakama tótókda!

⁸ “Marü tang a wapór ibükagab darrüpa ne kolae tónggapónóm nóma müdüde, da itül a ugó amaik mobakagab. Ma darrpan tangpükü

18:3 Mak 10:15; Luk 18:17 * **18:6** ingülküp, Mórrke-mórrke módóga: millstone. Zu pamkolpama nis wirri taptapan ingülküpi [wit] küp akó ngibürr küp amken kwarilürr plaoa tómbapónóm. Darrü aodó kugupi apórróna. † **18:6** popa olom: Yesu aprrapórr oyabóka apónda, amkoman bangun küsil olom nótóke ó arüng-koke nótóke samuan ngarkwatódó.

ó darrpan wapórpükü [ngarkwat-koke arróldó] nóma bangrino, ene ma tai kolae kokea. A marü nis tang nispükü ó nis wapór nispükü [metat bólmyan urdü] nóma mumanikórre, ene amkoman kolaean yarile. ⁹ Akó marü darrü ilküpa ne kolae tonarr tónggapónóm nóma müdüde, da irrua a ugó amaik mobakagab. Ma darrpan ilküppükü ngarkwat-koke arróldó nóma bangrino, ene ma tai kolae kokea. A marü nis ilküp nispükü metat bólmyan urdü nóma mumanikórre, amkoman kolaean yarile.

*Bamrükürrün [Sipan] Alap-alap Bóktan
(Luk 15:3-7)*

¹⁰ “Tai ngakónam, inzan popa olom alzizi amaikgum. Ka yabü igó byaldóla, ibü tangbamtin anerru kürü kwitüm Aban obzek kwata metat asisko.‡

¹² “E ia gyagüpi tótókdakla, darrü paman ne 100 sip nóma korale, darrüpa nóma busue? Wa kubó ia laró tónggapóne? Wa kubó ene 99 podo kabedó ola bimgüte, da tüób kubó ene bamrükürrün kla amkünüm wame. ¹³ Ka yabü amkoman poko byaldóla: wa ne ene darrpan nóma esene, wa kari bagürwóm ta koke yarile oyaka, da koke ne 99 sipa bamrükóp, ibüka ama inzan bagürwóm koke yarile. ¹⁴ Ene dadan ngarkwatódó, mibü kwitüm Aban ubi babula, popa oloma bamrüke.

18:8 Metyu 5:30   **18:9** Metyu 5:29   ‡ **18:10** Ngibürr Grik bóktane tange wibalómórrón pebadó, atang opor 11 asine. Igó bóktanda wagó, “Pamkolpamab Oloma ibü zid bainüm tamórr, bamrükürrün nidipako.” (Luke 19:10)

Lodón Amkoman Angun Zonaretan Kolae Tonarr Dümdüm Akyan Iada

¹⁵ “Marü Lodón amkoman angun zonareta ne kolae tonarr nóma tónggapóne marüka, da oyaka wamke, da yalke wa ne kolae tónggapóne. Pamkolpama koke umul bairre, wata e yabian amaniki ene bóktan. Marü bóktan ne nóma arrkrrue, ma moba ene zonaret kuri salkomóla.

¹⁶ Ene oloma ne marü bóktan koke nóma arrkrrue, da kubó darrpan ó nis pampükü wamke oyaka, Mosesón gida ngarkwatódó. Ene igósüm, ‘nis ó aüd kolpama wata sab bóktórre wagó, i darrü kolae tonarr esenóp. Da nis ó aüd kolpama inzan nóma bóktórre, ene kolae tonarra amkoman tómbapónórr.’ ¹⁷ Wa ne ibü bóktan koke nóma arrkrrue, da blaman kla ma sosdó pupo ninünüma. Dómdóm, wa ne sosan bóktan koke nóma arrkrrue, da oya popa elkomólamke Godónbóka umul-kók pamzan akó [taks mani dakabain pamzan].

¹⁸ “We ngarkwatódó, ka yabü amkoman poko byaldóla: e ini tüpdü pamkolpam ne kla tómbapón-gum nólenane, ka ta kwitüm kuri nólenónóma, akó e tüpdü pamkolpam ne kla ok ninane, ka ta kwitüm kuri ok ninünüma.

¹⁹ “Ini amkoman pooka! Ka yabü akó ngibürr bóktan byaldóla. Nis pam nisa yabükagab ini tüpdü ne darrpan gyagüpitótók akó darrpan moboküpi nóma namüli darrpan klamóm tóre akom, kürü kwitüm Aba sab ibü nókyene.

²⁰ Zitülkus módóga, enana nis ó aüd pama kürü

ngidü nóma kwób bazene, ka ola asinla ibü aodó.”

Kolae Tonarr Barrgon Alap-alap Bóktan

²¹ Pita Yesuka tamórr, da imtinürr wagó, “Lod, kürü Lodón amkoman angun zonareta kürüka kolae tonarr metat nóma yarile, ka ia oya kolae tonarr nigó münüm norrgonónómo? Ia 7 münüm?”

²² Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Koke, 7 mün gaodó kokea. Ka marü igó ayaldóla, ma moba Lodón amkoman angun zonaretan kolae tonarr metat§ barrgon namulo.

²³ We ngarkwatódó, Godón Kingzan Balngomól inzana: Darrü king asi yarilürr. Darrü ngürr oya ubi tóba elklaza ngabkan pamab mani ngarkwat dümdüm ainüm yarilürr. ²⁴ Wa ngarkwat nóma bókyanórr, darrü oya elklaza ngabkan pam sidüdóp. Ene pama tóba wirri pamdógab amkoman wirrian mani ngarkwat* dedidü yazebórr. ²⁵ Ene elklaza ngabkan pam gaodó koke yarilürr tóba wirri paman dedi amkalóm. Kinga tóba ngibürr zaget pam nilóp wagó, ‘Ini pam, tóba kol akó olmal, akó oya blaman ne elklazako sel ninamke, wa ne kla

---

18:21 Luk 17:3-4 § **18:22** metat, Grik akó Mórrke-mórrke bóktane ma inzan angrirrüna: 70 times 7. * **18:24** amkoman wirrian mani ngarkwat, Grik bóktane ma inzan angrirrüna: 10,000 talents. Ene tonarr, darrpan zaget pama 15 pailüm zaget yarilürr darrpan talent apadóm. Ene zaget pama 150,000 pailüm zaget ki yaril ene dudu ngarkwat amorránóm! Oya gaodó koke yarilürr inzan wirri ngarkwat akonóm.

dedidü ipadórr, we kla amkalóm.’²⁶ Da ene elk-laza ngabkan pama wakósingül we nülkamülürr kingan obzek kwata, da oya yatorr wagó, ‘Kürü wirri pam! Ma kürü ayalgu moba dedi büsai amkalóm! Ka sab darrem blaman elklaza marü mülino!’²⁷ Kinga oya gyaur bóktan ipadórr, da oya we yalórr wagó, ‘Ma moba dedi amkalgu; ka kuri norrgonónóma!’ Da müót kalkuma we zirrapónórr.

²⁸ “Ene elklaza ngabkan pamazan wamlórr, da tóba zaget kamadpükü baserri, oya mani dedidü nótó yazebórr ngibürr kina.† Tóbaka idódürr, gepkodó arümürr. Oyabóka wagó, ‘Kürü darrem kókya, ma ne kla ipadórró!’²⁹ Oya zaget kamada wakósingül we nülkamülürr. Oya yatorr wagó, ‘Ma kürü ayalgu moba dedi büsai amkalóm! Ka sab darrem marü elklaza mülino!’³⁰ Da wa oya bóktan koke ipadórr. Oya tümün müótüdü we amaikürr, ngarkwat kókó wa ene dedi ki emkóle.³¹ Oya zaget kamdala nóma esenóp ne klama tómbapónórr, i kari gyaur koke koralórr, da king blaman kla azazilüm we ogobórr.³² Da kinga ene ngaen-gógópan elklaza ngabkan pam akó nyaunürr. Oyabóka wagó, ‘Ma küp-koke zaget pamla! Ka marü dedi arrgorró, ma kürükagab ne ngarkwat sipadórró, zitülkus ma kürü katorró.³³ Ma moba zaget kamadódó gyaur ki namüla, ka marükazan gyaur namülnürrü.’³⁴ King kari ngürsil ta koke yarilürr ngaen-

† **18:28** ngibürr kina, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: 100 denarii. Ene tonarr, darrpan zaget pama tokom melpalóm zaget yarilürr 100 denarii azebóm. Ini dedi blaman karian yarilürr tóbanan wirrian dedidügab.

gógópan elklaza ngabkan pamdó, da ene olom tümün müótüdü we zirrapónórr. Tümün müót ngakan pama oya ola emkalnóp, ngarkwat kókó ta wa tóba dedi ki emkóle. ³⁵ Da ene inzanase, e yabiób Lodón amkoman angun [zonaretalab] kolae tonarr ne koke nóma norrgonane yabiób amkoman moboküpdügab, kürü kwitüm Aba ta sab yabü dadanzan nangónórre.”

19

Yesu Kol Aman akó Morwal Amanbóka Umul Bain Yarilürr (*Mak 10:1-12*)

¹ Yesun ini bóktana nóma blakónórr, Galili am-gatórr, ama Zudia bwóbdüböna wamórr, Zodan tobarr dakla dorro. ² Oyaka wirri pamkolpamab ngoroa zutalórr, da ibü we dólóng nyónónóp ola.

³ Ngibürr Parrisía oyaka we togobórr. Ibü ubi oya amiógüm yarilürr tóba bóktandógab. I oya imtinóp wagó, “Mibü gidadógab ia taia, pama kol amaiküm popa pokodógab, ta ia koke?”

⁴ Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “E Godón Wibalómórrón Bóktan ta etóngarre igó ne poko yarilürr wagó, ‘Bwób zitüldü, God blaman elklaza nóma tómbapónórr, wa ibü igó tónzapónórr, pam a kol’. ⁵ God igó yarilürr wagó, ‘Ini zitülküsüdü pama tóba aipab nis nüm-güte, ama tóba koldó dabine, da i ma dar-rrpan бүбүм baini.’ ⁶ Igósidi i ma nis kokeamli, a ma darrpanamli. God ne kla dayónda darrpan pokodó, pama kokean nürrgrüte.”

⁷ Parrisia Yesun imtinóp wagó, “Da Moses wa pam iade arüng bóktan ekyanórr, kol amaik peba mórrag* kol akyanóm, wirri ngi pama ne kla wialómórr, da we klampükü amaiküm?”

⁸ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Yabü ene kwat Moses igósidi nómtyenóp yabiób kol amanóm, zitülkus e Godón gida bóktan poko mamóanóm kokeanómakla. A pam a kol nóma tónzapónórr, inzan tonarr ugón babul yarilürr. ⁹ Ka ma yabü igó byaldóla: Nadü pama tóba kol zamanike popa pokodó, a pam gómólankwata koke, akó darrü kol zumige, wa kol gómól yarile.”†

¹⁰ Yesun umulbain olmala oyaka bóktónóp wagó, “Inzan ne nóma yarile pam a kol ibüka, da morroal igósa, kol bumióg a pam bumióg ki yarilün!”

¹¹ Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “Blaman pamkolpama ini bóktan küp koke asendako, wata idi, God nibiób nókyenóp, igó, ¹² ene pokodó abün küpako, pama kol koke iade amiógda. Ngibürra we zitülkusdü, i gaodó kokeako kol bumiógüm, i ne ngarkwatódó tóbabótórr. Ngibürra go we zitülkusdü, pama ibü pugum küp nüsilóp. Akó ngibürra go we zitülkusdü, Godón Kingzan Balngomólankwata.

---

* **19:7** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 5:31 ngakanke. **19:7** Duterronomi 24:1-4 † **19:9** Ngibürr Grrik bóktane tange wialómórrón Godón Buk kugupidü, atang opor 9b asine. Igó bóktanda wagó, “Darrü pama ne akó ene amaikürrün kol nóma zumige, wa ta kolae tonarr kuri tónggapóne.” Ma 17:20 ngakanke.

Ini umulbain bóktan apadóm gaodó nóto yarile, wa ki ipa.”

Yesu Kari Olmalpókal Bles Ninóp
(*Mak 10:13-16; Luk 18:15-17*)

¹³ Ngibürr pamkolpama kari olmalpókal tübarrmünürr Yesuka, ibü singüldü tóba tang nis amelóm akó ibünkü tóre ki eko-e. Da umulbain olmala ma ene kolpam we nagóp amarrugum. ¹⁴ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Kari olmalpókala ki togob kürüka! E ibü burmatgu, zitülkus Godón Kingzan Balngomól ibünse, inzan olmalpókal nidipko!”

¹⁵ Da módóga, wa darrpan-darrpandó tóba tang nis nómgyelórr ibü bles byónüm, da tüób olgabi we wamórr.

Küsil Mórrel Pam
(*Mak 10:17-31; Luk 18:18-30*)

¹⁶ Darrü tonarr, küsil pama Yesuka tamórr. Oyabóka wagó, “Umulbain pam, ka ia laró morroal tórrmen tulmil tómbapono [ngarkwat-koke arról] apadóm?”

¹⁷ Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Ma kürü iade amtindóla morroalankwata? Ene wata Darrpana morroal nótóke, God tüób. Godón ne gida bóktan pokoko, ma we kla emorrono ngarkwat-koke arróldó tótókóm.”

¹⁸ Wa imtinürr wagó, “Ia nadü ne gida bóktan pokoko?”

Yesu bóktanórr oyaka wagó, “Ma darrü olom бүдүлүмүкү амкалгу, ma kol ó pam gómólgu, ma gómólgu, ma obae tiz bóktan adrratgu darrü

olomankwata, ¹⁹ ma moba aipab nis morroal angón namülün, marü [moboküpdü ubi] moba minggüpanandó ne olome‡ inzan ki yarilün, marü moboküpdü ubi mobakazane.”

²⁰ Ene küsil pama we bóktanórr wagó, “Ka go blaman ini gida bóktan poko amkoman amorrán namülnürrü. Ka da ma akó laró tónggaponó?”

²¹ Yesu oyabóka wagó, “Ma ubi nóma namulo [dudu kómál] bainüm, da ugó wam, moba blaman elklaza sel ninünümke, ene mani sab elklaza-koke ne kolpamko nülinünümke. Sab igósidi marü mórrel ma kwitüm yarile. Da yao, kürüka tókyanke.”

²² Ene küsil pama ene bóktan nóma arrkrurr, wa gyaupükü we wamórr, zitülkus oya abün elklaza kwarilürr.

²³ Yesu tóba umulbain olmalbóka wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: sab kari müp ta koke yarile mórrel pamankü Godón Kingzan Balngomóldó bangrinüm. ²⁴ Ka yabü akó byaldóla, [kamelan] nabea nil tótórrana bangrinüm, a mórrel paman ma amkoman nabeana Godón Kingzan Balngomóldó bangrinüm.”

²⁵ Umulbain olmala ene bóktan nóma barrkrurr, i karibóka-koke gübarirr aengóp. I we imtinóp wagó, “Da ia sab dama nótó zid baine?”

²⁶ Yesu ibü dümdüman ngankónóp, bóktan we yalkomólórr wagó, “Pamakanankü gaodó

19:18 Bazeb Tonarr 20:13-16; Duterronomi 5:17-20 ‡ **19:19** minggüpanandó ne olome wa blaman pamkolpambóka apónda, ma nibiób amrrandóla. **19:19** Bazeb Tonarr 20:12; Lebitikus 19:18; Duterronomi 5:16

ta kokea tómbapónóm; Godka ma blaman kla gaodómako.”

²⁷ Pita oyaka we bóktanórr wagó, “Ma tur-rkrru, ki blaman elklaza oloknórró marüka atanóm!. Ki sab ia laró darrem ipüdórré?”

²⁸ Yesu ibübóka wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: küsil ngyabena sab nóma tame, ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab kólba [wirri kómal zyón] kingan mórran klamdó nóma mórrono pamkolpam balngomólóm, e kürü ne 12 umulbain olmalakla, e ta sab yabiób kingan mórran klamdó bobrrono, Isrrael 12 zitül pamkolpam balngomólóm. ²⁹ Nadü oloma tóba müót basirr, zonaretal, bólbótal, aipab nis, olmal, akó түp bimgüte kürüncü, ene oloma sab 100 münüm yazeble ene elklaza akó wa sab ngarkwat-koke arról ipüde. ³⁰ Abün singül kwata nidipako, sab ma solodó kwarile, ó abün solodó nidipako, sab ma singül kwata kwarile. §

20

[Grreip] Apapdó Zaget Pam

¹ “We ngarkwatódó, Godón Kingzan Balngomól inzanase: Irrbianande, darrü grreip apapan aba wamórr zaget pam bumiógüm tóba grreip apapdó zagetóm. ² Wa ubi bainürr darrpan-

---

19:28 Luk 22:30   § **19:30** Ini bóktanán küp aprrapórr módóga: Ibübóka pamkolpama gyagüpi tótókdako igó, i wirri ngi kolpamako, i ngi-koke kolpamako Godón ilküpdü. Akó ibübóka pamkolpama gyagüpi tótókdako igó, i kari ngi kolpamako, i wirri ngi kolpamako Godón ilküpdü.   **19:30** Metyu 20:16; Luk 13:30

darrpan zaget pam darrpan [silba] mani küp* darrem aliönüm. Da i ubi bainóp. Ene wata angrirrün ngarkwat yarilürr apapdó zaget pam-abkü. Da wa ibü we zirnapónóp tóba apapdó zagetóm. ³ Irrbianande, abüsa tüngürürr kókó dadamüz. Wa akó elklaza bumióg pokodó we wamórr. Da ngibürr pam nósenóp popa bórrangde, i darrü kla koke tónggapón koralórr. ⁴ Wa akó ibü we nilóp wagó, ‘E ta ugó ogob kürü apapdó zagetóm. Yabü ka kubó morroal darrem nülinünümo.’ ⁵ Da i we ogobórr. Abüs singülküp nóma yarilürr, wa akó ngibürr pam bumiógürr. Abüs aüd küp nóma emrranórr simam, wa akó ngibürr pam bumiógürr. Wa ibüka ta dadan bóktan poko we bóktanórr ibü darrem klamankwata. ⁶ Abüsa 5 küp nóma emrranórr, wa akó elklaza bumióg pokodó wamórr. Wa akó ngibürr pam we nósenóp ola bórrangde. Wa ibü nümtinóp wagó, ‘E ia ini ngürr popa larógóm amanikdakla, darrü kla tónggapón-koke?’ ⁷ I oyaka bóktan yalkomólóp wagó, ‘Kibü darrü pama koke kuri tübumige.’ Wirri pama ibü we nilóp wagó, ‘Da e ta ugó ogob kürü grreip apapdó zagetóm.’

⁸ “Abüsa nóma bótaolórrma, apap aba tóba zaget alngomól pambóka wagó, ‘Zaget pam ugó ngibau, da ibü kubó darrem kla nülinünümke. Da ibüka we ngarkwat bókyanke, ka dómdóm solodó nibiób bumiga. Kalma ola elakónke, ka

---

* **20:2** silba mani küp, Grik bóktane ma inzan angrirrüna: darrpan denarius. Ene tonarr, darrpan zaget pama darrpan ngürr nóma zaget yarile, wa darrpan denarius ipüde.

ngaen-gógópan nibiób bumiga.’ ⁹ Dómdóm ne pam bumiógürr, abüsa 5 küp nóma emrranórr, ibü blaman darrpan silba mani küp nülinóp. ¹⁰ Irrbianande nibiób bumiógürr, tibiób darrem azebóm nóma ogobórr, ibü gyagüpitótók inzan yarilürr wagó, i ta kubó wirrian darrem ipüdórrre. A i ta darrpan silba mani küp yazebóp. ¹¹ Tibiób darrem kla nóma yazebóp, we kakóm, apap ab we murrkurr akrrónóp wagó, ¹² ‘Ma abüs irrübüm ne pam bumiga, i wata darrpan abüs küpüm zaget apórrre. Ki wa dudu ngürr zaget korala abüs ururdü, da ma ma kibü darrpan ngarkwat darrem iade tülinünüma?’

¹³ “Wa darrüdü bóktan yalkomólórr wagó, ‘Gódam, turrkrur! Ka marü koke gómól-gómól mangóna. Ma ta müób ubi baina zagetóm darrpan silba mani küp apadóm. ¹⁴ Da moba darrem ipa, da ugó wam müótüdü. Kürü ubi yaril, ka solodó ne pam bumiga, ibü we ngarkwat nülinünüma, ka yabü ne ngarkwat darrem alióndóla. ¹⁵ Kürü ene dümdüm asine. Kürü ubi laró tónggapónóma kólba manie, ene kürü kólbakama! Ia marü gyagüp kolaea igósidi mómkóle, zitülkus ka morroal tonarr olomla?’

¹⁶ “Da módóga, solodó nidipako, sab singül kwata kwarile, ó singül kwata nidipako, sab solodó kwarile.”†

---

† **20:16** Ini bóktanán küp módóga: Godón bóktan solodó nidi barrkrurr, sab singül kwata kwarile; Godón bóktan ngaen-gógópan barrkrurr, sab solodó kwarile. **20:16** Metyu 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30

*Yesu Akó Aüd Ngim Tóba Búdülankwata
Bóktanórr*

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Yesu Zerrusalem wirri basirrdü nóma kasilülürr, tóba 12 umulbain olmal kwat-kwat tótókde tebe-tebe pokodó imarrurr, akó ibüka we bóktanórr wagó, ¹⁸ “Tübarrkrru! Mi Zerusalem bamseldakla. I sab kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pam, ibü tangdó ola küngrirre, da i kürü búdül bóktan sab ola kókyerre. ¹⁹ Olgabi ama akó Zu-koke nidipko, ibü tangdó ugón küngrirre. I kürü sab we [tiz kangónórre] akó karrkukus sye-i kyólnórre, da kürü krrosdó sab we kómngyerre. Aüd ngim ngürrdü, God kürü sab ugón kürsümüle búdüldügab.”

Zeims a Zon, Ibü Aipan Bato Bóktan

(Mak 10:35-45)

²⁰ Zebedin siman olom nis,‡ ibü aipa katókórr Yesuka, tóba nis siman olom nispükü. Wa tóba wakósingül nülkamülürr Yesun obzek kwata, tóba ubi pupainüm darrü klamóm.

²¹ Yesu oya umtinürr wagó, “Marü ubi larógóma?”

Wa bóktan yalkomólórr wagó, “Ma kürü dümdüman kyal, kürü ne siman olom nisamli marü minggüpanan mórróni moba Kingzan Balngomól Bwóbdü, darrüpa marü tutul kwata, darrüpa marü banól kwata.”

---

‡ **20:20** Zebedin siman olom nis Zeims akó Zon namülnürri, Yesun umulbain olmaldógab nis namülnürri.

²² Yesu ibüka bóktanórr wagó, “E umul-kókakla e larógóm batodakla! E ia gaodómamli ene müp ódódóm, ka ne müp ódódóm kaindóla?”§

I bóktan yalkomórri wagó, “Ki gaodómamli.”

²³ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Amkoman, e ene müp sab idüdi, ka ne müp ódódóm kaindóla. A kürü gaodó kokea yabü ok ainüm mórranom kürü tutul kwata akó kürü banól kwata. Sab kürü Aba wató nókyene ene marrgu nis, wa nibióbku kuri tónzapónórr.”

²⁴ Da ene 10 ngarkwat umulbain olmala nóma barrkrrurr, ibü ngürsila yazebórr ene nis narezoreti pam nisdü, Zeims a Zon. ²⁵ Da Yesu ibü blaman ngibaunürr tóbaka. Wa bóktanórr ibüka wagó, “E umulakla, Zu-koke nidipako, ibü singüldü pama pamkolpam zirrbapón-bapón balngomóldako, akó ibü wirri pama ibü wirri arüngi balngomóldako. ²⁶ Da yabüka inzan babula. Nadü oloman ubi yarile wirri ngi bainüm yabü aodó, wa yabü blamanab popa tangbamtin pam ki yaril. ²⁷ Akó yabükagab singüldü tótókóm nótó nóma yarile, wa yabü [leba zaget olom] ki yaril. ²⁸ Ene inzana, ka, Pamkolpamab Olom nótókla, igósidi koke tamórró igó, pamkolpama kürü popa tangbamtin kwarile. Koke! Ka pamkolpam popa tangbamtinüm tamórró, kólba arról abün pamkolpamabkü darrem akyanom, ibü arról akonom kolae tonarrdógab.”

---

§ **20:22** Grik bóktane ma inzan angrirrüna: “E ia gaodómamli ini kübüldügab anónóm, ka ne kübüldügab anónóm kaindóla?”

20:25 Luk 22:25-26

20:26 Metyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26

Yesu Ilküp Murrbausürrün Pam Nisab Ilküp Dólóng Nyónürr

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Yesu tóba umulbain olmalpükü Zerriko wirri basirr nóma amgatórr, ibüka wirri pamkolpamab ngoroa zutalórr. ³⁰ Da módóga, nis ilküp murrbausürrün pam nisa kwat kabedó mórran namülnürr. Nóma arrkrrurri wagó, Yesu ibü arrgrratódae, i górrgarri wagó, “Lod, [Deibidün] Olom, kibü gyaur tóse!”

³¹ Ene pamkolpama ibü nagóp, da nilóp piküp bainüm. A i ma górrganóm tai arüng ipadnürr wagó, “Lod, [Deibidün Olom], kibü gyaur tóse!”

³² Yesu zamngólórr, da ibü nginaunürr. I nóma turrürr, wa ibü we nümtinürr wagó, “Ia yabü ubi ka yabüncü laró tónggaponó?”

³³ I we bóktarri wagó, “Lod, gyaurka, kibü ilküp ugó tomgolnónóm!”

³⁴ Yesu ibü gyaur nósenórr, da ibü ilküp we namurróp. Dümdüman ibü ilküpa we tomgolóp, da i Yesuka we akyarri.

21

Yesu Kingzan Zerrusalem Wirri Basirrdü Bangrinürr

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Zon 12:12-19)

¹ Yesu Zerrusalem wirri basirr nóma gorram yónónópma, i darrü basirr we emrranónóp, ngi Betpage, [Olib Podo] kabedó. Yesu tóba umulbain olom nis ngaensingülan we zirrnápónórr ² ini bóktanpükü wagó, “E ugó aurram kókó yabü singül kwata ne basirrse. E kubó nóma

bangrini, dümdüman e kubó óp [donki] tóba kyampükü oseni, sye-i amrókrrón. Kubó no-goamke, da kubó tūdūdamke. ³ Darrü oloma ne yabūka darrü poko nóma bóktóne, kubó igó ilamke magó, ‘Lod ini nis klamóm sógóse. Da wa kalma büsai talkomóle.’ ”

⁴ Ini pokoa igósidi tómbapónórr, Lodón bóktan küppükü ainüm, wa prropetódó ne poko bóktanórr pamkolpamdó adrratóm wagó,

⁵ “Zerrusalem pamkolpam* nilam,

‘Ngakónam, yabü kinga yabūka tótókda!

Wa tüób mómók tonarr pama. Wa donkie tótókda,
donki kyam kwitüm mórrarróna.’ ”

⁶ Da umulbain olom nisa we aurrürr, da tónggapórr, ibü Yesu enezan nyalórr tónggapónóm. ⁷ Ene donki tóba kyampükü we tūdūdóp Yesuka. I tibiób tumum mórrkenyórr we nüdratrri ene nis donki kwitüm. Yesu we kasilürr, da mórrkenyórr kwitüdü mórran-mórran bainürr. ⁸ Wa enezan wamlórr, abüna pamkolpamab ngorodógab tibiób tumum mórrkenyórr we zursilürr kwatódó oya morroal apadóm. Ngibürra pórngaepükü kari nugup tiz singgalgónóp, kwat kabedó kla, da Yesun kwatódó we zursilürr. ⁹ Singül kwata ne pamkolpamab ngoroa ogoblórr akó oya solkwat nidi zutalórr, oya wirribóka we yagürnóp wagó,

---

* **21:5** Zerrusalem pamkolpam, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: Zaeonón óp olom. Zerrusalemón darrü ngi Zaeon yarilürr. Zaeonón óp olom alap-alap bóktana. Oya küp módóga: Zerrusalem pamkolpam. Da Zerrusalem pamkolpama blaman Isrrael pamkolpam ngablaoda. **21:5** Aesaya 62:11; Zekarraea 9:9

“Mi [Deibidün] Olom yagürnórre!†

Wa bles airrüna, Lodón ngidü nóto tótókda!

Mi Wirri Kwitüm Godón yagürnórre!”

¹⁰ Yesu Zerrusalem nóma bangrinürr, blaman basirr pamkolpama barrkürürr. Tibiób bamtinónóp wagó, “Ini ia nótoke?”

¹¹ Yesuka ne pamkolpamab ngoroa zotalórr, ibüka we bóktanónóp wagó, “Ini Yesue, ene prropet Nazarretgab, Galili prrobinsdüma.”

*Yesu Pamkolpam Kolabütan Yarilürr [Godón Gyabi Müótan] Kal Akólórrón Pul Basirrdü
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Zon 2:13-22)*

¹² Yesu Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü we bangrinürr. Wa blaman kolpam kolabütan yarilürr, ola nidi sel bain akó nidi bumióg kwarilürr. Mogob pamkolpamab mani nidi sensi bangón kwarilürr, Yesu ibü tógal okaka we izazilürr. Gainao póyae nidi sel bain kwarilürr, ibü mórran klampükü ta izazilürr. ¹³ Wa ibüka bóktanórr wagó, “Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Kürü Müót sab wata inzan ngilian kwarile wagó, pamkolpamab tóre müót.’

---

† **21:9** yagürnórre, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: osana. Ini Ibrü bóktan opora. Oya küp módóga: (kibü) zid tinünüm errkyadan. Zu pamkolpama Godón agür koralórr ini bóktan opore. **21:9** Wórr Peba 118:25, 26

A e ma igó aindakla, wamaka gómól pamab ban bwóbe!"‡

¹⁴ İlküp murrbausürrün pamkolpam akó kolae wapór pamkolpama ene kal akólórrón pul basirrdü oyaka we togoblórr. Wa ibü blaman dólóng ninóp. ¹⁵ Wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pama esenóp, Yesu wirri morroal ne elklaza tómbapón yarilürr, akó i ta kari olmalpókal nurrkruóp taegwarrde Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü wagó, "[Deibidün Olom] yagüram!" Ibü ngürsila igósidi we yazebórr. ¹⁶ Da i Yesun we imtinóp wagó, "Ma ia arrkrrudóla kari olmalpókala ne poko bóktandako?"

Yesu bóktan yalkomólórr wagó, "Ó, ka kuri nurrkrrunüma. E ta Godón Buk kuri etóngarre, igó ne poko bóktanda wagó,

" 'Ma§ sab kari olmalpókal akó ngóm alo olmal umul ninünümo, moba agürüm amkoman moboküpi.' "

¹⁷ Yesu ene pamkolpam ene wirri basirrdü nümgütóp. Wa we wamórr Betani basirrdü. Ene

---

‡ **21:13** Pamkolpama popa kla koke sel bain akó bumióg kwarilürr, wata we elklaza, pamkolpama prrist ne elklaza iliónórre, Godónkü urdü bamngulüm [altadó]. Mogob mani ta Godón Gyabi Müótan tóba manidü sensi angón kwarilürr. Ngibürr mogob pamab mani wirri arüng koke yarilürr Godón Gyabi Müótüdü zagetan ngitanóm. Wata Taerr wirri basirrdü ne mani tómbapónónóp, oya gaodó yarilürr Godón Gyabi Müótüdü zagetan ngitanóm, zitülkus oya arüng wirri yarilürr. A Yesu ene selbain pamkolpam gómól pam ngibasilürr, zitülkus i wirri darrem urrbulürr tibiób elklazadó. **21:13** Aesaya 56:7;

Zerremaea 7:11 § **21:16** Ma wa [Mesayabóka] apónða. **21:16** Wórr Peba 8:2

irrüb ola umtulürr.

*Yesu [Pig] Nugup Kolae Wyónürr
(Mak 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Ene irrbianande, i Zerrusalem nóma bakolórr, Yesun aloa ipadórr. ¹⁹ Wa darrü pig nugup osenórr kwat kabledó, da we wamórr ngakanóm. Darrü küp koke esenórr, wata pórngaeen kwarilürr. Yesu ene nugupdü we bóktanórr wagó, “Ma sab myamem küp kokean waono!” Dümdüman ene pig nugupa odalórr, da nurrótókórr.

²⁰ Umulbain olmala ene nugup nóma osenóp odalde, gübarirr aengóp. Da i oya we imtinóp wagó, “Ini pig nugupa büsai-büsai iade odole?”

²¹ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: e ne Godón amkoman nóma yangunane akó abün-abün gyagüpitótók koke nóma koralo, e inzan tórrmen tulmil tólaelane, ka ini pig nugupzan wangóna. A ini kla tebean koke. E ta ini podo ne igó nóma ilane magó, ‘Ma ugó bupa, da moba bumanik maludü,’ ene pooka sab amkoman tómbapóne. ²² E ne Godón amkoman nóma yangunane, e tóredó ne klamóm yatoane, e sab ene kla ipüdane.”

*Amtin Bóktan Poko Yesun Zagetankwata
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Yesu Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü bangrinürr. Wa pamkolpamzan umul bain yarilürr, wirri prrist akó Zu pamkolpamab [balngomól byarrmarr pama] oyaka we togobórr. Da we imtinóp wagó, “Ma ini elkla

ia nadü balngomól arüangi tómbapóndóla? Marü ini arüing ia nóto mókyanórr?”

²⁴ Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “Ka yabü darrpan amtin bóktan poko bamtindóla. E ne kürüka morroal bóktan nóma salkomólane, ka yabü umulüm igósidi adrrüto, ka ini elklaza nadü arüangi tómbapóndóla. ²⁵ Zonón [baptaes baina] ia nubógabi tamórr? Ia kwitümgab, ta ia pamdógab?”

I tibiób ini bamtin bóktan pokoankwata we apón kwarilürr wagó, “Mi ne igó nóma kwarilo wagó, ‘Kwitümgab,’ wa kubó mibü tümtirre wagó, ‘Da e oya amkoman angunüm koke iade korálnórró?’ ²⁶ A mi ne igó nóma kwarilo igó, ‘Pamdógab,’ pamkolpam kubó ngürsil kwarile mibüka. Da mi pamkolpamab gum kwarilo, zitülkus blamana Zonón igó angundako wagó, wa prropeta.” ²⁷ Da i bóktan we yalkomólóp Yesuka wagó, “Ki umul kokeakla.”

Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka ta yabü koke nüzazilnümo igó, ka ini elklaza ia nadü arüangi tómbapóndóla.

Alap-alap Bóktan Nis Olom Nisab Didiburrdü Zagetankwata

²⁸ “E ia gyagüpi tótókdakla ini alap-alap bóktanankwata? Darrü tonarr, paman nis siman olom nis namülnürri. Wa tóba ngaen siman olomdo wamórr a oyabóka wagó, ‘Kürü olom, [grreip] didiburrdü zagetóm ugó wam ini ngürr.’ ²⁹ Wa tóba abbóka wagó, ‘Ka kokela.’ Da solodó tóba gyagüpitótók we imzazilürr, da we wamórr didiburrdü zagetóm. ³⁰ Aba akó

darrü siman olomdó wamórr. Oya akó dadan bóktan poko yalórr wagó, 'Kürü olom, didiburrdü zagetóm ugó wam ini ngürr.' Ene oloma tóba abbóka wagó, 'Taia ba, ka kubó wamo.' Da ma koke wamórr. ³¹ Ia nadü oloma aban ubi ipadórr?"

Wirri prrist akó Zu pamkolpamab balngomól byarmarr pama oyabóka wagó, "Ngaen siman oloma tóba aban ubi ipadórr."

Yesu ibübóka wagó, "Ene amkoman pooka! Ka yabü amkoman poko byaldóla: taks mani dakabain pama akó popa kwatódó agól kol,* Godka nóma tübyalüngórrre, Godón Kingzan Balngomóldó ngaen-gógópan idi barrbündako yabü singül kwata. ³² Zon Baptaes Bain Pama yabü dümdüm kwat mamóanóm umul bainüm tamórr, da e oya amkoman koke yangunarre, a taks mani dakabain pam akó popa kwatódó agól kol, i ma oya amkoman yangunóp.† E go ene kolae tonarr pamkolpamab amkoman bangun esenarre, da e yabiób gyagüpitótók koke izazinarre Zonón amkoman angunüm, solodó.

Grreip Zid Apap Ngakan Pamab Alap-alap Bóktan
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

---

* **21:31** taks mani dakabain pam akó popa kwatódó agól kola blaman kolae tonarr pamkolpam ngablaoda. † **21:32** Ene kolae tonarr pamkolpam ngaen siman olomzanako: ngaen-gógópan Godón bóktan koke arrkrrudako. Solodó, Godka byalüngdako akó oya ubi apadórdako. Zu wirri pam nis ngim siman olomzanako: taeane Godón bóktan apadórdako, tórrmen ma babulako. **21:32** Luk 3:12; 7:29-30

33 “Akó darrü alap-alap bóktan tübarrkrru. Darrü pama abün grreip zid iritürr tóba tüpdü. Ene kakóm, wa kal akólórr. Wa kugupi ilüngürr, ene grreip ngórr mor amóngóm, da wa bar-kyanan kwit azil müót elórr, tóba grreip kaldó olgab azilüm. Da wa ene grreip apap ngibürr ngaon pam nókyenóp ngakanóm tibiób dar-remóm akó tóbankü. Tüób ama aibwób wamórr. 34 Grreip ngórr abül tonarr nóma semrranórr, wa tóba leba zaget pam zirrapónóp ene pamdó, grreip apap nidi ngakan kwarilürr, tóba ene pailan grreip ngórr azebóm. 35 Ene apap ngakan pama ene leba zaget pam bumigóp. Darrü we enan dom apónóp, darrü we бүдүлүмүкү emkólóp, akó darrü wa ingülküpi emkólóp. 36 Ene apap aba akó dokyanan leba zaget pam we zirrapónóp. Ibü akó dadanzan nangónóp. 37 Dómdóm ma aba tóba darrpanan siman olom we zirrapónórr ibüka, igó gyagüpitótókpükü wagó, ‘I kürü siman olom sab morroal tonarre yangórre.’ 38 Ene grreip apap ngakan pama aban olom nóma esenóp, i tibióbka bóktónóp wagó, ‘Ene olom módóga, ini grreip apap sab nótó ipüde. Yao! Mi errkya бүдүлүмүкү amkaldakla, akó oya aban elklaza sab midi iade yazebrre, aban бүдүл kakóm!’ 39 Da módóga, i oya we amigóp, ama apap kalkuma amaikóp, da бүдүлүмүкү we emkólóp.

40 “Ene grreip apap aba sab tüób nóma tame, wa ia laró tónggapóne ene grreip apap ngakan pamdó?”

41 Ene wirri pama bóktan we yalkomólóp wagó, “Ene kolaeen pam sab бүдүлүмүкү

ekrróne, akó wa ene grreip apap sab ngibürr apap ngakan pam nókyerre. Da i sab oya tóba ngórr grreip iliónórre, abül tonarr nóma semrrale.”

⁴² Yesu ibübóka wagó, “E ta ini poko kürükwata etóngarre Godón Wibalómórrón Bóktandó wagó,

“ ‘Müót balmel pama ne ingülküþ‡ alzizi amaiknóp,
errkya ma ene müótan zirrgüpdü ingülküþüm wató kuri baine.

Lod ini kla tüób tónggapónórr,

da mibü ilküpdü kari morroal ta kokea!’

⁴³ “Ini zitülküsdü ka yabü igó byaldóla, God sab bólene yabü§ balngomólóm Kingzan akó wa bókyene we pamkolpam balngomólóm Kingzan, Godón Balngomólan küp nidi bapóndako.

⁴⁴ Nótó aupe ini ingülküþ kwitüdü, sab syórr yangóne. Akó ingülküpa noanka tupe, oya sab baem apóne.”*

⁴⁵ Wirri prrist akó Parrisía oya alap-alap bóktan nóma arrkrruóp, da i umul bainóp wagó, Yesu ibükwata bóktanda. ⁴⁶ I kwat we yamkünónóp oya amiógüm. A i ma pamkolpamab gum kwarilürr, zitülküþ ene

‡ **21:42** ingülküþ: Israael pamkolpama müót ingülküþi balmel koralórr, da müót wata amoanda. Mibü müót wa talkuma amoanda. **21:42** Wórr Peba 118:22-23 § **21:43** yabü

wa Zu pamkolpambóka apónda. * **21:44** Ngibürr Grik bóktane tange wibalómórrón pebadó, ini atang opor 44 babula. Ini alap-alap bóktana. Ingülküþ wa Yesunbóka apónda. Ini bóktanán küp módóga: Yesun nidi alzizi amanikdako, sab kolae nirre.

pamkolpama igó yangunónóp wagó, Yesu wata prropeta.

22

Kol Amióg Tórean Alap-alap Bóktan

(Luk 14:15-24)

¹ Yesu wirri prristdü akó [balngomól byarmarr pamdó], akó alap-alap bóktan yarilürr wagó, ² “Godón Kingzan Balngomól inzanase. Darrü bwóban kinga tóba siman oloman kol amióg tóre tónggapónórr. ³ Wa tóba [leba zaget] pam zirnapónóp, nibiób ngibaunürr, ibü byalóm ene tóredó tótókóm. Da i ma ubi koke bainóp tótókóm. ⁴ Wirri pama akó tóba ngibürr zaget pam zirnapónóp wa ne pam ngibaunürr, ibü byalóm tóba tóredó tótókóm, ini bóktanpükü wagó, ‘Tübarrru! Ka kólba tórean blaman alo kla kuri tómbapóna. Kürü simanal [kau] akó pyórr aupürrün kau kuri bódabórre. Blaman kla tómbapórrónako, da yao, ugó togob tóredó!’ ⁵ A ibü darrü baku burrul ta babulan yarilürr. I blamana tibiób ubiankwata barsenórr. Darrüpa tóba ngaon bwóbdü wamórr, darrüpa tóba elklaza bumióg müótüdü wamórr, ⁶ a barrea wirri paman zaget pam bumigóp, kolae akrran we okrralórr, da бүдүлүмүкү we ekrrónóp. ⁷ Kinga nóma arrkrrurr, oya kari ngürsila ta koke ipadórr. Wa tóba gazirr pam we zirnapónóp oya zaget pam nidi okrralórr, ibü blaman бүдүлүмүкү akrranóm. Akó ibü wirri basirrpükü ta uri setenóp. ⁸ Wa tóba ngibürr leba zaget pam ngibaunürr, ibübóka

wagó, ‘Tóre alo kla blaman tómbapórrónako. Ka ngaen-gógópan ne pamkolpam ngibauna, morroal tonarr ngarkwatódó pamkolpam koke kwaril kürü tóredó tótókóm. ⁹ Da ugó ogob wirri kwatódó ne il bagótdako. E kubó nigó-nigó pamkolpam nósenane, da kubó ngiblinamke tóredó tótókóm.’ ¹⁰ Oya leba zaget pama we ogoblórr wirri kwatódóma. I nibiób nósenónóp, morroal pamkolpam, kolae pamkolpam, ibü darrpan pokodó we kwób isuóp. Ene kwóbbazen müóta tai kókó we barümürr pamkolpamabme.

¹¹ “Kinga ene pamkolpam ngabkanóm wamórr. Wa ola darrü pam esenórr tóre mórrkenyórr koke nótó batenórr. ¹² Oyabóka wagó, ‘Gódam, ma wa ini ia tübangrina tóre mórrkenyórr-koke?’ Ene pama darrü poko kokean bóktanórr. ¹³ Da kinga tóba zaget pam nilóp wagó, ‘Wapór a tang nürümam, kalkuma tümün kwatódó ugó amaikam. Wa sab ola yón akó zirrgüp bótak yarile.’ ¹⁴ God blaman pamkolpam ngibaunda, sab ma aüdan sazebe.”

*Amtin Bóktan Poko Taks Maniankwata
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Ene kakóm, Parrisía ogobórr, bóktan we tónggapónóp Yesun darrü bamtin bóktan poko amtinüm, wa morroal koke ne bóktan poko ki yalkomóle. ¹⁶ Da i ngibürr Errodón* mamóan pam akó tibiób ngibürr umulbain olmal we

---

22:14 Metyu 8:12; 25:30; Luk 13:28   * **22:16** Errod Galili prrobins alngomól pam yarilürr Rrom kingankü.

zirnnapónóp Yesuka. Oyabóka wagó, “Umulbain Pam, ki umulakla wagó, ma amkomanla akó ma Godón kwat amkoman bóktane umul byóndóla pamkolpamdó. Akó pamkolpamab gyagüpitótóka marü koke gum-guman ngitan-dako. Ki ene kla umulakla, zitülkus ma blaman pamkolpam, ia wirri pam, kari pam, wata darrpan ngarkwatódó ngabkandóla.”† 17 Oya imtinóp wagó, “Kibü moba gyagüpitótók kóbó tüzazilnüm, mibü gidadógab ia taia Sisan‡ taks mani aliónum, ta ia koke?”

18 A Yesu ma ibü kolaeen gyagüpitótók umul bainürr,§ da we nilóp wagó, “E taepurrane bóktan pamakla! Ia e kürü kólba bóktandógabi amiógüm iade kaindakla? 19 Darrü taks mani küp kürü kóbó kómtyenam!”

I oyaka darrü küp we idüdüp, 20 da wa ibü nümtinóp wagó, “Ia noan obzeke akó ngie?”

21 I bóktan we yalkomólóp wagó, “Sisan.”

Da Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Da módóga, Sisan ne klamko, Sisan ilinamke, akó Godón ne klamko, Godón ilinamke.”

† 22:16 I Yesuka mis bóktan wazeblórr, oya saul ainüm.

‡ 22:17 Sisa: Rrom pamkolpama tibiób king Sisabóka ngiblian kwarilürr. Mórrke-mórrke módóga: Caesar ó Emperor. Wa ngaen blaman Isrrael pamkolpamab tüp tóbankü yazebórr. Ene tonarrdó, wa ma igósidi blaman Isrrael pamkolpamab kingüm bainürr. § 22:18 Errodón mamooan pamab gyagüpitótókdógabi, Sisan taks mani aliónum asi ki yarilün. A Parrisiab gyagüpitótókdógabi, Sisan taks mani aliónum babul ki yarilün, zitülkus Zu pamkolpamab gida igó bóktanórr wagó, taks mani aliónum babula mogob pamkolpamdó.

²² Da i Yesun bóktan nóma arrkrruóp, gübarirr aengóp. I oya we amgütóp, da we bakonórr.

*Amtin Bóktan Poko Búdülab Barsinankwata
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

²³ Ene dadan ngürr, ngibürr [Sadusi pama] Yesuka togobórr bamtin bóktan poko amtinüm, amkoman moboküpi koke. Ini pama igó bóktan kwarilürr wagó, pamkolpama sab koke tübarsile büdüldügab.

²⁴ I Yesuka we bóktónóp wagó, “Umulbain Pam, Moses igó yarilürr wagó, ‘Darrü kolpükü pama ne nóma nurrótóke olmal-koke, ene paman narezoreta sab ene kóble ki zumióg, olmal balngenóm tóba büdül narezoretan ngidü.’

²⁵ Da módóga, ngaen 7 zonaretalpükü pam kinkü aini koralórr. Nareta kol zumiógürr, da wa nurrótókórr olmal-koke. Kóble wa tóba olgabi zoretan tangdó zumgatórr. ²⁶ Ene kóble noa tangdó ungrinürr, wa ta olmal-koke nurrótókórr. Akó darrüpa upadórr; wa ta olmal-koke nurrótókórr. Inzan kókó blaman ene pama nurrbarinürr. ²⁷ Solodó ene kóblea we nurrótókórr. ²⁸ Da sab büdüldügab barsin tonarrdó, ia wa sab tai noan kol warile? Ki ene poko amtindakla, zitülkus i oya blamana zumigóp.”

²⁹ Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “E kle-kle gyagüpi tótókdakla, zitülkus e umul-kókakla Godón Wibalómórrón Bóktan akó Godón arüng! ³⁰ Búdüla nóma

tübarsile arróldó, i sab myamem tibiób koke bumiógnórre, a i ma sab inzan kwarile, wamaka kwitüm anerruako. ³¹ E ta kuri etóngarre God yabüka ne poko bóktanórr büdülab barsinankwata wagó, ³² ‘Ka Eibrra-amón God, Aesakón God, akó Zeikobón God.’* Wa büdül pamkolpamab God koke-e, a wa arról pamkolpamab Gode.”

³³ Pamkolpam ngoroa ene bóktan nóma barrkurr, i gübarirr aengóp, wa ne poko umul nyónónóp.

Godón Wirrian Gida Bóktan Poko
(*Mak 12:28-34; Luk 10:25-28*)

³⁴ Parrisia nóma barrkurr wagó, Yesu Sadusi pamab bóktan kuri piküp ine, i darrpan pokodó we kwób bazenórr. ³⁵ Darrpan Parrisia, tüób Zu pamkolpamab gida umulbain pam yarilürr, Yesun apókórr tóba bamtin bóktan poko-e. ³⁶ Wagó, “Umulbain Pam, Godón wirrian gida bóktan poko ia nadü ne klame?”

³⁷ Yesu oyaka bóktan yalkomólórr wagó, “Marü [moboküpdü ubi] asi ki yarilün Lodka, marü God, moba dudu moboküpi, dudu samu-i, akó dudu gyagüpitótóke. ³⁸ Iní ngaen-gógópan Godón wirrian gida bóktan poko módóga. ³⁹ Nis ngim wirrian gida bóktan poko módóga, ‘Marü moboküpdü ubi moba minggüpanandó ne olome† inzan ki yarilün, marü moboküpdü

---

* **22:32** Eibrra-am, Aesak, akó Zeikob, ibü büba ngaen nurrbar-inürr, da ibü samu ma arrólako Godón bwóbdü. **22:32** Bazeb Tonarr 3:6 **22:37** Duterronomi 6:5 † **22:39** Ma müsirrga ain bóktan 19:19 ngakanke.

ubi mobakazane.’ ⁴⁰ Mosesón dudu Gida Buk akó blaman Prropetab Peba, ini nis gida bóktan pokodó karrkukus bórrangórrónako.”

*Amtin Bóktan Poko Ene [Kerrisonkwata]
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)*

⁴¹ Parrisiazan darrpan pokodó kwób bazerrón kwarilürr, da Yesu ibü igó poko nümtinóp wagó,
⁴² “E ia gyagüpi tótókdakla Kerrisonkwata? Ia wa noan olome?”

I bóktan yalkomólóp wagó, “Wa [Deibidün] olome.”

⁴³ Yesu akó bóktanórr wagó, “Godón Samua Deibidün iade yalórr tóba olom ngi ngyesilüm wagó, ‘Lod’? Deibid igó wialómórr wagó,

⁴⁴ “ ‘Lod God igó bóktanórr kürü Lodódó‡ wagó, “Ma ae mórra kürü tutul tangdó, kókó ka sab marüka nidi bóka bamgündako, marü wapór-o lorodó irrbuno.” ’§

⁴⁵ Deibid tüób ne Kerrison nóma ngilianórr wagó, ‘Lod’, da Kerriso Deibidün olom iadea?”*

⁴⁶ Darrü pam gaodó koke yarilürr Yesuka bóktan pokó alkomólóm, da ene ngürrdügab blaman gum kwarilürr oya ngibürr pokó amt-inüm.

22:39 Lebitikus 19:18 ‡ **22:44** kürü Lod wa [Mesayabóka] apónnda. § **22:44** Ini bóktanana küp módóga: marüka nidi bóka bamgündako, ka sab blaman [ut-ut ninünümo] marünkü.

22:44 Wórr Peba 110:1 * **22:45** Yesun amtin bóktan igó yarilürr: Yesu Deibidün бүдүл kakóm tómtómólórr. Da Yesu Deibidün Lod iade yarilürr?

23

*Yesu Pamkolpam Arüngi Ikik Nókrrónóp
Mosesón Gida Umulbain Pam akó Parrisi,
Ibübóka*

(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Ene kakóm, Yesu pamkolpamab ngorodó akó tóba umulbain olmaldó bóktan yarilürr.

² Wagó, “Mosesón gida umulbain pam akó Parrisia Mosesón pabo kuri ipüdóp; ibü ene arüng ó dümdüm asine Mosesón gida müsirrga ainüm.

³ E sab ibü blaman bóktan amorran kwarilünke, yabü ne kla tómbapónóm byal kwarile. A i ne kla tólbaeldako, e ibü mamooan-gu, zitülkus i pamkolpam ne kla umul baindako, tib tórrmendó koke arbündako. ⁴ Inzande, i nykyaben kari müp koke aindako abün gida tómbapónde pamkolpama mamooanóm. A i ma tib tibiób tang pyóm kubó kokean ingrirre ene müp kwit ainüm.

⁵ I blaman ne elklaza tómbapóndako, ibü ubi pamkolpama ibü nóserre. I tibiób müóngdü ne bokozsan kla* bameldako, Godón bóktan opor ne kla kugupidümako peba mórragdó balómórrón, barrkyananako ngibürr pamab bokozsan klamdógab. Akó banól tangdó ta inzan bameldako. Ibü tumum mórrkenyórrdü maenzan balmelórrón sye† ta kokrrap byóndako.

⁶ Ibü ta ene wirri ubi pokoa wirri pamab

---

* **23:5** bokozsan kla, Mórrke-mórrke módóga: phylacteries (Duterronomi 6:8; 11:18). Ini bóktan opora Grrik bóktandógab tótókda. † **23:5** maenzan balmelórrón sye, Mórrke-mórrke módóga: tassels (Bótang Peba 15:37-41; Duterronomi 22:12).

mórran bwóbdü mórranóm alongalo tóredó akó mórranóm wirri pamab mórran pokodó mibü kwóbbazen müótüdü. ⁷ Ibü ta inzan wirri ubi pokoa, pamkolpama ibü morroal ngürr bóktan nüliónórre pul basirrdü akó 'Rabi'bóka‡ nóma ngiblianórre. ⁸ Pamkolpama yabü 'Rabi'bóka koke ki ngiblianórre, zitülkus e blaman zonare-talpükümakla. Ka wata yabü blamanab darrpan Umulbain Pamla. ⁹ E darrü pam ini tüpdü yabiób abbóka koke ngilian kwarilo, zitülkus yabü blamanab wirri Ab wata kwitümase. ¹⁰ Yabü ta 'Balngomól Pam'bóka koke ngiblian korale, zitülkus pamkolpam balngomól pam wata dar-rpan módóga, [Kerriso]. ¹¹ Yabü wirri pam nótóke, wa pamkolpamabkü leba zaget olom yarile. ¹² Nadü oloma tóba ngi kwit ainda, God oya ngi sab tüp solkomóle. Akó nadü oloma tóba ngi tüp alkomólda, God oya ngi sab kwit ine.

Yesu Mosesón Gida Umulbain Pam akó Parrisi Nütüngóp

(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Mosesón gida umulbain pam akó Parrisi: e taepurrane bóktan pamakla! Sab Godón ngürsila tame yabüka, zitülkus e Godón Balngomól Bwóban barrbün mamtae murrausdakla pamkolpamab obzek kwata. Da e yaib ta koke

---

‡ **23:7** Rabi Arram bóktan ngia. Oya küp módóga: Umulbain Pam. **23:11** Metyu 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 22:26

23:12 Luk 14:11; 18:14

barrbündakla, akó e ibü kwatpükü murrausdakla, barrbünüm nidi kaindako. §*

¹⁵ “Mosesón gida umulbain pam akó Parrisi: e taepurrane bóktan pamakla! Sab Godón ngürsila tame yabüka, zitülkus e ini tüpdü akó maludü agóltagóldakla darrpanan olom amkünüm, ubi nótó baina Godón agürüm yabiób gyagüpitótók ngarkwatódó. E sab oya amkoman satanian olomóm inane; oya kolae tonarr ta sab wirrian yarile yabü kolae tonardógab, da wa sab igósidi [metat bólmyan urdü] wame.

¹⁶ “Ilküp murrbausürrün balngomól pam, sab Godón ngürsila tame yabüka! E igó umul baindakla yabiób bóktan arüng akyanóm wagó, ‘Darrü pama ne [arüng alkamül-koke bóktan] nóma angrinda [Godón Gyabi Müótan] ngidü, oya bóktan kúp babula; ene wa taia tóba bóktan alkamül. A darrü pama ne arüng alkamül-koke bóktan nóma angrinda Godón Gyabi Müötüdü ne [goldko], ibü ngidü, ene wa tóba bóktan kokean alkamüle.’ ¹⁷ Ilküp murrbausürrün gonggo pam! Wirrian ia nadü

---

§ **23:13** Mosesón gida umulbain pama pamkolpam abün kari-kari gida bóktan poko nüliónónóp, Parrisia ne kla mamooan kwarilürr. Olgabi nabe yarilürr Godónbóka umul bainüm.

* **23:13** Abün Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó atang opor 14 babula. Wata ngibürrdü asine. Igó bóktanda wagó, “Mosesón gida umulbain pam akó Parrisi: e taepurrane bóktan pamakla! Sab Godón ngürsila tame yabüka, zitülkus e ngul kóbleab elklaza gómól-gómól azebdakla, müótpükü ta inzan. Akó pamkolpam ilkió büliónüm, e wirri kokrrap tóre bakodakla panzedó. Ini zitülkusdü e sab kari kolae darrem koke ipüdane Godkagab!” (Mak 12:40 akó Luk 20:47)

klama: ia gold, ta ia Godón Gyabi Müót, gold ne klama gyabian ngitanda? Godón Gyabi Müót wirrian klama! ¹⁸ E akó igó umul baindakla wagó, ‘Darrü pama ne arüng alkamül-koke bóktan nóma angrinda [altan] ngidü, oya bóktan kúp babula. Ene wa taia tóba bóktan alkamül. A darrü pama ne arüng alkamül-koke bóktan nóma angrinda altadó ne [gyaur klame], oya ngidü, ene wa tóba bóktan kokean alkamüle.’ ¹⁹ E amkoman ilüküp murbausürrünakla, wirrian ia nadü klama, gyaur kla, ta ia alta, gyaur kla ne klama gyabian ngitanda? Alta wirrian klama! ²⁰ Ene igósidi, darrü pama arüng alkamül-koke bóktan nóma angrinda altan ngidü, wa ta altadó blaman ne gyaur klamko ibü ngidü bóktanda. ²¹ Akó wa arüng alkamül-koke bóktan nóma angrinda Godón Gyabi Müótan ngidü, wa ta oya ngidü bóktanda, ola nótó nyabenda. ²² Akó wa arüng alkamül-koke bóktan nóma angrinda kwitüm ngidü, wa Godón kingan mórran klaman ngidü bóktanda akó oya ngidü, ola nótó mórranda.

²³ “Mosesón gida umulbain pam akó Parrisi: e taepurrane bóktan pamakla! Sab Godón ngürsila tame yabüka, zitülkus e wa kari gida bóktan poko karrkukus amorrindakla, a e ma amkoman wirrian gida bóktan poko kuri elókane. Ini ne kari zidpókala dódórr baidako, mint, dil, akó kumin,[†] e [wantent] Godón ekyenane, tóba gida ngarkwatódó. Ini kari

---

23:22 Aesaya 66:1; Metyu 5:34 † **23:23** mint, dil, akó kumin: Ini karian zidpókál alo kla mis ain klamako (Lebitikus 27:30).

gida bóktan poko mamóan taia, a e ma ngibürr wirri gida bóktan poko koke ki elókane, igó wa: pamkolpam [dümdüm tonarre] akó gyauri ngabkan, akó ma ne poko bóktóna tónggaponó. ²⁴ İlküp murrbausürrün balngomól pam, e büz kuri irrunane anón naedógab, a e ma [kamel] kuri idarükane!‡

²⁵ “Mosesón gida umulbain pam akó Parrisi: e taepurrane bóktan pamakla! Sab Godón ngürsila tame yabüka, zitülkus e yabiób kübül wata tumum poko bagul umulakla, a ibü auma kugupi ama kari tómanpükü kokeako. Yabü moboküp kolae tonarre murrbausürrünako: a e wata yabióban gyagüpi bomandakla akó yabü ubi wata abün eklaza do bainüma! ²⁶ İlküp murrbausürrün Parrisi, ngaen-gógópan kübül kugupi ugó nugulam; tumum ta kubó igósidi [tóman-koke] yarile.

²⁷ “Mosesón gida umulbain pam akó Parrisi: e taepurrane bóktan pamakla! Sab Godón ngürsila tame yabüka, zitülkus e wa inzanakla, wamaka morroal püti airrün gapókako. Ngabkande wa morroalako, a ibü auma kugupidü, бүдүл pamkolpamab kus akó abürrün бүдүл бүб барүмүррүнako. ²⁸ Ene dadan ngarkwatódó, pamkolpamab ilküpdü e dümdüm

---

‡ **23:24** Ini alap-alap bóktana. Ini nis klam nis alóng-koke eklaza nisamli, zitülkus [tómanpükümamli] Godón ilküpdü. Büz arruan küp módóga: büz wirri kokea, a i adarüküm kokeako. Kamelan adarük ma ibü gaodóma. Yesun bóktanán küp módóga: Mosesón gida umulbain pam akó Parrisi tüpan nyaben gida umul bain koralórr; Godón amkoman gida ma koke umul bain koralórr. **23:27** Apostolab Tórrmen 23:3

ngyaben pamakla, a yabü auma büb kugupidü, e wata Godón taepurrane ngilian pamakla, akó kolae tonarr kari ta kokea yabüka.

Yesu Mosesón Gida Umulbain Pamab akó Parrisiab Kolae Tonarran Darremankwata Bóktan Yarilürr

(Luk 11:47-51)

²⁹ “Mosesón gida umulbain pam akó Parrisi: e taepurrane bóktan pamakla! Sab Godón ngürsila tame yabüka. E prropetab gapók tómbapóndakla morroal obzeksyók bapónóm, prropet ngaen ne gapókdó urrbulürr, akó e ngibürr dümdüm ngyaben pamkolpamab gapók ta püti baidnakla ibü gyagüpi amanóm. ³⁰ E wa igó bóktandakla wagó, ‘Mi ne asi nóma ki kwarila mibiób abalbobatalab tonarrdó, mi ibü koke ki tang nólenóp ene prropet akrranóm.’ ³¹ Da inzan bóktande, e wa yabiób kuri pupo tübinane wagó: prropet nidi okrralórr, e ibü bobatalakla. ³² Da taia, akó pokodó ugó ipüdam, yabü abalbobatala ne kla ngangólóp! ³³ E gwarakla akó gwarab kupoakla! E wa sab metat bólmyan urdügab ia kyab kórzinane, God yabü ola nóma zirrnápörre yabiób kolae tonarranme? ³⁴ We zitülkUSDü, ka yabü igó poko byaldóla, ka sab yabüka prropet, [wirri gyagüpitótók] pam, akó umulbain pam zirrtapónónómo. E sab ngibürr бүдүлүмүкү okrralo, ngibürr krrosdó omelolo, ngibürr e sab Zu pamkolpamab kwóbbazen müötüdü karrkukus sye-i ola nyólnane, ngibürr e ma sab basirr-basirrdüma kolabütan kwarilo. ³⁵ Inzan tórrmen tómbapónde, dümdüm

ngyaben pamab óea ne tópkónóp, ene sab yabü müp yarile, tai Eibolón óedógab, dümdüm nótó ngyaben yarilürr, kókó Zekarraean óea ne tópkánórr, Berrekayan olom. E oya [Gyabi Bwób] akó alta, ibü dadamüz emkólarre. ³⁶ Ka yabü amkoman poko byaldóla: blaman ene müpa sab ini lüólan pamkolpamdó togobe!

*Yesun Gyaur Zerrusalem Pamkolpamdó
(Luk 13:34-35)*

³⁷ “O Zerrusalem, Zerrusalem! Ma prropet бүдүлүмүкү акррандóla, akó God tóba ne bóktan amarru pam zirrbapónda, ibü ta ma ingülküpi akrрандóla. Ia nigó münüm kürü wirri ubi yarilürr marü pamkolpam kwób asum darrpan pokodó, aip karrakarra póyaea tóba kupozan kwób asudo, da tape ngablaodo. A ma ubi koke namülnürrü, ka ene poko koke ki tólaela! ³⁸ Turrkrru, marü müót§ sab yuógan amgatórrón yarile. ³⁹ Zitülkus módóga, ka marü igó ayaldóla, ma sab myamem kürü kokean kóseno, kókó ma sab igó bóktono wagó, ‘Wa* bles airrüna, Lodón ngidü nótó tótókda.’ ”†

24

Yesu [Godón Gyabi Müót] Kulainankwata

23:35 Bwób Zitül 4:8; 2 Krronikol 24:20-21 § **23:38** müót wa alap-alap Zerrusalembóka apónda (Zerremaea 22:5). * **23:39** wa [Mesayabóka] apónda. † **23:39** Zerrusalem pamkolpama Yesun akó ki eserre, wa Zerrusalem nóma ki bangrine donki kwitüdü (Luk 19:28-44). Ene ngürrdü i ene bóktan opor ki taegwarr kwarile. **23:39** Wórr Peba 118:24

*Bóktanórr**(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Yesu Godón Gyabi Müötüdügabi tubrranórr, da nóma wamlórrma, umulbain olmala oyaka togobórr oya Godón blaman ene müót akó umul ainüm. Oyabóka wagó, “Ma ini morroal wirri müót ngankónónóm!” ² Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “E ini kla tai kuri nósenane? Ka yabü amkoman poko byaldóla: sab darrü ingülküpa aini kokean bamine tóba pabodó. Blaman sab amarrón kwarile ama tüpdü.”*

*Elna Ngürrab Tómbapón Tulmil**(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Yesu [Olib Pododó] nóma mórran yarilürr, oya umulbain olmala tibi-tibi pokodó oya ola agotóp. Oyabóka wagó, “Ma kibü tüzazilnüm ini klama sab nóma tómbapórrre. Akó ki sab ia umul bairre igó, marü alkomól tonarra minggüpanan kuri tübine akó ini ngyaben wata kuri blakóne?”

⁴ Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “E umul-umul kwarilün, sab darrü olom ok ain-gu yabü ilklió büliónüm. ⁵ Zitülkus módóga, abüna sab kürü ngidü togoble igó bóktankü wagó, ‘Ka módóglá, [Kerriso].’ I sab abün pamkolpam ilklió nüliónórrre ibü amkoman banguñüm. ⁶ E sab barrkrrulo wagó, bwób-bwóba tibiób bókrrandako akó ngibürr bóktan gazir-rankwata. Da ene pokodó arrkürrgu! Ini klama sab ki tólbaelnóm, Godón tóba bóktan ngarkwatódó, a tüpan blakón tonarr wa kúsila. ⁷ Darrü kantrri pamkolpama sab darrü kantrri

---

* **24:2** Godón Gyabi Müót wirrian müp ingülküpi aelórrón yarilürr.

pamkolpampükü bókrrale. Darrü kingan gazirr pama sab darrü kingan gazirr pampükü gazirr kwarile. Sab wirri ku kwarile akó bwób-bwób sab tüpa mórrbaeng yarile. ⁸ Blaman ini elklaza sab inzan kwarile, wamaka kola ngaen-gógópan azid nóma apadódo marrna bain minggüpanan. Ene azid ngaen-gógópan karia, ama solkwat tai wirri baile.

⁹ “Yabü sab wirri pamab tangdó urrbule. Yabü sab wirri müp nüliónórre, solodó ama бүдүлдү urrbule. Blaman ini түpdü pamkolpama sab yabü alzizi zomale, kürü ngianbókamde. ¹⁰ Ene tonarrdó, abün pamkolpama sab kak amórre Godón amkoman angun-gum. Pamkolpama tibiób sab alzizi boman kwarile, akó darrem-darrem pupo bainórre wirri ngi pamdó. ¹¹ Akó sab abün obae prropeta togoble, da i sab abün pamkolpam ilklió nüliónórre ibü bóktan amkoman angunüm. ¹² Ene tonarr, kolaea sab tai wirri baile ini түpdü. Ini zitülkUSDü abün pamkolpamab moboküpdü sab gyaur burrul babulan yarile gódamdó. ¹³ Kürü amkoman angunüm karrkukus nótó zamngólda kókó blakón tonarrdó, God sab oya zid ine. ¹⁴ Ini Morroal Bóktan Godón Kingan Balngomólankwata, sab bwób-bwób akó basirr-basirr amgol kwarile, blaman pamkolpam umul-umulan ngibtanom. Solodó, dómdóm ngürr ugón semrróne.

Ngazirr Kla

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 “Prropet Danielzan bóktanórr, e sab ngazirr kla esenane Godón Gyabi Müótüdü, gyabian pokodó zamngólórrón. Ene ngazirr klama sab ene Gyabi Müót amkoman [tómanan] ngitine Godón ilküpdü.”

(Atang olom nótoke, wa ini bóktanán küp tai ki emzyat!)+

16 “Ini klama sab nóma tómbapóne, Zudiam nidipako, sab podopükü bwóbdü ki busunüm. 17 Mórrkakak kwitüm ne olome,‡ wa koke ki abi darrü kla apadóm. A wa büsai ki buso tóba zid bainüm. 18 Ngaon bwóbdü ne olome, koke ki alkomól tóba müótüdü, tumum mórrkenyórr apadóm. A wa büsai ki buso. 19 Sab kari kolae koke yarile ene ngürrdü bikómpükü akó ngómrin kolabkü! 20 E inzan tóre bako kwarilün Godka wagó, ‘Ini buso tupsoa koke ki tómbapó güb melpaldó ó [Sabad] ngürrdü.’ 21 Zitülkus módóga, ene müp sab kari kolae koke kwarile, pamkolpama ne kla koke kuri azid aengóp, ngaen, ini tüpan zitüldügab, kókó errkya. Myamem akó inzan kla babul yarile. 22 God ene kolae ngürrab ngarkwat sab tugup tünggürre. Wa ne koke nóma ki tugup tünggürre, darrü oloma kokean ki zid baine. Tóba alearrón pamkolpamab gyaurdügab, wa ene kolae ngürr sab igósidi tugup tünggürre.

23 “Darrü oloma ne yabüka igó nóma bóktóne

24:15 Daniel 9:27; 11:31; 12:11 † **24:15** Ini Metyun bóktane tóba bótang pamkolpamdó. ‡ **24:17** Ene tonarrdó mórrkakak taptap kwarilürr akó pamkolpama ola mórran kwarilürr. **24:18** Luk 17:31 **24:21** Daniel 12:1; Okaka Amzazirrün Kla 7:14

wagó, ‘Ngakónam, ene Kerriso yóni!’ ó ‘Ngakónam, ene Kerriso módóga!’ oya bóktan amkoman angun-gu. ²⁴ Zitülkus módóga, obae kerriso akó obae prropeta sab togoble. I sab wirrian tulmil akó [basen-koke tórrmen] tómbapón kwarile pamkolpam ilklió büliónüm kle-kle kwatódó tótókóm. I ta Godón alearrón pamkolpam ilklió büliónüm kain kwarile. ²⁵ Da módóga, yabü gyagüpdü ki yarilün, ka yabüka ngaen-gógópan ne bóktan kuri pupo ninünüma!

²⁶ “Da yabü pamkolpama ne kürükwata igó nóma nyalnórre igó, ‘Yazilam, wa módógase [ngüin-koke bwóbdü]!’ - e ola tótókgu; ó yabü ne igó nóma nyalnórre igó, ‘Ngakónam, wa yóni, müót kugupidü!’ - da e ibü amkoman angun-gu. ²⁷ Zitülkus módóga, ka, Pamkolpamab Olom nótókla, ka sab inzan ngarkwatódó tolkomolo, wamaka aona warri sapóne pülpüldügab, abüsa nólgabi banikda kókó abüsa nóla bótaoda: bla-man pamkolpama sab kürü kóserre.

²⁸ “Da ene ta inzana; бүдүл бүб nega, kekek póyaea ola kwób bazendako.

Pamkolpamab Oloman Alkomól Tonarr

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Dümdüman ene müp tonarr kakóm, abüsa sab tümünüm baine. Melpalan ta sab zyón myamem babul yarile. Wimurra sab pülpüldügabi tóbalókle, akó pülpüldü ne arüng klamko, i sab mórrbaengóm bairre akó i tibiób pabo sab bimgütórre. ³⁰ Darrü tórrmen tulmil

---

24:27 Luk 17:23-24   **24:28** Luk 17:37   **24:29** Aesaya 13:10; 34:4; Izikiel 32:7; Zo-el 2:10, 31; 3:15; Okaka Amzazirrün Kla 6:12-13

sab pülpüdü eserre igó poko umul bainüm wagó, ‘Pamkolpamab Olom mamka!’ Blaman basirr-basirr bwób-bwób pamkolpama sab yón gyaur kwarile, kürü nóma kóserre tótókde pülpül kwitüm, kólba arüng akó wirrian kómal zyónpükü. ³¹ Wirri arüng mobolzan klaman§ bóktana nóma sidórüke, ka sab kólba anerru zirrtapónónómo blaman bwób-bwób ini tüpdü, solomamtaedó, bolmüótüdü, malubarrdó, akó dorrmetódó, Godón alearrón pamkolpam dar- rpan pokodó dakasum.

*[Pig] Nugupan Alap-alap Bóktan
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³² “Kya pig nugupa yabü kóbó ki umul ninünüm alap-alap bóktane. Oya il tiza óe- óe akó saul nóma bairre, akó kúsil pórngaea bamgolóm nóma bairre, da e umul kwarilo wagó: pail* minggüpanana. ³³ Da ene ta inzana, e ini blaman basen-koke elklaza† tómbapónde nóma nósenane, e sab umul kwarilo wagó: Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, alkomól kari pokola, ka kuri tama kókó mamtaedómla. ³⁴ Ka yabü amkoman poko byaldóla: ini lüólan pamkolpama sab kokean nurrbarine, kókó ini blaman elklaza sab tómbapórrre. ³⁵ Tüp a

---

24:30 Daniel 7:13; Zekarraea 12:10-14; Okaka Amzazirrün Kla 1:7 § **24:31** mobolzan kla, Mórrke-mórrke módóga: trumpet. * **24:32** pail, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: urur melpal. Mórrke-mórrke módóga: summer. Israael bwóbdü kúsil pórngaea bamgoldako urur melpal kari poko nómadako. † **24:33** elklaza ola pupainda, atang poko 29 akó 30.

pülpüla sab bamrüki, a kürü ne bóktane sab kokean bamrüke.

*Darrü Olom Umul Babula Ngürr akó Abüs Kúp
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ “Darrü olom umul babula ene ngürr a abüs kúp ngarkwat nóma semrróne. Kwitüm anerru ta umul kokeako. Akó ka, Aban Olom nótókla, ta umul-kókla. Wata Ab umul tebease. ³⁷ Enezan yarilürr Noan tonarrdó, da enta sab inzan yarile Pamkolpamab Oloman alkomól ngürrdü. ³⁸ Dómdóm ne ngürr kwarilürr wirri naiz naea tótókóm, pamkolpama alo akó anón kwarilürr, kol a pam bumióg kwarilürr, kókó tai ene ngürrdü, Noa tóba wirri butüdü nóma bangrinürr. ³⁹ Pamkolpama kokean umul bainóp laróga tómbapón yarilürr, kókó ene wirri naiza nóma tamórr. Ibü blaman imarrurr. Sab dadanzan yarile, pamkolpama sab popa ngyaben kwarile bobarrzan, ka, Pamkolpamab Olom nótókla, nóma tolkomolo. ⁴⁰ Nis pam nisa sab ngaon bwóbdü zaget namüli. Darrü sab sipüde, a darrü ma ola amgüte. ⁴¹ Nis kol nisa sab [wit] kúp zaze amgün namüli plaoa tómbapónóm. Darrü sab tupude, a darrü ma ola zumgüte.

⁴² “Da e ta azil kwarilün, zitülkus e umul-kókakla yabü Lod sab nadü ngürr tolkomóle. ⁴³ Da e ini poko tai umul koralo: müót olom ne umul nóma ki yaril igó, gómól pama nadü abüs küpdü tame, wa igósidi aerr ki yaril, ene gómól pama müót amken-gum. ⁴⁴ Da e ta metat inzan wazilülün, zitülkus ka, Pamkolpamab Olom

nótókla, sab ene ngürrdü tamo, e koke ne ngürr akyandakla.

*Ngambangól [Leba Zaget] Pam akó Ngambangól-koke Leba Zaget Pam
(Luk 12:41-48)*

⁴⁵ “Ngambangól akó [wirri gyagüpitótók] leba zaget pam nótóke, oya wirri pama sab oya ingrine tóba müótan leba zaget kolpam balngomólóm akó ibü alo kla aliönüm dümdüm abüs küp ngarkwatódó. ⁴⁶ Sab kari morroal koke yarile ene leba zaget pamankü, sab wirri pama nóma tolkomóle, da ini zaget tómbapónde semrróne. ⁴⁷ Ka yabü amkoman poko byaldóla: wirri pama sab oya tóba blaman elklaza ngabkanóm ingrine. ⁴⁸ A kolae leba zaget pam nótóke, wa sab tóbaka wagó, ‘Kürü wirri pama irrbaindase alkomólóm.’ ⁴⁹ Da wa tóba zaget kamdal akrranóm ugón baine, akó alo a ngyepam anón yarile ngyepam anónan pampükü. ⁵⁰ Da módóga, sab ene leba zaget paman wirri pama igó ngürrdü tolkomóle, wa oya koke ne ngürr akyanda, akó we abüs küpdü, wa umul-kók ne abüs küpe. ⁵¹ Oya sab we amige, wirrianbóka emkóle,‡ akó taepurrane bóktan pampükü ingrine. I sab ola yón gyaur akó zirrgüp bótak kwarile.

25

Alap-alap Bóktan 10 Ngul Olmalabkwata

---

‡ **24:51** wirrianbóka emkóle, Grrik bóktane ma inzan angrirrúna: wirri pama sab oya syórr yangóne.

¹ “Ene ngürr, Godón Kingzan Balngomól sab inzan yarile. Darrü ngürr 10 ngul olmala tibiób zyón kla yazebóp, da kol nótó ki zumige, oya akyanóm ogobórr. ² Ibükagab 5, wa amkoman morroal gyagüpitótók ngul olmal kwarilürr; ngibürr 5, ibü gyagüpitótók tugupurr koralórr. ³ Ene tugupurr gyagüpitótók ngul olmala tibiób zyón kla yazebóp, a oel* sokol ma koke yazebóp. ⁴ A [wirri gyagüpitótók] ngul olmal nidi kwarilürr, i tibiób dudu oel bele yazebóp zyón klampükü. ⁵ Kol nótó ki zumige büsai koke түbzilürr, da ene ngul olmal blaman genggorrama we yazebórr, utapükü түbarrümürr.

⁶ “Da irrüb zokrrök, ene pokodó wirri taegwarr yarilürr wagó, ‘Ngakónam! Kol ne pama ki zumige tótókda. Oya akyanóm ugó ogob!’ ⁷ Ene 10 ngul olmal, i blamana түbarsinürr, tibiób zyón kla wiki tómbapónóp morroal bólmyanóm. ⁸ Ene tugupurr gyagüpitótók ngul olmala ene wirri gyagüpitótók ngul olmalbóka wagó, ‘Kibü yabióbnüm oeldógab sokol tülinam, zitülkus kibü zyón klama бүтамүндаско.’ ⁹ A ene wirri gyagüpitótók ngul olmala ibübóka wagó, ‘Mibü blamanabkü gaodó kokea. Da e ugó ogob ene pamdó, oel nibióbkgagab bumiógdako, yabióbkü oel bumiógüm.’ ¹⁰ I tibiób oel bumiógümzan ogoblórr, ene kol nótó ki zumige ugón түbzilürr. Oel nibiób kwarilürr, i we ogobórr ene pampükü oya tóre bwóbdü. Da mamtaea we murrbausürr.

¹¹ “Ene kakóm, ene tugupurr gyagüpitótók

ngul olmala we tóbakonórr, da we górrgónóp wagó, ‘Wirri pam, wirri pam, gyaurka, kya mamtae tapaku kibüncü!’ ¹² Wa ibüka bóktan igó yalkomólórr wagó, ‘Koke! Ka yabü amkoman poko byaldóla: ka yabübóka umul-kókanla.’

¹³ “Da e ta azil kwarilün, zitülkus e umul-kókakla ngürr akó abüs küp ngarkwat, Pamkol-pamab Oloma sab nóma tolkomóle.

*Aüd Zaget Pamab Alap-alap Bóktan
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ “Ene ngürr, Godón Kingzan Balngomól sab inzan yarile. Darrü pama aibwób basirrdü wamlórrma. Wa tóba leba zaget pam darrpan pokodó ngibaunürr. Ibübóka wagó, ‘Ka kólba elklaza yabü tangdó arrbündóla.’ ¹⁵ Wa tóba leba zaget pam tibiób susumüri ngarkwatódó mani nülinóp akó mani tónggapónóm. Darrü wa 5 mani alóp† iliönürr, manie murrbausürrün, darrü wa nis, darrü wa darrpan ekyanórr, ene mani küp dódórr ainüm. Da wa we bupadórr darrü basirrdü tótókóm. ¹⁶ Wa 5 mani alóp ne zaget pam iliönürr, wa dümdüman ene mani zagetan ngitanórr akó mani tómbapónóm. Wa akó 5 mani alóp we tómbapónórr. ¹⁷ Wa nis mani alóp noan ekyanórr, wa dümdüman dadanzan yangónórr. Wa akó nis we tónzapónórr. ¹⁸ Wa darrpan noan ekyanórr, wa gumzan yarilürr, da wamórr, tüp kugupi ilüngürr, tóba wirri paman mani ola inikürr.

25:11 Luk 13:25 † **25:15** mani alóp, Mórrke-mórrke módóga: talent. Darrpan talent aprrapórr darrpan alóp yarilürr, silba mani küpi murrbausürrün. Oya darrem kari kokea.

19 “Ibü wirri pama wirri kokrrap nóma ngyabenórr darrü basirrdü, wa akó we tolkomólórr. Wa tóba darrpan-darrpan zaget pampükü mórran-mórran bainürr umul bainüm, oya mania ia zaget koralórr. 20 5 Mani alóp nóto yazebórr, tamórra, oyaka akó ngibürr 5 simarrurr. Oyabóka wagó, ‘Wirri pam, ma kürü 5 mani alóp kliórrü. Ngaka, ka ene 5 mani alóp zagetan nóma ngibtarró, ka akó ngibürr 5 murrnausnarre.’ 21 Oya wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Ma morroal tónggapóna, morroal zaget akó ngambangól zaget pam! Zitülkus ma ngambangól zaget pamla kari-kari elklazadó, da ka sab marü wirri elklaza müfino ngabkanóm. Da yao, ugó tübangri, kürü ene barnginwómpükü ngyaben pokodó.’

22 “Da nis mani alóp nóto nüpadórr, tamórra, oyabóka wagó, ‘Wirri pam, ma kürü nis mani alóp kókyarró. Ngaka, ka ene nis mani alóp nóma zagetan ngintarró, ka akó nis tólnaelórró.’ 23 Oya wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Ma morroal tónggapóna, morroal zaget akó ngambangól zaget pam! Zitülkus ma ngambangól zaget pamla kari-kari elklazadó, da ka sab marü wirri elklaza müfino ngabkanóm. Da yao, ugó tübangri, kürü ene barnginwómpükü ngyaben pokodó.’

24 “Darrpan mani alóp nóto ipadórr, tamórra, oyabóka wagó, ‘Wirri pam, ka umulóla ma kari karrkukus pam ta kokela. Didiburrdü kla mató abüldóla, ma koke nóla barit namülnürrü, akó

mató kwób asudóla, ma küp koke ne amarró.‡
 25 Da ka gum namülnürrü, da marü mani ka tüp kugupidü kolakyarró. Ngaka, marü ene mani ikwóni.’

26 “Oya wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Ma kolae zógósan leba zaget olomla! Ma ia igó poko umulóla igó, didiburrdü kla kótó abüldóla, ka koke nóla barit namülnürrü, akó kótó kwób asudóla, ka küp koke ne amarró?’

27 Ma ta kürü mani igósidi mani müótüdü ki ingrina; ka nóma ki tolkomóla, ka kólba mani ki ipüda akó mani müóta kürü manian zaget darrem ki kókyene. 28 Ene mani oyakagab irrkinam ama oya ekyenam, 10 mani alóp noanko!

29 Zitülkus módóga, noanko, sab akó oya ene tumum ngibürr iline.§ Oya sab igósidi ngaru bapón-koke kwarile. A babul noanko, oyakagab sab irrkine, oya kari-kari ne klame. 30 Ene küpkoke zaget pam tümün kwatódó amanikam! Wa sab ola yón gyaur akó zirrgüp bótak yarile.’

Dómdóm Kot Ngürr

31 “Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab Kinga nóma tamo kólba [wirri kómal zyónpükü] akó kólba blaman anerrupükü, ka kólba ene zyónan kingan mórran kla mórran-mórran baino. 32 Ini tüpdü blaman pamkolpama sab kürüka kwób tóbazele. Ka sab nis kwób nangono, [sip]

‡ 25:24 Leba zaget pama aprrapórr obae poko bóktan yarilürr tóba wirri pamankwata. § 25:29 Ini bóktanán küp módóga: “Nadü pama kürüka morroal zagetóda, ka oya sab ngibürr elklaza ilino ngabkanóm.” 25:29 Metyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 25:30 Metyu 8:12; 22:13; Luk 13:28 25:31 Metyu 16:27; 19:28

ngabkan pama sipzan amanda [goutüdügab].
³³ Ka sab sip kólba tutul kwata irrbuno, a gout ka sab kólba banól kwata irrbuno. ³⁴ Ka küób Kingan arüngdügab sab igó bóktano kürü tutul kwata ne pamkolpamko kagó, ‘Yao, yabü kürü Aba kuri bles nirre! Balngomól Bwóbdü ugó barrbü, God yabünkü ne kla tólaelórr; ini tüp ugón tónggapónóm nóma yarilürr.
³⁵ Zitülkus módóga, ka alom nóma namülnürrü, kürü yadi ngakinóp; naem nóma namülnürrü, kürü anónóm yadi kókyenóp. Ka mogob nóma namülnürrü, kürü yabiób müótüdü yadi küngrinóp. ³⁶ Ka mórrkenyórr-koke nóma namülnürrü, kürü mórrkenyórr yadi kómelóp. Ka azid nóma namülnürrü, kürü yadi almil kwarilnürrü, akó tümün müótüdü nóma namülnürrü, kürü yadi angónóm ogobnórró.’

³⁷ “Godón ilküpdü dümdüm nidipko, kürüka sab bóktan salkomólórre wagó, ‘Lod, ki wa marü nóma mósenóp, ma alom nóma namülnürrü, da marü ngaminóp, akó ki wa marü nóma mósenóp, ma naem nóma namülnürrü, da marü anónóm mókyenóp? ³⁸ Ki wa marü nóma mósenóp, ma mogob nóma namülnürrü, da ki marü müótüdü müngrinóp? Ki wa marü akó mórrkenyórr-koke nóma mósenóp, da marü mórrkenyórr mómelóp? ³⁹ Ki wa marü nóma mósenóp azid, akó ma tümün müótüdü nóma namülnürrü, da ki marü angónóm ogobnórró?’
⁴⁰ Da ka sab ibüka bóktan yalkomolo kagó, ‘Ka yabü amkoman poko byaldóla: e wa kürü amkoman angun kari zoretódó nóma tónggapónarre, da ene igósidi inzana, e wa ene amkoman

kürüka tólaelarre.'

⁴¹ "Da ka sab ibüka bótkono, kürü banól kwata nidipko, kagó, 'Kürükagabi usi ogob! E amórrórrónakla. Da [metat bólmyan urdü] ugó bamsel, God ne ur setanórr [debólankü] tóba kolae anerrupükü. ⁴² Zitülkus módóga, ka alom nóma namülnürrü, e kürü koke ngakinarre; ka naem nóma namülnürrü, e kürü anónóm koke kókyenarre. ⁴³ Ka mogob nóma namülnürrü, e kürü yabiób müótüdü koke küngrinarre. Mórrkenyórr-koke nóma namülnürrü, e kürü mórrkenyórr koke kómelarre. Ka azid akó tümün müótüdü nóma namülnürrü, e kürü angónóm koke ogobnórró.'

⁴⁴ "Da i sab bóktan salkomólórre wagó, 'Lod, ki wa marü nóma mósenóp, ma naem a alom akó mogob nóma namülnürrü? Ki wa marü nóma mósenóp mórrkenyórr-koke akó azid a tümün müótüdü, da marü koke tangmamtinóp?' ⁴⁵ Da ka sab ibüka bóktan yalkomolo wagó, 'Ka yabü amkoman poko byaldóla: e wa kürü amkoman angun kari zoretódó koke nóma tónggapónarre, da ene igósidi inzana, e wa ene amkoman kürüka ta koke tólaelarre.' ⁴⁶ Ene nidipko, i sab metat bólmyan urdü ogobe. Dümdüm ngyaben nidipko, i sab [ngarkwat-koke] arróldó ogobe."

26

Yesun Búdül Bóktan Ingrinóp
(*Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Zon 11:45-53*)

¹ Yesun blaman umulbain bóktana nóma blakónórr, tóba umulbain olmalbóka wagó, ² “E umulakla, nis ngürr kakóm sab [Büdül Kórzyón Tórease]. I kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, sab wirri ngi pamab tangdó ugón küngrirre krrosdó amngyelóm.”

³ Wirri prrist akó Zu pamkolpamab [balngomól byarmarr pama] darrpan pokodó kwób bazenórr Kayapasón wirrian müótüdü. Wa tüób singüldü prrist yarilürr. ⁴ I bóktan we tónggapón kwarilürr Yesun piküpan amiógüm akó бүдүлүмүкү amkalóm. ⁵ Tibióbbóka wagó, “Mi ini poko tóre tonarrdó koke tónggapórrre, zitülkus pamkolpama sab mibüka ngürsilüm kena bainünüm.”

Darrpan Kola Morroal Ilang Idi Yesun Singüldü Ekanórr

(Mak 14:3-9; Zon 12:1-8)

⁶ Yesu ugón Saemonón müótüdü yarilürr Betani basirrdü. Saemon tüób ngaen soso azid pam yarilürr. ⁷ Yesu nóma alo yarilürr, darrü kola ugón katókórr. Wa darrü wirri darrem ingülküpi* tónggapórrón bele sidódürr, morroal ilang idipükü. Kari darrem idi koke yarilürr. Ene kola ene idi Yesun singüldü we ekanórr, wazan alom nólgópe banomólórr. ⁸ Oya umulbain olmala nóma osenóp, ibü ngürsila yazebórr, da i darrpan-darrpan we bóktan kwarilürr wagó, “Wa ia laró zitülkUSDÜ popa akando ini morroal ilang idi? ⁹ Ini idi ne nóma ki sel

---

26:2 Bazeb Tonarr 12:1-27   * **26:7** wirri darrem ingülküp, Mórrke-mórrke módóga: alabaster.   **26:7** Luk 7:37-38

irre wirri darrem klamóm, da ene mani küp ama elklaza-koke kolpam ki nülirre!”

¹⁰ Yesu umul yarilürr, i laró poko bóktan kwarilürr, da wa ibübóka wagó, “Oya olkomólam! E oya larógóm müp akyandakla? Wa amkoman morroal tonarr tónggapóne kürüka. ¹¹ Zitülkus módóga, elklaza-koke kolpam sab yabüka metat ae kwarile. A ka wa sab yabüka metat ae koke namulo. ¹² Wa ene morroal ilang idi kürü bübdü igósidi ekóne, zitülkus wa kürü büb morroal ine gapókdó angrin ngarkwat sab nóma semrróne.† ¹³ Da ka yabü amkoman poko byaldóla: sab kürükwata ini Morroal Bóktan nótó amgol yarile ini tüpdü, wa ta sab ini poko adrrüte, ini kola ne poko tónggapóne. Pamkolpama sab oya igósidi gyagüpi zumaniknórre.”

Zudas Ubi Bainürr Yesun Wirri Pamab Tangdó Angrinüm

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Da módóga, Zudas Iskarriot, darrü Yesun 12 umulbain olmaldógab, we wamórr wirri prristdü. ¹⁵ Ibübóka wagó, “E kürü sab darrem laró kókyenane, ka ne Yesun yabü nóma nókyenónómo?” I oya darrem 30 silba mani küp ilinóp. ¹⁶ Ene kakóm, Zudas kwat we yamkülürr Yesun ibü tangdó angrinüm.

26:11 Duterronomi 15:11 † **26:12** Israel pamkolpama ene tonarrdó darrü oloman büdül büb ngaen-gógópan morroal ilang idie akó ngibürr morroal ilang klame angangodako, da ene solkwat gapókdó we angrindako. **26:15** Zekarraea 11:12

Yesu Tóba Umulbain Olmalpükü Büdül Kórzyón Alo Elorr

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Zon 13:21-30)

¹⁷ Ngaen-gógópan [Ist-koke Brred Tóre] ngürrdü, umulbain olmala Yesuka togobórr. Oyabóka wagó, “Marü ubi, ki nubó ogobo alo kla tómbapónóm marünkü Büdül Kórzyón Tóre alo alom?”

¹⁸ Yesu tóba umulbain olmal we zirrnápónóp, igó bóktanpükü wagó, “Ugó barrbün Zerrusalem wirri basirrdü, da e kubó ola ene pamdó ogobke, e umul noabókamakla. Kubó oya ilamke magó, ‘Umulbain Pama igó yaril wagó, “Kürü abüs küp ngarkwat kuri semrróne. Ka kólba umulbain olmalpükü kubó Büdül Kórzyón Tóre alo marü müötüdü elo-o.” ’ ’ ”

¹⁹ Yesu tóba umulbain olmalzan nilóp, i elklaza we tómbapónóp Büdül Kórzyón Tóre alongaloankü.

²⁰ Irrübazan tumzicklürr, Yesu tóba 12 umulbain olmalpükü alom nólgópe banomólórr. ²¹ I nóma alo kwarilürr, Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: darrüpa yabükagab kalma kürü wirri pamab tangdó wató küngrine.”

²² Umulbain olmala kari gyaur koke koralórr, da i darrpan-darrpana Yesun we imtinónóp wagó, “Lod, ia kótó kokela?”

²³ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Tóba brred poko kankü ne nótó

kuri yanggóbóle kübüdü,‡ da kürü kalma wirri pamab tangdó wató küngrine. ²⁴ Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab nurrótoko, wata Godón Wibalómórrón Bóktana enezan bóktanda kürükwata. A Godón ngürsila sab tame ene olomdó, Pamkolpamab Olom wirri pamab tangdó nótó ingrine. Kari morroal koke ki yaril, ene oloma koke ki tómtómóle!”

²⁵ Zudas, Yesun sab wirri pamab tangdó nótó ingrine, wa bóktanórr wagó, “Rrabi,§ ia kótó kokela?”

Yesu bóktan oyaka yalkomólórr wagó, “Ma müób kuri bóktóna.”

Lodón Gyagüpi Amanik Alo

(*Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Korrint 11:23-25*)

²⁶ I nóma alo koralórr, Yesu dudu brred ipadórr, akó Godón eso akyan kakóm, wa syórr yangónórr. Wa tóba umulbain olmal poko nülinóp ini bóktanpükü wagó, “Ipüdam, eloam; ini kürü bübe.”

²⁷ Wa akó waenpükü kübül ipadórr, akó Godón eso akyan kakóm, wa ibü nókyenóp ini bóktanpükü wagó, “Blamana ugó enónam.

²⁸ Ini kürü óe-e. Wirri arüng akyanda Godón [alkamül-koke tónggapórrón bóktan]. Sab abün pamkolpamabkü tópkóne, igósüm God sab ibü kolae tonarr norrgorre. ²⁹ Ka yabü igó byaldóla,

‡ **26:23** Zu pamkolpamab gida yarilürr darrpan zurr kübüdügabi alom. Brred poko ola yanggóbóla, moba alom.

26:23 Wórr Peba 41:9 § **26:25** Rrabi Arram bóktan ngia. Oya küp módóga: Umulbain Pam. **26:28** Bazeb Tonarr 24:8; Zerremaea 31:31-34

ka sab ini waen myamem koke enono, kókó ene ngürrdü, ka sab yenkü küsil waen nóma enono kólba Aban Kingzan Balngomóldó.”

³⁰ Da módóga, i Godón wórr we atop. Ene kakóm, i we ogobórr [Olib Pododó].

Yesu Singül Kwata Bóktanórr Wagó, Pita Sab Oya Yalpine

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Zon 13:36-38)

³¹ Yesu ibübóka wagó, “Errkya ini ne irrübe, e yabiób büódan kuri ngibtinane kürüme. E kubó blamana busuane ó kürü kubó kólbanan kümгүйtane, zitülkus Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Ka sab [sip] ngabkan pam бүдүлүпүкү sómkolo, da ene sipa sab popa barsene.’* ³² A kürü sab nóma kürsümüle бүдүлдүgab, da ka sab wamópo yabü singül kwata Galili prrobinsdü.”

³³ Pita oyabóka wagó, “Enana i blamana kubó busurre marübókamde, ka marü kokean mingüto!”

³⁴ Yesu Pitaka we bóktanórr wagó, “Ka marü amkoman poko ayaldóla: siman karrakarra póyaea ini irrüb bóktan küsil yarile, da ma kalma aüd münüm kalpino igó, ma kürübóka umul-kókla.”

³⁵ Pita oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Ka kubó igó poko kokean bótkono, ka marübóka umul-kókla. Kürü mankü nurrótók ta taia!”

---

* **26:31** sip ngabkan pam wa Yesunbóka apónda, sip wa Yesun mamooan pamkolpambóka apónda. **26:31** Zekarraea 13:7
26:32 Metyu 28:16

Akó blaman umulbain olmala ta inzan bóktan kwarilürr.

Yesu Getsemanim Tóre Ekorr
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Ene kakóm, Yesu tóba umulbain olmalpükü we wamórr darrü bwób, ngi Getsemani. Wa ibübóka wagó, “E ae bobrra, ka wezan tótókdóla tóre akom.” ³⁷ Wa tóba aüd umulbain olmal yazebórr, Pita akó Zebedin nis siman olom nis, Zeims a Zon. Yesun bübdü gyaur akó müp gyagüpitótóka we togobórr. ³⁸ Da wa ibüka we bóktanórr wagó, “Kürü moboküpdü kari gyaura koke kuri tübangrine, wamaka ka бүдүлүм kaindóla. E ae bobrra, da dakla aerr koralón kankü.”

³⁹ Wa karianbóka küór amanórr. Wa simbalkalórr, tóba obzek tüp we elkomólórr. Tóre inzan ekorr wagó, “Kürü Ab, marüka ne tai nóma yarile, kürü ini wirri azidüdüma ódódgu.† A kürü ubia koke ki tómbapó, wata marü ubie.”

⁴⁰ Yesu we tolkomólórr, ó wa tóba aüd umulbain olmal utüdi tómrónóp. Wa Pitaka bóktanórr wagó, “E ia gaodó koke kwarila kankü aerróm darrpan abüs küp ngarkwatóm? ⁴¹ E dakla wazilülün ó dakla tóre okolón, igósüm darrü klama yabü kolae tonarr tómbapónóm koke ki nolngomólnónóm. Yabü samuan ubi asine dümdüman elklaza tómbapónóm; büban ma arüng babula.”

⁴² Yesu akó nis ngim we wamórr dadan pokodó tórem. Wagó, “Kürü Ab, marü ubi koke nóma

---

† 26:39 kürü ini wirri azidüdüma ódódgu, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: ma ini kübül sipa kürükagab.

yarile ini müp kürükagab apadóm, da inzan ki yarilün: ka sab azid aengo. Wata marü ubia ki tómbapó!”⁴³ Wa nis ngim nóma tolkomólórr tóba aüd umulbain olmaldó, wa akó ibü utüdi tómrónóp, zitülkus ibü uta barüm yarilürr; tibiób ilküp kokean nomgolóp.

⁴⁴ Wa ibü aüd ngim nóma nümgütóp tóre akom, wa akó dadan bóktan opor bóktanórr.

⁴⁵ Wa umulbain olmaldó nóma tolkomólórr, wa ibüka we bóktanórr wagó, “E wata ia utakla akó ngón ngabagóndakla? Ngakónam, ene abüs küp kuri semrróne. I kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, kolae tonarr pamab tangdó angrindako.

⁴⁶ Bazeb, mi nau! Ngakónam, ene pam módóga, kürü kubó wirri pamab tangdó nóto küngrine!”

Yesun Gazirr Pama Amigóp

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Zon 18:3-12)

⁴⁷ Yesu tóba umulbain olmaldózan bóktan yarilürr, Zudas, darrü ene 12 umulbain olmaldógab, ugón tübzilürr wirri gazirr pam ngoropükü, tibiób gazirr turrik akó kubidampükü, Yesun amiógüm. Wirri prrist akó Zu pamkolpamab balngomól byarmarr pama ibü zirrapónóp. ⁴⁸ Oya wirri pamab tangdó nóto ingrine, wa ngaen-gógópan umul ninóp wagó, “Ka ne nadü olom ipruko, da módóga, ene olom. Oya amigamke!”

⁴⁹ Da módóga, Zudas wata dümdüman we wamórr Yesuka. Oyabóka wagó, “Umulbain Pam, paud marüka asi ki yarilün!” Da oya we iprükürr.

⁵⁰ Yesu oyabóka wagó, “Gódam, ma ne kla tónggapónóm tama, da ma tónggapó!”

Da módóga, ene gazirr pama Yesun minggüpanan togobórr, da tange karrkukus we amigóp. ⁵¹ Darrpan olom Yesukü nidi kwarilürr, wa tóba gazirr turrik irruanórr, da singüldü prristan [leba zaget] paman güblang we itülürr. ⁵² Yesu oyaka bóktanórr wagó, “Moba gazirr turrik tóba pokodó yalkomól! Gazirr turrik nidi amorrandoako gazirrüm, ibü ta sab turriki ekrrórre. ⁵³ Ma ia umul-kókla wagó, ka ne kólba Abdó nóma ki górrgóna kólba tangamtinüm, wa dümdüman abün gazirr anerru ki zirrtapórre? ⁵⁴ Ka ne nóma ki górrgóna, da igósidi kürü бүдүл tonarra koke tómbapóne, Godón Wibalómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, ene tonarra ki tómbapó!”

⁵⁵ Ene tonarr, Yesu ene pamkolpamab ngorodó we bóktanórr wagó, “É wa gazirr turrik a kubidampükü kürü amiógüm iade togoba, wamaka ka gazirr-gazirr gómól pamla?‡ Blaman ngürrzan ka go yenkü mórran namülnürrü umul bainkü [Godón Gyabi Müótan] kal akólórrón pul basirrdü, da e ma kürü koke kümigarre. ⁵⁶ Da blaman ini elklaza igósidi tómbapóndako, Godón Bóktan küppükü ainüm, wa prropetódó ne poko bóktanórr wialómóm.”

Da módóga, blaman umulbain olmala oya ola amgütóp, da i we busuóp.

---

‡ **26:55** gazirr-gazirr gómól pamla: Grrik bóktan oporan darrü küp módóga: Rrom pamdó bóka bamgün gazirr pam. **26:55**
Luk 19:47; 21:37

Yesun Wirri Pamdó Idüdüp
 (Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Zon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Yesun nidi amigóp, oya we idüdüp singüldü prrist Kayapasón müötüdü. Ene pokodó, Mosesón gida umulbain pam akó balngomól byarmarr pama we kwób bazelórr. ⁵⁸ Da Pita ibü solodó barrkyanan kan akyalórr, kókó tai singüldü prristan kal akólórrón pul basirrdü we bangrinürr. Wa we mórran-mórran bainürr Godón Gyabi Müót ngakan pampükü, asenóm wagó, kubó laróga tómbapóne Yesuka. ⁵⁹ Da müót kugupidü, wirri prrist akó blaman Zu balngomól byarmarr pama§ obae bóktanán küp amkün koralórr Yesun бүдүлүмүкү amkalóm.

⁶⁰ Enana abün pamkolpama obae bóktan oyakwata we бүдүрүт кварилүрү, i darrü küp koke esenóp. Dómdóm nis pam nisa zamngórr. ⁶¹ I bóktarri wagó, “Inipa igó bóktanórr wagó, ‘Ka gaodómla Godón Gyabi Müót alगतóm akó aelóm aüd ngürr kakóm.’”

⁶² Singüldü prrista we zamngólórr. Yesunbóka wagó, “Marü ia alkomól bóktan babula? Ini pama marükwata ne poko bóktandako?” ⁶³ Da Yesu ma piküp bain yarilürr. Singüldü prrista akó oya imtinürr wagó, “Mi ne metat ngyaben Godón [ótókdakla], ka marü ayaldóla oya ngidü, amkoman poko adrratóm. Kibü kóbó tüzazilnüm: ia ma ene [Kerrisola], Godón Olom?”

---

§ 26:59 Blaman Zu pamkolpamab balngomól byarmarr pamab kwóbbazen, oya ngi módóga Grrik bóktane: Sanhedrin. 26:61 Zon 2:19

⁶⁴ Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Mazan namüla. Da ka yabü blaman byaldóla: ini tonardógab e sab kürü kósenane, Pamkolpamab Olom nótókla, mórrande wirri pabodó, Wirri Arüng Godón tutul tangdó, ó pülpül pokopükü tótókde kwitüdügab!”

⁶⁵ Ene pokodó, singüldü prrista tóba tumum mórrkenyórr we atürrürr ngürsilanme akó we bóktanórr wagó, “Wa Godón ngi kulainda! Mi myamem darrü oloman bóktan koke arrkrrurre oyakwata. E oya bóktan kuri barrkrrua: wa Godón ngi kuri kulaine! ⁶⁶ Yabü gyagüpitótók ia negako?”

Blaman ene pama bóktan yalkomólóp wagó, “Wa ngarkwatódóma бүдүлүм!” ⁶⁷ Ngibürr pama oya we gwerr atóng kwarilürr obzekdó akó tibiób tang kubidame we emkalnóp. Ngibürra oya obzek tang o-e emkalnóp, ⁶⁸ da oya we imtinónóp wagó, “Kerriso-e, ma ne amkoman prropet nóma namulo, ma kibüka kóbó tópta: marü ia nótó mómkóle?”

Pita Yesun Yalpinürr

(*Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Zon 18:15-18, 25-27*)

⁶⁹ Pita wata kalkuma mórran yarilürr, kal akólórrón pul basirrdü. Darrü zaget ngul oloma oyaka we katókórr. Oyabóka wagó, “Ma ta Yesükü asi namülnürrü, ene Galili olom!”

⁷⁰ Pita we balpinürr blamanab obzek kwata wagó, “Ka umul-kókla ma wa ia laró poko bóktandóla.” ⁷¹ Da wa kal akólórrón pul basirr

amgatórr, ama barrbün mamtaedó wamórr. Akó darrü zaget ngul oloma Pitan ola esenórr. Ola nidi kwarilürr, ibübóka wagó, “Módóga! Ene pam Yesukü asi yarilürr, ene Nazarret olom.”

⁷² Pita akó karrkukusande balpinürr wagó, “Ka amkoman ene pambóka umul-kókanla!”

⁷³ Akó wirri ngarkwat babul, ola nidi bórranglórr, Pitaka togobórr. Oyabóka wagó, “Amkoman, ma ta darrü módóglá, zitülkus ma Galili olomla. Ki marü moba bóktandógab amzyatódakla.”

⁷⁴ Da módóga, Pita we bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla! Kürü God ki kómórr, ka ne obae nóma namulo! Ka amkoman ene pambóka umul-kókla!”

Tai ene pokoandó, karrakarra póyaea we bóktanórr. ⁷⁵ Da Pita Yesun ene bóktan poko ugón gyagüpi amanikürr wagó, “Siman karrakarra póyaea bóktan küsil yarile, da ma kalma aüd münüm kalpino magó, ma kürübóka umul-kókla.” Da Pita ene müót pul basirrdügab pulkaka burruanórr, da wirribóka yónüm we bainürr.

27

Yesun Paelatka Idüdüp

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Zon 18:28-32)

¹ Irrbianande, blaman wirri prrista Zu pamkol-pamab [balngomól byarrmarr pampükü] bóktan we ingrinóp Yesun бүдүлүмүкү amkalóm. ² Da

i Yesun sye-i amarükóp, we idüdóp, Rrom gabenan tangdó ingrinóp,*

*Zudas Tóba Bómkalórr
(Apostolab Tórrmen 1:18-19)*

³ Zudas, Yesun wirri pamab tangdó nóto ingrinürr, oya kari gyaura koke simiógürr igó nóma umul bainürr wagó, Yesun kubó emkórre бүдүлүmpükü. Da wa ene 30 silba mani күp igósidi yakonórr wirri prrist akó balngomól byarmarr pamdó. ⁴ Zudas ibübóka wagó, “Ka amkoman kolaeen tonarr tónggapóna! Wa amkoman darrü kolae tonarr koke tónggapónórr, da ini pam yabü tangdó kótó ingrina бүдүлүm!”

Ene pama Zudasónbóka wagó, “Ini wa kibü müp koke-e! Ene wa marü müpe!”

⁵ Zudas ene mani күp [Godón Gyabi Müótüdü] amanórr, da we wamórr, sye-i gepko byamrókórr, da бүдүла we olean yarilürr.

⁶ Wirri prrista ene mani күp dakainóp. Da i bóktónóp wagó, “Ini amkoman gyabia inzan mani күp Godón Gyabi Müótan manipükü dayónüm, zitülkus ene Galili paman óea kubó tópkóne ini manianme.” ⁷ Da i bóktan ingrinóp, ene manie darrü paman түp poko amiógüm, mariti alongalo elklaza nóto tólbael yarilürr. Ene түp poko mogob pamab gapók balüng bwób ki yaril. ⁸ We zitülkUSDü, ene түp poko ngi we

---

* **27:2** Paelat Zudia akó Samarria prrobins nis alngomól pam yarilürr. Wa Rrom pam yarilürr. **27:3** Apostolab Tórrmen 1:18-19

ngyesilóp “Óepükü Tüp Poko,” akó errkya† wata ngiliandako.

⁹ Ngaen prropeta Zerremaeazan bóktanórr, küppükü bainürr, wagó, “I ene mani küp yazebóp, Isrrael pamkolpama ne ngarkwat in-grinóp oya бүb amiógüm. ¹⁰ Ene manie darrü oloman түp poko we amigóp, alongalo elklaza mariti nótó tómbapón yarilürr, kürü Lod iazan kyalórr.”

Paelat Yesun Amtin Bóktan Poko Imtinürr
(*Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Zon 18:33-38*)

¹¹ Yesu Paelatón obzek kwata zamngólórr, Rrom gabena ugón wató yarilürr. Oya imtinürr wagó, “Ia ma Zu pamkolpamab king módóglá?”

Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Ma kuri bóktóna.” ¹² Wirri prrist akó balngomól byarmarr pama Paelatka Yesun kotóm ain bóktan nóma aman kwarilürr, Yesu myamem bóktan koke yalkomólórr.

¹³ Da Paelat oyabóka wagó, “Ia ma arrkr-rudóla, marü blaman ne kotóm ain bóktan amandako?”

¹⁴ Yesu myamem bóktan koke yalkomólórr, da Paelat igósidi abün-abün gyagüpitótók yazebórr.

Yesu Tóba Búdül Bóktan Ipadórr

(*Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Zon 18:39-19:16*)

¹⁵ Blaman pailzan [Búdül Kórzyón Tóredó], Rrom gabena darrpan pam tümün müótüdügab irrualórr pamkolpamab ubi ngarkwatódó.

---

† **27:8** Ene errkya bóktan opora ene tonarrbóka apónða, Metyu ini peba ugón wialómóp. **27:10** Zerremaea 32:6-9; Zekarraea 11:12-13

16 Ene ngürrdü, darrü umulürrün kolae pam asi yarilürr tümün müötüdü, oya ngi Barrabas. 17 Pamkolpama darrpan pokodó nóma kwób bazenórr, Paelat ibü nümtinóp wagó, “Yabü ubi iada: ia ka nadü pam irruno tümün müötüdügab? Barrabas, ta ia Yesu, [Kerrisobóka] noan ngiliandako?” 18 Wa umul yarilürr igó, wirri prrista Yesun igósidi ekyenóp, zitülkus ibü gyagüp kolaea ekrranórr, zitülkus abün pamkolpama Yesuka atan kwarilürr.

19 Paelat tóba zazan mórran klamdózan mórran yarilürr, oya kola bóktan zirrapónórr wagó, “Ene kolae tónggapón-koke pam elkomól! Ini irrüb kürü nusdü ka kari müpdü ta koke namüla oyabókamde.”

20 Da wirri prrist akó balngomól byarmarr pama, pamkolpam gyagüpitótók we nókyenóp Paelatón atom Barrabasón tümün müötüdügab arruanóm akó Yesun бүдүлүмүкү amkalóm.

21 Paelat pamkolpam nümtinóp wagó, “Ini nis pam nisdügabi, ka tümün müötüdügab nadü pam irruno yabünkü?”

I bóktan yalkomólóp wagó, “Barrabas!”

22 Paelat akó pamkolpam we nümtinóp wagó, “Ia ka dama Yesun ia yangono, Kerrisobóka noan ngiliandako?”

I blamana bóktan yalkomólóp wagó, “Oya krrosdó emngyelam!”

23 Paelat ibü nümtinóp wagó, “Iade? Wa ia tai laró kolae tónggapónórr?”

Da pamkolpama wata wirri taegwarróm we inóp wagó, “Krrosdó emngyelam!”

24 Paelat nóma ngakanórr wagó, wa gaodó koke yarilürr darrü kla tónggapónóm Yesun tangamtinüm - pamkolpama gazirrüm kena bainüm - wa nae itürr, tóba tang pamkolpamab obzek kwata we bagulürr. Wa ibübóka wagó, “E ne poko tónggapóndakla, ene paman бүдүл мүп sab kótó koke ipudo. Sab yabü мүп yarile!” 25 Pamkolpam blamana bóktan yalkomólóp wagó, “Ene paman бүдүл мүп sab kibüka ki yarilün akó kibü olmaldó!”

26 Da Paelat Barrabason ibüinkü we irruanórr tümün müótüdügabi. Da wa gazirr pam we nilóp Yesun kus pokopükü sye-i‡ ailüm. Olgabi wa oya ngibürr gazirr pamab tangdó we ingrinürr krrosdó amngyelóm.

*Gazirr Pama Yesun [Tiz Yangónóp]
(Mak 15:16-20; Zon 19:2-3)*

27 Da módóga, Paelatón gazirr pama Yesun we idüdóp gabenan wirri müótan kal akólórrón pul basirrdü. I tibiób blaman kamdal we ngibaunóp Yesun kal-kal angónóm. 28 Oya tumum mórrkenyórr enólóp, ama akó óe-óe mórrkenyórr tupo ngarkwat we atenóp. 29 I akó oya singül müóngdur we elóp tórez-tórez nugup tizi, da i oya singüldü we emngyelóp. Tutul tangdó go tupuru ingrinóp. I tibiób wakósingül nümgingúnóp, oya we yagürnóp, amkoman moboküpi-koke, a i

---

27:24 Duterronomi 21:6-9 ‡ 27:26 kus pokopükü sye lar sopae-e tónggapórrón syea, kalmitzan aelórrón, pepeamdó kus poko akýarrón. Kolae tonarr tómbapón pam, ibü akrran klama. Mórrke-mórrke módóga: whip ó flog.

oya tiz yangónónóp wagó, “Ma wirri kokrrap ki nygabn namüla, Zu pamkolpamab king!”[§]
³⁰ Da i oya akó gwerr we atógnóp akó tupuru oya tangdó kla ipüdóp, da singül we emkalnóp.
³¹ Ibü nóma blakónórr oya tizangóna, da i oya ene óe-óe mórrkenyórr we ininóp, ama akó tóba mórrkenyórr oya we amelóp. Da i oya we idüdóp krrosdó amngyelóm.

Yesun Krrosdó Emngyelóp

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Zon 19:17-27)

³² I nóma baoslürr Zerrusalem wirri basir-rdügab, i darrü Saerrin wirri basirr pam we emrrónóp, ngi Saemon, da gazirr pama oya arüng-arüng we zirrapónóp Yesun krros bügasilüm.
³³ Solodó, i darrü pokodó babzilürr, ngi Gologota (oya küp módóga: “Singül Kakan Bwób Poko”).^{*} ³⁴ I oya waen akyanóm kain koralórr anónóm, darrü kapan klampükü yarris-arri apórrón. Nóma apókórr, da bangónórr anónóm.[†]

³⁵ Oya krrosdó we emngyelóp. Ene kakóm, i tibiób ngipükü nugup poko aman kwarilürr basenóm wa, Yesun mórrkenyórr poko nidi ki yazebrre. Inzan kwata i oya mórrkenyórr we arrgrütóp tibióbkü. ³⁶ Ene kakóm, i we bobrranórr, oya ngakanóm. ³⁷ Oya sisingül

---

§ 27:29 Ene tonarrdó, Zu kinga tupuru omrralórr, akó óe-óe mórrkenyórr ó gold müóngdur püti bain koralórr. *** 27:33** Aprrapórr ini pokoan ngi Singül Kakan Bwób Poko yarilürr, zitülkus podo yarilürr singül kak obzeksyókpükü. **† 27:34** Ene waen bidal akyan anón kla yarilürr. **27:34** Wórr Peba 69:21
27:35 Wórr Peba 22:18

darrü nugup pósek emngyelóp, wialómórrón ini bóktan opore, oya ne bóktana бүдүлдү ingrinürr wagó, “Ini wa Yesue, Zu pamkolpamab King.” ³⁸ Da ene pokodó, i ta nis gazirr-gazirr gómól pam nis tibiób krrosdó nómgyelóp Yesükü, darrü oya tutul kwata, darrü oya banól kwata.

³⁹ Pamkolpama nidi bórrgrrat-tórrgrrat kwarilürr, oya kle-kle yalnónóp. Tibiób singül bóngapnóp igó bóktankü wagó, ⁴⁰ “Ma módóglá, Godón Gyabi Müót nótó ki ilgüte akó ma aüd ngürr kugupidü ki ela! Moba kóbó zid bai! Ma ne Godón olom nómadóla, da krrosdógab ugó tibi!”

⁴¹ Dadan ngarkwatódó, wirri prrist, Mosesón gida umulbain pam, akó balngomól byarmarr pama Yesun we tiz yangónónóp wagó, ⁴² “Wa ngibürr zid bain yarilürr, da wa ma gaodó kokea tóba zid bainüm! Ia wa Isrrael pamkolpamab kinga, be? Errkyadan ugó kóbó ki tibi ene krrosdógab. Mi oya amkoman kubó igósidi yangurre! ⁴³ Wa Godón amkoman angunda. God oya ki zid syó errkyadan, Godón ubi ne asi nóma yarile oyaka, zitülkus wa igó bóktanórr wagó, ‘Ka Godón olomla.’ ”

⁴⁴ Ene gazirr-gazirr gómól pam nisa, Yesun kabe-kabe tibiób krrosdó amngyelórrón nidi namülnürri, oya ta dadanzan kle-kle yalnórrri.

Yesu Nurrótókórr

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Zon 19:28-30)

27:39 Wórr Peba 22:7; 109:25

27:40 Metyu 26:61; Zon 2:19

27:43 Wórr Peba 22:8

⁴⁵ Abüs singülküüp nóma semrranórr, tümüna blaman bwób ngaslaorr. Ene tümüna aüd abüs küp ngarkwatóm wamórr. ⁴⁶ Abüs aüd küp ngarkwat nóma semrranórr simam, Yesu wirri gyagüpi we taegwarr apónórr wagó, “*Eli, Eli, lama sabagtani?*” Oya küp módóga: “Kürü God, kürü God, ma kürü iade kolkomóla kólbanan?”

⁴⁷ Ngibürr kolpama ibükagab, ola nidi bórrang kwarilürr, oya bóktan nóma barrkrrurr, da we bóktónóp wagó, “*Wa Ilaezan‡ nyaunda.*” ⁴⁸ Dümdüman darrüpa busorr, mórrkenyórr pokozan kla§ ipadórr, muran waendó yanggóbólórr, aul pepeamdó amrókórr, da oya ekyanórr ausüm.

⁴⁹ A ngibürra we bóktónóp wagó, “*Kubó, mi kya kóbó ngakónónóm, Ilaeza ia kubó tame oya zid ainüm.*”

⁵⁰ Yesu akó wirri gyagüpi taegwarr apónórr, tóba dómdóm ngón we semanórr, da nurrótókórr.

⁵¹ Da módóga, Godón Gyabi Müót kugupidü ne wirri adrratórrón mórrkenyórra* olean yarilürr, tebe aodó nis ór we bangónórr, tai kwitüdügabi kókó tüp. Tüpapükü mórrbaengórr, wirri ingülküpapükü órpókal

---

27:46 Wórr Peba 22:1 ‡ **27:47** Ilaeza: Ibrru bóktane ini ngian gyagüp darrpan tonarrea eli. § **27:48** mórrkenyórr pokozan kla, Mórrke-mórrke módóga: sponge. Kübül akó spun bagul klama. **27:48** Wórr Peba 69:21 * **27:51** Ene wirri adrratórrón mórrkenyórra Godón Gyabi Müótan Amkoman Gyabian Bwób ngarkwat angrinda (Mórrke-mórrke módóga: Holy of Holiest). Wata singüldü prrista kubó tebe bangrile ene pokodó darrpan mün blaman pailzan. **27:51** Bazel Tonarr 26:31-33

bangónóp. ⁵² Gapókapükü tapabakuóp, akó ngaen abün ne Godón amkoman angun pamkolpam kwarilürr, nidi nurrbarinürr, God ibü ugón irsinürr arróldó. ⁵³ I tibiób gapók nümgütóp. Yesun arsümül tonarr kakóm, i blamana Zerrusalem we barrbünürr, Godón gyabian wirri basirrdü. Ibü abün pamkolpama nósenónóp.

⁵⁴ Gazirr pamab kopo ngakan wirri pam tóba gazirr pampükü Yesun nidi ngakan kwarilürr, i tüp mórrbaengde nóma esenóp akó blaman ne tórrmen tulmila tómbapón kwarilürr, i blaman kari gum koke koralórr. I blamana inzan bóktónóp wagó, “Amkoman, wa Godón olom yaril!”

⁵⁵ Ene pokodó abün kol kwarilürr, barrkyanan kandógabi nidi azil kwarilürr, Yesun Galiligabi nidi mamóanónóp oya tangamtinüm. ⁵⁶ Inkü we kol koralórr: Merri Magdalin,† Merri, Zeims a Zosep ibü aip nótó warilürr, akó Zebedin olom nisab aip.

Yesun Gapókdó Ingrinürr

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Zon 19:38-42)

⁵⁷ Simaman nóma yarilürr, darrü mórrrel pama ugón tübzilürr, ngi Zosep. Wa Arrimatia wirri basirr pam yarilürr, Yesun darrü umulbain olom.

⁵⁸ Wa Paelatka we wamórr, da Yesun бүдүл бүбүм we yatorr. Paelat arüng bóktan zirrapónórr wagó, Yesun бүб Zosepón akyanóm.

⁵⁹ Zosep бүб ipadórr, da wirri darrem baeb tóman-koke mórrkenyórrri we errgótanórr, ⁶⁰ da

† **27:56** Magdalin, oya küp módóga: Magdala basirr olom.

27:56 Luk 8:2-3

gapókdó we ingrinürr, tóbankü ngaensingülan ne kla ilüngürr karrkukus ingülküpdü. Da wa ene gapók mamtae murrausüm wirri ingülküp we yanenórr. Da wa ae wamórr. ⁶¹ Merri Magdalin, akó darrü Merri ola mórran namülnürri, obzek ma gapókdó.

Gapók Ngakan Pam

⁶² Yesun ne ngürr emkólóp, ugón dómdóm elklaza tómbapón ngürr‡ yarilürr. Ene ngürr kakóm ma ibü [Sabad] ki yaril. Wirri prrist akó Parrisia Paelatón asenóm ugón ogobórr. ⁶³ Oyabóka wagó, “Wirri pam, kibü kuri ngambangóle, ene ilklió bülión pam ne arról nóma yarilürr, wa igó bóktanórr wagó, ‘Ka sab aüd ngürr kakóm бүдүлдүgab ugón түрсүмulo.’ ⁶⁴ Da arüng bóktan ugó nókyenónóm oya gapók tai murrausüm akó morroal ngakanóm, ngarkwat kókó aüd ngürra nóma bobrrone. Oya umulbain olmalab sab gaodó koke ia yarile, oya бүдүл бүб гómól-gómól apadóm akó pamkolpamdó bóktanóm wagó, ‘God oya бүдүлдүgab kuri irsümüle.’ Ini dómdóm ilklió bülión bóktan sab wirri kolae yarile. Ngaen-gógópan kla wa tai wirri kolae koke yarilürr.”§

---

‡ **27:62** dómdóm elklaza tómbapón ngürr Prraede ngürr yarilürr. **27:63** Metyu 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33 **§ 27:64** Zu wirri ngi pamab gyagüpitótók igó yarilürr: ngaen-gógópan ilklió bülión igó yarilürr wagó, Yesu tóba zidbain pambóka ngiblianórr. Dómdóm ilklió bülión ma igósa: Yesu tóbabóka wagó: “Ka sab бүдүлдүgab түрсүмulo aüd ngürr kakóm.”

⁶⁵ Paelat ibübóka wagó, “Gazirr pam yazebam, da ugó ogob. Ene gapók morroal ngakan ki kwarilün yabü gyagüpitótók ngarkwatódó.”

⁶⁶ Da i we ogobórr, ene gapók mamtaedó ne ingülküp yarilürr, wirri karrkukus sye-i arümóp anen-gum akó pama gapókdó bangrin-gum. Gazirr pam ola bimgütóp gapók ngakanóm.

28

Yesun Búduldügab Irsümülürr

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Zon 20:1-10)

¹ [Sabada] nóma blakónórr, udaian ngaen-gógópan ngürrdü,* irrbianande, sisa nóma balgón yarilürr, Merri Magdalin akó darrü Merri gapók angónóm aurrürr. ² Da módóga, tüpa wirri arüangi we mórrbaengórr, zitülkus Lodón darrü anerrua kwitümgabi we tübinürr. Wa gapók minggüpanandó wamórr, da ene ingülküp we yanenórr mamtaedógab. Tüób wa we mórran-mórran bainürr ene ingülküp kwitüdü. ³ Oya бүb a obzek igó yarilürr, wamaka aona warri amanda. Oya mórrkenyórra ongang bapólórr wamaka gabülpian pülpül pooka. ⁴ Gapók ne gazirr pama ngakan koralórr, ibüka kari gum tórrngón koke yarilürr, da i бүdül pamzan bainóp.

⁵ Da anerrua ene kolbóka wagó, “E gumgu. Ka umulóla e Yesun amkündakla, krrosdó noan emngyelóp. ⁶ Wa aini babula, zitülkus oya kuri irsümüle, wa түób enezan yarilürr. Da yao, ene poko ngakanóm togob, oya бүb ne angrirrүн

* **28:1** Udaian ngaen-gógópan ngürr Sande ngürr yarilürr.

yarilürr. ⁷ Da büsai-büsai ugó ogob errkyadan. Oya umulbain olmal umul-umulan ngintinamke magó, ‘God oya бүдүлдүgab kuri irsümüle! Wa Galili tótókdase yabü singül kwata. E kubó oya ola esenane!’ Ka yabü umul-umulan ngitanóm tama.”

⁸ I gum tórrngónkü büsai-büsai we aurrürrri gapókdógab. Ibü бүbdü ta wirri bagürwóma түbangrinürr, da we busorri umulbain olmal umul-umulan ngibtanóm.

⁹ Da módóga, i umulbain olmal umul-umulan ngibtanóm nóma aurnürrima, da Yesükü basenóp. Ibübóka wagó, “Paud yabüka asi ki yarilün!” Da i oyaka we aurrürrri, wakósingül nülkamürrri, oya wapór nis nómoarri, oya [ótókóm]. ¹⁰ Yesu ibübóka wagó, “E gumgu; ugó aurrám kürü zonaretal umul-umulan ngibtanóm, Galili tótókóm. I kürü sab ola kóserre.”

Gapók Ngakan Pamab Bóktan

¹¹ Ene kola nóma ogoblórr, da módóga, gazirr pam, gapók nidi ngakanónóp, i ta we bakonórr Zerrusalem wirri basirrdü. Wirri prristab umulüm, blaman poko adrrütóp gapókdó ne klama tómbapónóp. ¹² Wirri prrist akó [balngomól byarrmarr pama] darrü bóktan akó we tónggapónóp, da wirri ngarkwat mani gazirr pam nókyenóp. ¹³ Ibübóka wagó, “E sab igó kwarilünke magó, ‘Yesun umulbain olmala irrüb togobórr a бүдүл бүb ugón sipüdóp, ki ut nóma koralórr.’ ¹⁴ Gabena ne ini bóktan nóma arkrre, ki sab oya gyagüpitótók yalüngrrre kibü

amkoman angunüm, da yabüka sab darrü müp babul yarile.”†

¹⁵ Ene gapók ne gazirr pama ngakan koralórr, ene mani ipüdóp, da wirri ngi pamab bóktan mamunóp, ibü enezan nilóp.

Da Zu pamkolpama ene bóktan‡ metat ay-odako, tai ene ngürrdügab ngarkwat kókó ta errkya.

*Yesu Tóba 11 Umulbain Olmal Godón Morroal Bóktan Búdratóm Zirrnápónóp
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Zon 20:19-23; Apostolab Tórrmen 1:6-8)*

¹⁶ Ene 11 umulbain olmala Galili we ogobórr, ene pododó, Yesu ibü enezan nilóp ola tótókóm.

¹⁷ I oya nóma esenóp, i wakósingül we nümgingünóp oya agürüm. A ngibürr wa gyagüpyagüpy koralórr wagó, “Ia amkoman watóke?”

¹⁸ Yesu ibü minggüpanan nóma tamórr, ibübóka wagó, “Kürü Aba blaman ene balngomól arüng kókyanórr, kwitüm akó tüpdü. ¹⁹ Da e igósidi ugó ogob pamkolpamdóma bwób-bwób. Sab kürü umulbain olmalóm ninamke, ibü [baptaes bainkü] Aban ngidü, Oloman ngidü akó Godón Samuan ngidü, ²⁰ akó ibü umul bainkü blaman bóktan karrkukus amorránóm, ka yabüka ne poko arüangi bóktan namülnürrü mamóanóm.

---

† **28:14** Rrom gazirr pama zaget bwóbdü nóma umtule, oya darrem wata módóga: бүдүл. ‡ **28:15** Ene obae bóktan módóga: Yesun umulbain olmala Yesun бүб гómól-gómól ipüdóp, gapók ngakan pam ut nóma kwarilürr. **28:16** Metyu 26:32; Mak 14:28 **28:19** Apostolab Tórrmen 1:8

Da módóga, ka sab yabüka asi namulo metat,
kókó tüpan blakón tonarra nóma tame.”

Metyun Peba aini blakón da.

clxx

Godón Buk
Portions of the Holy Bible in the Gizrra language of
Western Province, Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Gizrra long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gizrra

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-02-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 22 Feb 2023

d83b2e14-c797-5499-b582-de63912ac614